

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM OKUL MÜDÜRLERİNİN OKULDA KARŞILAŞTIKLARI RİSK
DURUMLARI VE RİSK YÖNETİM YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZAFER ÖZKAN

ÇANAKKALE
AĞUSTOS, 2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

**İlköğretim Okul Müdürlerinin Okulda Karşılaştıkları Risk Durumları Ve Risk Yönetim
Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri**

Zafer ÖZKAN
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Sibel GÜVEN

Çanakkale
Ağustos, 2019

Taahhütname

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim Okul Müdürlerinin Okulda Karşılaştıkları Risk Durumları Ve Risk Yönetme Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/08/2019

Zafer ÖZKAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Zafer ÖZKAN tarafından hazırlanan çalışma, 29/08/2019 tarihinde yapılan tezsavunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10285209.

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Doç. Dr.	Sibel GÜVEN		Danışman
Doç. Dr.	Aybüke PABUÇCU		Üye
Dr. Öğr. Üyesi	Eren KESİM		Üye

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Önsöz

Bir toplumun en önemli temel taşlarından biri okuldur. Toplumun yükselmesi ve gelişebilmesi okulların eğitim-öğretim faaliyetlerinin istenilen hedefleri gerçekleştirmesine bağlıdır. Bu hedeflerin gerçekleşmesi için okullarda meydana gelecek risk durumlarının okul yöneticileri tarafından iyi şekilde yönetilmesiyle sağlanır. Risk durumlarının kontrol altına alınması öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların eğitim öğretime odaklanmalarını ve verimli çalışmalarını sağlamaktadır. Bu durum ise okul yöneticilerinin risk durumlarını profesyonel şekilde yürütmesinin önemini göstermektedir

Araştırmanın her aşamasında akademik yönden gelişmememe katkıda bulunan, çok değerli zamanını benden esirgemeyen sevgili danışman hocam Doc. Dr. Sibel GÜVEN'e, bu yoğun süreç de desteklerini üzerimden eksik etmeyen, her daim sevgisini ve güvenini hissettiğim hayat arkadaşım, canım eşim Şeyma ÖZKAN'a, eğitim-öğretim hayatım boyunca bana her türlü desteği veren, haklarını hiç ödeyemeyeceğim canım annem Gülter ÖZKAN, canım babam Faik ÖZKAN ve kardeşim Enes ÖZKAN'a, ve ağabeylerime, yardımlarından dolayı Beyza SARIALTIN'a, eğitim öğretim hayatım boyunca üzerimde emeği olan tüm hocalarıma ve değerli jüri üyelerine teşekkürü bir borç bilirim.

Çanakkale, 2019
Zafer ÖZKAN

Zafer ÖZKAN

Özet

**İlköğretim Okul Müdürlerinin Okulda Karşılaştıkları Risk Durumları ve Riskleri
Yönetme Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri (Kahramanmaraş İli Örneği)**

Bu araştırmada ilköğretim okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları risk faktörlerinin, bu risk faktörlerine hangi yöntemle yaklaştıklarının belirlenmesi ve okul yöneticileri tarafından risk yönetiminin önemine ilişkin değerlendirmelerin yapılmasını amaçlamıştır. Bu araştırma nitel yöntem desenlerinden biri olan olgu bilimi deseni ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın çalışma gurubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Kahramanmaraş ili, merkez ilçelerde görev yapmakta olan 50 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma gurubunda bulunan okul yöneticilerine 8 maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırmada toplanan veriler “içerik analiz tekniğiyle” analiz edilmiş ve raporlaştırılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; okul yöneticilerinin çoğu riski olumsuz bir durum olarak görmekte, riskin fırsat ve olumlu bir sonuç doğuracağını düşünmemektedirler. Okul yöneticileri en tehlikeli risk faktörlerini “kontROLSÜZ KOŞMA SONUCU ÇARPMA” ve “MERDİVENLERDE KAYMA” olarak ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri riskin tanımlanması sürecinde en fazla tercih ettikleri yöntemin olumsuz olaylardan sonra önlem almak olduğunu belirtmişlerdir. Okul yöneticileri risk yönetimini iyi düzeyde başardıklarını ifade etmişlerdir. Fakat bazı okul yöneticileri ise risk yönetim düzeyleri hakkında görüş bildirmekten sakınmışlardır. Okul yöneticilerinin risk yönetim sürecinde risk faktörlerini dikkate aldıklarını belirtse de “ne kadar dikkat edilse de gözden kaçan risk faktörü bulunacağı” ve “risklerin çözümlenmesi sürecinde en büyük sıkıntının maddi yetersizlikler olduğu” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Okul yöneticileri okulda yapılan çalışmalarını yeterli

bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Sorun yaşayan okul yöneticileri okul binasından ve donatım malzemelerinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, ilköğretim okul yöneticisi, riski risk yönetimi, risk yönetimi yöntemleri

Zafer ÖZKAN

Abstract

Risk Situations That Primary School Administrators Face İn School And Their Opinions On Risk Management Approaches (Example Of Kahramanmaraş Province)

In this research, it was aimed to determine the risk factors faced by primary school principals in school and which methods they approach these risk factors and to evaluate the importance of risk management by school administrators. This research was carried out with phenomenological design which is one of the qualitative method designs.

The study group of the research consists of 50 school administrators working in central districts of Kahramanmaraş province in 2016-2017 academic year. Data were collected by applying a semi-structured interview form consisting of 8 items to the school administrators in the study group. The data which were collected in the research were analyzed by “content analysis technique” and reported.

According to the results obtained from the research; most of the school administrators define risk as a negative situation and do not think that risk will be an opportunity and a positive result.. They described the most dangerous risk factor as “bumping due to uncontrolled running” and “slipping on the stairs”. School administrators stated that the most preferred method in risk identification process is taking precautions after damaging events. School administrators said they manage well in risk management. However, some school administrators refrained from commenting on risk management levels. Although school administrators stated that they take into account the risk factors in the risk management process, they express that “no matter how much attention is paid, there will be an unnoticed risk factor” and “the biggest problem in the process of solving the risks is financial insufficiencies”. The school administrators stated that they did not find the studies done in the

school sufficient. They stated that they did not have any problems in their schools even though they didn't identify risk factors. School administrators who have problems stated that they have problems arising from the school building and equipment materials.

Keywords: Primary school, primary school administrator, risk management, risk management methods

İçindekiler

Önsöz.....	i
Özet	ii
Abstract	iv
İçindekiler.....	vi
Kısaltmalar ve Semboller	xiii
Tablolar Listesi.....	xiv
Bölüm I-Giriş	1
Problem Durumu	1
Problem Cümlesi	6
Alt Problemler	6
Araştırmanın Önemi	7
Amaç.....	8
Sınırlılıklar.....	8
Araştırmanın Varsayımları	8
Bölüm II- Kavramsal Çerçeve.....	9
Risk Kavramı.....	9
Risk Türleri.....	11
Risk Faktörleri	13
Tehlike	13
Fırsat.....	13
Belirsizlik.....	13

Olasılık.....	14
Şans	14
Olay ve etki	14
Risk Yönetimi.....	14
Risk Yönetiminin Amaçları ve Önemi	19
Risk Yönetimi Süreçleri	21
Risklerin belirlenmesi	22
Risk değerlendirme.....	22
Risklerin azaltılması ve önlemler.....	23
Risk İzleme ve Uygulama.....	23
Okulda/Eğitimde Yöneticilik.....	25
Okul Yöneticisi / Müdürü ve Özellikleri.....	26
Okul Müdürlerinin Okuldaki Rolü	29
Okul İklimi	32
Destekleyici davranış	34
Emir verici davranış.....	35
Kısıtlayıcı davranış	35
Okul ortamı ve kültürü	35
Okul Çevresi Kapsamında Öğrenci Velileri.....	36
Okul Müdürünün Yönetimsel Etkililiği ve Önemi	38
Okulda Risk Faktörleri	39
Okul güvenliği	39

Öğrenci davranışları	43
Güvenli okul İklimi	47
Okul sağlığı	49
Okulda acil durum riskleri	52
<i>Md. 22’de kaçış güvenliği</i>	53
<i>Md. 23’de kaçış yolları</i>	53
<i>Md. 24’de çıkış kapasitesi ve kaçış uzaklığı</i>	53
<i>Md. 25’de kaçış yolu sayısı ve genişliği</i>	53
<i>Md. 26’da yangın güvenlik holü</i>	54
<i>Md. 27’de kaçış merdivenleri</i>	54
<i>Md. 28’de acil çıkış zorunluluğu</i>	54
<i>Md. 33’de kaçış yolu kapıları</i>	54
<i>Md. 48’de yıldırımdan korunma tesisatı</i>	55
<i>Md. 54’de acil durum aydınlatması ve yönlendirmesi</i>	55
<i>Md. 57’de acil durum yönlendirmesi</i>	56
<i>Md. 59’da algılama ve uyarı sistemi</i>	56
<i>Md. 61’de sesli ve ışıklı uyarı cihazları</i>	56
İlgili Araştırmalar	57
Yurtiçi araştırmaları	57
Yurtdışı araştırmaları	60
Bölüm III- Yöntem.....	62
Araştırmanın Modeli.....	62

Çalışma Grubu	62
Okul yöneticilerinin cinsiyete göre frekans ve dağılımı	63
Okul yöneticilerinin kıdemlerine göre frekans ve dağılımı	63
Okul yöneticilerinin branşlarına göre frekans ve dağılımı.....	64
Okul yöneticilerinin öğrenim durumlarına göre frekans ve dağılımı	64
Okul yöneticilerinin kaç yıldır yöneticilik yaptığına ilişkin frekans ve dağılımları	65
Okul yöneticilerinin kaç yıl öğretmenlik yaptığına ilişkin frekans ve dağılımları	65
Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin hizmet içi eğitim alma durumlarına göre frekans ve dağılımları	66
Verilerin Toplanması	66
Görüşme Formunun Hazırlanması, Geçerliliği Ve Güvenirliliği	67
Verilerin Analizi	68
Bölüm IV: Bulgular.....	70
Bulgular	70
Riskin ne olduğuna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin frekans ve dağılımları.....	70
Okul yöneticilerinin en tehlikeli risk faktörlerine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları	73
Okul yöneticilerinin riskin belirlenmesi sürecinde nasıl bir yöntem kullandıklarına ilişkin frekans ve dağılımları	77
Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları.....	80
Okul yöneticilerinin risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınıp alınmadığı sorusuna ilişkin frekans ve dağılımları	84

Okul yöneticilerinin okulda yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı sorusuna ilişkin frekans ve dağılımları	87
Okul yöneticilerinin risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları.....	90
Okul yöneticilerinin “konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna ilişkin frekans ve dağılımları.....	92
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	95
Tartışma	95
Sonuç	99
Öneriler	101
Kaynakça.....	103
Ekler	116
EK A: Görüşme Formu.....	116
EK B: Kahramanmaraş İl MEM İzin Belgesi.....	120
EK C: Özgeçmiş	121

Kısaltmalar ve Semboller

Meb: Milli eğitim bakanlığı

Mem: Milli eğitim müdürlüğü

İSG: İş sağlığı ve güvenliği

f : frekans

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Okul Yöneticilerinin Cinsiyete Göre Frekans Dağılımları.....	63
2	Okul Yöneticilerinin Kıdeme Göre Frekans Dağılımları.....	63
3	Okul Yöneticilerinin Branşa Göre Frekans Dağılımları.....	64
4	Okul Yöneticilerinin Öğrenim Durumlarına Göre Frekans Ve Dağılımları Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	64
5	Okul Yöneticilerinin Kaç Yıldır Yöneticilik Yaptığına İlişkin Frekans ve Dağılımları.....	65
6	Okul Yöneticilerinin Kaç Yıl Öğretmenlik Yaptığına İlişkin Frekans ve Dağılımları.....	65
7	Okul Yöneticilerinin Risk Yönetimine İlişkin Hizmetçi Eğitim Alama Durumlarına Göre Frekans Ve Dağılımları.....	65
8	Riskine Ne Olduğuna İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşlerinin Frekans ve Dağılımları..... H ata! Yer işareti tanımlanmamış.0	
9	Okul Yöneticilerinin En Tehlikeli Risk Faktörlerine İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Dağılımları.....	74
10	Okul Yöneticilerinin Riskin Tanımlanması Sürecinde Nasıl Bir Yöntem Kullandıklarına İlişkin Frekans Ve Dağılımları.....	78
11	Okul Yöneticilerinin Risk Yönetimine Ve Risk Yönetimini Gerçekleştirme Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Dağılımları.....	82
12	Okul Yöneticilerinin Risk Yönetim Sürecinde Bütün Risk Faktörleri Dikkate Alınıp Alınmadığı Sorusuna İlişkin Frekans Ve Dağılımları.....	87

13	Okul Yöneticilerinin Okulda Yapılan Çalışmaların Yeterli Olup Olmadığı Sorusuna İlişkin Frekans Ve Dağılımları.....	91
14	Okul Yöneticilerinin Risk Faktörlerinin Belirlenmemesi Nedeni İle Okullarında Sorun Yaşayıp Yaşamadıklarına İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Dağılımları.....	94
15	Okul Yöneticilerinin “Konu İle İlgili Eklemek İstedığınız Başka Bir Şey Var mı?” Sorusuna İlişkin Frekans Ve Dağılımları.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 6

Bölüm I-Giriş

Problem Durumu

Örgütler, birden fazla bireylerin bir amacı gerçekleştirmek için güç ve eylemlerinin bir araya getirdiği yapılardır (Bursalıoğlu, 2015). Örgütlerin kurulmasındaki en önemli neden, insanların bireysel güçlerini aşan amaçları gerçekleştirmek için bu tip yapılara ihtiyaç duymalarıdır. Ortak bir çabanın bir amacın gerçekleşmesi, birden fazla bireyin güç ve eylemlerinin birleştirilmesini ve bütünleştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Aydın, 1998). İnsanlar toplu olarak yaşadıkları her yerde sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için örgütlere dahil olmuştur. Örgütler amaçlarını gerçekleştirerek devamlılığını sağlarlar. Amaçlarını gerçekleştirirken de bireyler birbirleriyle etkileşim ve uyum göstererek sosyalleşirler. Sosyal etkileşim sistemi olarak birbirleriyle etkileşen kişilerin doğal bir ilişki içinde örgütlenerek birbirine bir bütün olarak bağlandığı sisteme de okul denir.

Okullar hedefleri olan sosyal örgütlerdir. Okul öğrencilerine önceden tasarlanmış eğitsel amaçlara ulaştırmak için gereken davranışı planlı bir süreç içinde belli bir sürede kazandıran örgüttür. Öğrenmenin yaşam boyu olmasına karşılık okul; hedefleri, süresi, yöntemi belli planlı bir öğretim yapar. Böyle bir öğretim nerede yapılıyorsa orası okuldur (Başaran, 2008).

Bursalıoğlu (2015) 'na göre okul dediğimiz örgütün en önemli ve açık özelliği üzerinde çalıştığı hammaddenin toplumdan gelen ve tekrar topluma kazandırılan insan olmasıdır. Okul ve toplum karşılıklı konulmuş iki ayna gibidir. Toplumda yaşanan değişim ve gelişmeler okulu etkilediği gibi okulda hedef davranışları kazandırılmaya yönelik öğretilerde toplumu etkiler. Bu yüzden birinin tüm olarak diğerini etkilemesi beklenmemelidir, ama

birbiri ile etkileşim içinde olduğu da göz ardı edilmemelidir. Okul ile toplum etkileşim içerisinde olup birbirinden bağımsız düşünülemez.

Okullar öğrenme ve öğretmeye adanmış hizmet örgütleridir. Okulun nihai amacı öğrenci öğrenmesidir. Aslında okulun varlığı bu hizmet üzerine kurgulanmıştır. Okullar katılımcıların sürekli kendini yaratma ve başarıma kapasitelerini genişletebilecekleri, yeni düşünme örgütlerinin teşvik edildiği, ortak hayallerin beslendiği, katılımcıların birlikte öğrenmeyi öğrendikleri ve örgütün yenileşme ve sorun çözme kapasitesini geliştirdiği yerler olmalıdırlar. Bu amacı sağlamakta okul yöneticisinin sorumluluğundadır. Yönetici okulun amaçlarını gerçekleştirmek için kaynaklara yön veren, onları kullanan ve denetleyendir (Bursalıoğlu, 2015).

Okul yöneticisi, görevi kendisine verilmiş olan yetkiye dayanarak okulda her türlü girdilerin sağlanmasından ve bu girdilerin okul amaçlarını gerçekleştirme yönünde kullanılmasından sorumlu kişidir. Okul yöneticisi, okulun insan kaynağının ve diğer kaynakların sağlanmasından, sağlanan bu kaynakların en verimli şekilde kullanılmasından sorumlu kişidir. Okuldaki eğitim- öğretimle ilgili tüm işlerin planlanıp uygulanması, denenmesi, değerlendirilmesi, okulun başarısını arttırmak için örgüt üyeleri arasındaki iletişimin ve eşgüdümün sağlanmasına öncülük eder (Özden, 2005).

Taymaz (2003) 'a göre okul yönetiminin, okulun önceden belirlenmiş amaçlarına ulaştırmak için eldeki tüm verileri etkili biçimde kullanarak, okulun amaçlarına yönelik etkili kararlar alması gerekmektedir. Alınacak olan bu kararlar okulun bulunduğu sosyal çevreye ve okulun fiziki durumuna göre farklılıklar oluşturmaktadır. Buradaki farklılaşmanın sebebi okulda bulunan madde ve insan kaynağının beklenti ve ihtiyaçlarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Beklenti ve ihtiyaçlar farklı olsa da okul yöneticisi, okuldaki insan

kaynaklarını ve okulun tüm malzemelerini en etkili şekilde kullanarak okula gelen hammaddenin okuldan çıkmasını sağlarken en verimli şekilde ve donanımda ayrılmasının sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu da eğitim politikalarının en önemli amaçlarından biridir.

Çağımızdaki okullarda, okul yöneticisi öğrencileri, öğretmenleri ve diğer yardımcı personelleri bir bütün olarak yöneten, aralarında oluşabilecek karmaşıklığı önleyen, iletişimi kolaylaştıran; öğrenci, öğretmen ve diğer personelleri güdüleyen ve harekete geçiren; vizyon ve misyon sahibi kişilerdir (Yücel ve Diğerleri 2011). Bu kişiler gelişen teknolojiye, siyasal değişimlere, kültürel etkileşim sonucu oluşan farklılaşmalara ve bunların eğitime yansımalarına açık kişiler olmalı ve bu yönde okulu eğitim ve öğretime hazırlamalıdır.

Okul yöneticileri, yöneticilik görevlerini yerine getirmelerine; birey, zaman, para ve her türlü donanıma sahip olmalarına, sahip oldukları maddeleri ve insan kaynaklarını kullanmaya çalışmalarına rağmen, okullarda okulların amaçlarını olumsuz yönde etkileyecek birtakım olayların ya da durumların ortaya çıkma olasılığı her zaman söz konusudur. Bu durumun ortaya çıkma sebebi başta yöneticiler olmak üzere diğer çalışanların bilgi ve beceri yönünden yetersizliğinden kaynaklanabilir. Aynı zamanda okuldan bağımsız halde okulun dışında gerçekleşen ekonomik, politik, kültürel, sosyal ortamdaki farklılaşmalar ve teknolojik gelişmelerin neden olduğu değişimler belirsizlik yaratarak okul içinde risklere neden olabilir (Maya,2008). Belirsizliğin var olduğu ortamlarda risk kaçınılmaz bir durumdur.

Risk, bir örgütün amaçlarına ulaşmasını negatif yönde etkileyen bir durumun veya olay dizisinin sebep olduğu olası zararlardır. Bu tanım ile riskin hem örgütün varolan varlıklarını, hem de ilerideki büyüme atılımlarının geliştirilmesini içerdiğini ifade eder. Dorfman (2002) 'a göre ise risk örgütlerin amaçlarına ulaşmasını engelleyen bir dizi

durumların oluşma ihtimali ya da belirsizliklerin olması şeklinde tanımlanır. Risk gelecekte ortaya çıkması düşünülen ve yaşanılması istenilmeyen bir durumun oluşma ihtimali olarak da kabul edilir (Berk, 1993). Risk bir durumun başlangıcından sonucuna kadar oluşabilecek kayıplarla ilgilidir. Bu kayıplar enerji, insan kaynakları, zaman, para, belge, itibar ya da moral kayıpları olabilir. Bu nedenle kayıp olma olasılığı yüksek olan her durumda risk mevcuttur. Lakin sonucunda kesinlikle kayıp yaşanacak diye bir netlik yoktur. Kayıp olabileceği gibi kazançta sağlayabilir veya hiçbir durum gerçekleşmeyebilir (Athearn ve diğerleri, 1989; Williams and Heins, 1989).

Örgüt yönetiminin karar süreçli olması (Bursalıoğlu, 2015), örgütte riskin önemini arttırmaktadır. Karar verme çevrenin sunduğu fırsatları ortaya koyma ve sorun çözme sürecidir (Daft, 1991). Bu süreç örgütün hedefe ulaşmadaki çalışmalarını olumsuz yönde etkileyen durumları ortadan kaldırması ve onun yerine olumlu olan durumları bularak yapılan çalışmalara birtakım önlemler alınması evrelerini kapsamaktadır (Alpugan ve diğerleri, 1995). Örgütlerde alınan her türlü karar bazı riskler içerebilir. Bu kararlar örgüte pozitif yönde katkıda bulunacağı gibi kararların örgütte hiçbir değişim oluşturmama ya da olumsuz sonuçlar doğurma ihtimalide söz konusu olabilir (Maya,2008).

Risk yönetimi karar ve eylemlerle, sonuca olumsuz etkisi olan risklerin belirlendiği, risklerin önem sırasına konulduğu, ilk olarak hangisinin çözümlenmesi gerektiğine karar verildiği ve risklerle başa çıkmak için planların ve stratejilerin uygulandığı bir programdır (Fikirkoca,2003:28). Risk yönetimi sadece olumsuzluklardan kaçınmayı amaçlamaz aynı zamanda olumlu bir şeyler elde etmeyi de amaçlar. Başka bir ifade ile örgütü olumsuzluklara karşı savunurken aynı zamanda fırsatlara da hazır olmayı risk yönetimi ile sağlar (Uzun,2010). Risk yönetiminin okullar için iki yönden yararlı olduğu savunulabilir. İlki okulların karar süreçleri ile kurulup işlevselliğini devam ettirmesi ve bu süreç boyunca bazı

sorunlarla karşı karşıya kalmasıdır (Başaran,1996). İkincisi ise okulların en önemli ögesinin insan olması ve bu insanları eğitirken kullanılan eğitim etkinliklerinin maliyeti pahalı olmasıdır (Parry,1983). Bundan dolayıdır ki okul yöneticilerinin aldığı her karar okulu amaçlarına yaklaştırabileceği gibi amaçlarından da uzaklaştırabilir. Bu durum okul yöneticisinin sorumluluğundadır. Yönetici risk yönetimini en iyi şekilde koordine etmelidir. Okuldaki eğitim- öğretim süreçlerini en etkili şekilde yönetirken, okulda yaşanabilecek olumsuz olayları da önleyerek okuldaki can ve mal kayıplarının yaşanmasını engellemelidir.

Okullarda yaşanabilecek olumsuzlukların önlenemediği durumlarda birey fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden etkilenmektedir. Bu durum bireyin dengesinin bozulmasına, hastalanmasına, sakatlanmasına hatta ölümüne neden olurken, aileye ve topluma da ağır maddi manevi yük oluşturmaktadır. Bunların birçoğu okullarda yaşanan kazalarda görülmektedir. 13 Mayıs 2010 yılında ilköğretim okuluna giden 6 yaşındaki öğrencinin üzerine lavabo taşı düşmesi sonucu hayatını kaybetmiştir. Kazaya neden olan lavabo taşının anasınıfı öğrencilerine uygun olmaması, gerekli bakım ve kontrollerinin sağlanmaması ve sınıf öğretmenin öğrenciyi kendi gözetiminde lavaboya götürmemiş olması gibi ihmaller zinciri öğrencinin, ölümüne neden olmuştur (Gürcanlı 2013). İzmir’de okul kapısının üzerine düşmesi sonucu yaşamını yitiren 4 yaşındaki çocuk; Uşak Eşme’de okuduğu okulun bahçesindeki fosseptik çukuruna düşmesi sonucu boğularak yaşamını yitiren 9 yaşındaki öğrenci gibi ölümlü okul kazalarına ne yazık ki ülkemizde sıkça rastlanmaktadır.

Sivas’ta bir ilkokulu öğrencisinin okulda koluna saplanan kapı kolu, İnegöl’de ilkokul öğrencisinin üzerine tuvalette elini yıkadığı sırada kalorifer peteğinin düşmesi sonucu bacağının kırılması (Gürcanlı,2013) v.s birçok öğrenci yaralanması görülmektedir. Okullarda yaşanan kazalar bize gösteriyor ki okul yönetimi okullarda yaşanabilecek tehlikelere ve risklere karşı önlemler alarak öğrencileri bu tehlike ve risklerden korumaya çalışmada üzerine

düŖen görevleri yapmamaktadır. Okul yöneticilerinin risk yönetiminin en iyi şekilde yapmadığı taktirde istenmeyen bu olayların yaşanılması kaçınılmaz bir durumdur. Bu da başta okul yönetimi olmak üzere diğerk personelleri zan altında bırakmaktadır. Okul yöneticileri yaşanabilecek kazalara karşı öğrenci ve öğretmenleri bilinçlendirmelidir. Okullarda gerçekleşebilecek kazalara ilişkin gerekli tedbirleri alması risk yönetimini en iyi şekilde uygulaması ile mümkündür. Bu durum ise risk yönetimini okullarda ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle bu araştırma da ilköğretim okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları risk faktörleri ve risk faktörlerine hangi yöntemle yaklaştığı sorgulanmıştır.

Türkiye’de risk alanında araştırmalar incelendiğinde eğitim örgütleri alanında yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Maya 2008’in “ Teknik Lise Müdürlerinin Döner Sermaye İşlerinin Yönetiminde karşılaştıkları Riskler ve Yönetme Yöntemleri” ve Topçu 2017’nin “ Okul öncesi Eğitim kurumlarında Risk ve Yönetimi” çalışmalarına rastlanılmıştır. Yapılan bu çalışmalar lise müdürlerinin döner sermaye işlerinde karşılaştıkları riskler ve okul öncesi eğitim kurumlarında yaşanan riskler ve yönetimi ile sınırlıdır. Bu nedenle yapılan araştırmanın ilköğretim okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları risk faktörlerini, bu risk faktörlerini hangi yöntemlerle yönettiğine ilişkin konularda ilköğretim okul yöneticilerine ve araştırmacılara başvuru kaynağı olabilir.

Problem Cümlesi

İlköğretim okul müdürlerinin okulda karşılaştıkları risk faktörleri nelerdir, okul müdürlerinin bu risk faktörlerine hangi yöntemle yaklaşmaktadırlar?

Alt problemler

1. Risk faktörlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

2. En tehlikeli risk faktörlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin riskin tanımlanması sürecinde kullandıkları yöntemle ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin görüşleri nelerdir? Risk yönetimini gerçekleştirme düzeyleri ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Okul yöneticilerinin risk yönetim sürecinde bütün risk faktörlerini dikkate almalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Okul yöneticilerinin okullarda yapılan risk yönetimini gerçekleştirebilme düzeyi bakımından kendilerini yeterli bulmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Okul yöneticilerinin, risk faktörlerinin belirlenmemesi durumunda herhangi bir sorunla karşılaşmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Okul yöneticilerinin konuya ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin istenilen hedeflere çıkarılması için meydana gelecek risk durumlarının okul yöneticileri tarafından iyi bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Okul yöneticileri riskli durumları yöneterek riski avantaja çevirebilir, okulun eğitim-öğretim hedeflerini gerçekleştirebilir. Okulların eğitim-öğretime elverişli hale getirilmesi risk yönetiminin iyi bir şekilde gerçekleştirilmesiyle sağlanmaktadır. Riskli durumların kontrol altına alınması öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların eğitim-öğretime odaklanmalarını ve verimli çalışmalarını sağlamaktadır. Bu araştırma Türkiye’de ilköğretim kurumlarında risk yönetimi alanında yapılmış araştırmaların azlığı dikkate alındığında ilköğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin karşılaştıkları riskleri hangi yöntemle yönettiklerine ilişkin görüşleri ile okul yöneticilerine, öğretmenlere ve araştırmacılara başvuru kaynağı olabilir. Ayrıca bu araştırma, okullarda bulunan mevcut imkanların öğrenciler için elverişli olup olmadığını ortaya koymak, ilköğretim kurumlarındaki

riskli ortamları ve bu risklerin yönetimi için yöneticilerin hangi yolları izlemesi gerektiğini öğretmek adına önemlidir. Araştırma ilköğretim öğrencilerine daha güvenilir bir eğitim ortamının hazırlanmasına katkı sağlayabilir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarının ve lisans/lisansüstü eğitim veren kurumların ders programının hazırlanmasına katkı sağlayabilir.

Amaç

Bu araştırma ilköğretim okul müdürlerinin okulda karşılaştıkları risk durumlarına ve risk yönetim yaklaşımlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Sınırlılıklar

- Araştırma, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş il merkezinde görev yapmakta olan 50 okul yöneticisinin görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırma, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu ile sınırlıdır.
- Araştırma, okul yöneticilerinin kurumlarda karşılaştıkları ve karşılaşılabilecekleri riskler ile sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşme formuna içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.

Bölüm II- Kavramsal Çerçeve

Risk Kavramı

Risk, henüz gerçekleşmemiş olmakla birlikte gerçekleşme olasılığı olan bir tehlike olarak adlandırılabilir (Özbolet, 2008). Risk kavramının kullanılmakta olduğu alana bağlı olarak değişik anlamlara gelebildiği görülmektedir. Genel kullanımına bakıldığında ise Fransızca “tehlike, risk” sözcüğünden İngilizce’ye geçmiş olduğu ve İngiliz dilinin çok yaygın bir kullanıma sahip olması nedeni ile dünya genelinde bu kelimenin kullanımının hızlı bir şekilde yayılım gösterdiği görüşü oldukça kuvvetlidir. Kökeninin Fransızca olduğu düşünülmekte olan risk kavramı İtalyanca da ise “rischio” kelimesi tercih edilmektedir. Aynı kavram Türk dilinde ise “riziko” sözcüğü ile ifade edilmektedir. Sonuç itibari ile bu ifadenin, olumlu ya da olumsuz olarak beklenen aksine bir sonucun ortaya çıkabilme ihtimali olarak değerlendirilmesi mümkündür (Balıkçı, 2009).

Belirli bir süreç içerisinde, ulaşılması beklenen bir amacın yerine getirilememesi olasılığı ve bunun sonrasında ortaya çıkması muhtemel zarar, risk kavramı ile ifade edilmektedir. Benzer bir şekilde ortaya çıkması muhtemel zararlara yönelik verilen reaksiyonlar olarak da risk kavramının ifade edilmesi mümkündür. Bu kavramın kapsamında ilerleyen dönemlerde ortaya çıkabilecek olası sorunlar ve bu sorunlar kaynaklanması muhtemel tehlikeli süreçler ifade edilmektedir (Fıkrıkoca, 2003).

Bir diğer tanım doğrultusunda ise; gelecek dönemlerde ortaya çıkması beklenen bir durumdan daha farklı bir durumun ortaya çıkma ihtimali olarak ifade edilmektedir. Gelişen beklenmeyen durum, işletmeler için olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Ancak bu kavramın kullanılmasında ortaya çıkan genel algı, birtakım zararların ortaya çıkma ihtimalidir (Parlakkaya, 2003).

Risk kavramı ile ilgili yapılan değerlendirmeler neticesinde yalnızca kavramın kapsamında yalnızca belirsizliklerin ve tehlikenin bulunmadığı buna ek olarak farklı yaklaşımlar doğrultusunda avantajların ve fırsatların da kavramın kapsamında yer alabileceğı öne sürölmektedir (PriceWaterhouseCoopers, 2006). Özellikle son dönemlerde bazı koşulların yerine gelmesi halinde fırsatlar ve pozitif durumlar risk kavramı içerisinde çok daha yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu durum bir zaman sonra risk kavramının çok daha bütönsel bir şekilde değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Söz konusu bütönsel yaklaşımlar kapsamında ise risk yönetimi çok daha önemli hale gelmiştir.

Risk kavramında süreç içerisinde bir takım değişimler ve gelişimler yaşanmaya başlamış, bu durum nihayetinde kavrama yönelik yaklaşımların da farklılaşmasına neden olmuştur. Öyle ki, geleneksel yaklaşımlar ile birlikte risk kavramına yönelik çok daha modern yaklaşımlarda bulunmaktadır. Söz konusu yaklaşımlar arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Yaklaşımlar arasında meydana gelen farkların aşağıdaki gibi sıralanması mümkündür (; D'Arcy, 2001; PriceWaterhouseCoopers ,2006):

- Risk kavramı, geleneksel yaklaşımlar çerçevesinde olumsuzluk ve tehdit unsuru olarak kabul edilmekte iken, modern yaklaşımlar çerçevesinde bir avantaj olarak değerlendirilmektedir.
- Risk kavramı geleneksel yaklaşımlar çerçevesinde işletmelerin yalnızca belirli birimlerini kapsamakta iken, modern yaklaşımlar doğrultusunda işletmenin geneline adaptasyonu sağlanmış bir kavram olarak değerlendirilmektedir.
- Risk unsurları geleneksel sınırlar içerisinde birtakım öznel yargılar doğrultusunda değerlendirilmekte iken, modern yaklaşımlar doğrultusunda ise belirli veriler ve olgular kapsamında bilimsel temeller üzerinde değerlendirilmektedir.

- Risk unsurlarının yönetilmesi geleneksel yaklaşımlar doğrultusunda örgüt çalışanlarının inisiyatifine bırakılmakta iken, modern yaklaşımlar doğrultusunda ise örgütlerin tepe yönetimleri ya da risk yönetimi alanında uzmanlaşmış çalışanların bulunduğu birimlerin kontrolüne bırakılmaktadır.
- Risk yönetiminin sağlanması aşamasında geleneksel yaklaşımlar oldukça sıkı kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi gerekliliği öne sürülmekte iken, modern yaklaşımlar çerçevesinde risk yönetimini gerçekleştirmekte olan birimlerin kendi bünyelerinde kontrol mekanizmalarının var olması gerektiği öne sürülmektedir.

Risk Türleri

Risk türleri sistematik riskler ve sistematik olmayan riskler adı altında iki başlıkta incelenmektedir. Sistematik riskler arasında; enflasyon riski, faiz oranı riski, pazar riski, politik risk, döviz kuru riskini ele almıştır. Sistematik olmayan riskler arasında ise; faaliyet riski, yönetim riski, iş ve endüstri riski, finansal risk olarak ele almıştır (Poyraz, 2013).

Ercan ve Ban (2005) riski sistematik risk ve sistematik olmayan risk olarak iki başlık altında incelemiştir. Sistematik riskler olarak; Pazar riski, enflasyon riski ve faiz oranı riski olarak, sistematik olmayan riskleri de; faaliyet riski, finansal risk ve yönetim riski olarak incelemiştir (Ercan ve Ban, 2005).

Para piyasasının fonksiyonları ve riski; faiz oranı riski, likidite riski, kredi riski, döviz kuru riski, işlem riski, operasyonel risk ve hükümlerlik riski olarak yedi başlık altında incelenmektedir (Korkmaz ve Ceylan, 2015).

Aydeniz ise riski sistematik risk ve sistematik olmayan risk olarak iki başlık altında incelemiştir. Sistematik riskler olarak; enflasyon riski, döviz kuru riski, faiz oranı riski, vergi

reformları, hava durumu riski ve politik risk olarak ayırmıştır. Sistematiik olmayan riskleri ise; yönetim riski, teknolojik riskler, likidite riski, vade riski şeklinde belirlemiştir (Aydeniz, 2008).

Buna göre riskleri sistematiik ve sistematiik olmayan riskler şeklinde iki başlık altında ayırabiliriz. Sistematiik riskler olarak; faiz oranı riski, enflasyon riski, politik risk, döviz kuru riski, pazar riski, vergi reformları ve hava durumu riski olarak sıralanır. Sistematiik olmayan riskler ise; yönetim riski, faaliyet riski, iş ve endüstri riski, finansal risk, teknolojik riskler, likidite riski ve vade riski olarak sıralanır.

Risk Faktörleri

Tehlike. Tehlike, irademiz ve isteğimiz dışında meydana gelmesi muhtemel, mümkün ve mutlak bir olayı ifade eder. Kayıp, hasar ve zarar doğurur. Bu tehlikelerin varoluşu riski yaratır (Baydar, 2000). Bilinçli ya da bilinçsiz olarak potansiyel tehlikeye neden olabilecek faktörler ya da olaylar tehdit olarak tanımlanır. Korunması gereken veri, kaynak, zaman, saygınlık gibi konuların açıklıkları kullanılarak bu konulara kısmen ya da tamamen zarar veren etkenlerdir (Aydemir, 2001).

Fırsat. Riskli bir faaliyetin başarılı yönetiminde potansiyel kazanç elde edilirken yüksek düzeyli risklerin kabul edilebilirliği artar. Belirsizlik pozitif ve negatif iki bileşene sahiptir. Fırsatlar bir sürecin çıktısını arttırırken, riskler sürecin çıktısını azaltmaktadır. Bu nedenle fırsatlar göz önünde bulundurularak risk alınmalıdır (Fıkrkoca, 2003).

Belirsizlik. Risk unsurlarının doğma olasılıklarına yönelik ölçülerden biri de belirsizliktir. Risk faktörlerinin ortaya çıkma olasılığı, belirsizliğin artmasına paralel bir artış göstermektedir. Risk kavramı üzerinde etkili olan belirsizlik ifadesi, olumlu ya da olumsuz bir sonuç belirtmemektedir. Kavramın içeriğinde var olduğu ortamın şartlarına bağlı olarak olumlu ve olumsuz unsurlar yer alabilmektedir. Negatif eğilimler doğrultusunda belirsizlik risk unsurunu oluşturmakta iken, pozitif eğilimleri ise fırsat kavramına işaret etmektedir. Kullanımlarına bakıldığında ise aynı anlama gelmemelerine rağmen risk ve belirsizlik ifadeleri çoğu zaman birbiri yerine kullanılmaktadır. Öyle ki, risk kavramı istatistiksel veriler doğrultusunda ortaya çıkması muhtemel olumsuz sonuçlar ile ilgili bilgileri içermekte iken, belirsizlik kavramı söz konusu olayların oluşma olasılıklarının belirlenememesi durumunu ifade etmektedir (Yılmaz, 2005).

Olasılık. Herhangi bir olayın farklı sonuçlar doğurması mümkün olabilmektedir. Söz konusu muhtemel sonuçlar ayrı olasılıkları meydana getirmektedir. Risk değerlendirme yöntemleri içerisinde nicel değerlendirmeler açısından olasılık hesaplamaları önem arz etmektedir. Hesaplanan olasılıklar “0” ile “1” aralığında değişmektedir. Olasılığın 1’e yaklaşması hesaplanmakta olan olasılığın gerçekleşme ihtimalini daha kuvvetli hale getirmektedir. Olasılık hesaplamalarında muhtemel tüm değişkenlerin etkisi değerlendirme altına alınmaktadır. Farklı iki çıktının olması halinde gerçekleşmesi muhtemel birinci sonuç “1”, ikinci sonuç ise “0” risk olarak kabul edilmektedir (Aydemir, 2001; Çağırğan, 1997).

Şans. Risk kavramı kapsamında değerlendirilmekte olan bir diğer kavram ise şanstır. Şans kavramının kapsamında olumlu ve olumsuz alternatifler bulunmaktadır. Öyle ki, şansın negatif versiyonu risk kavramı doğrultusunda şanssızlık olarak da ifade edilmektedir (Gök, 2006).

Olay ve etki. Risk kavramının arka planında yer alan unsurlar, riskin ortaya çıkmasının temel sebebini göstermektedir. Öyle ki, risk unsurlarını meydana getiren nedenlerin bilinmesi durumunda muhtemel olumsuzlukların önüne geçilmesi mümkün olabilmektedir. Bu duruma ek olarak riskin tanımlanabilmesi adına ilk olarak riski meydana getiren olguların ve etkenlerin belirlenmesi gerekmektedir (Öktem, 2011).

Risk Yönetimi

Risk yönetimi, kavramsal olarak ortaya atılmış bir yönetim tekniğidir. Risk yönetimi, tek bir teknik çizgiyi işaret etmemektedir. Bu bir yönetim anlayışıdır. Her mevcut duruma uygun üretilebilen farklı yönetim anlayışları olabilir. Risk yönetimi kavramını bütünsel olarak değerlendirmek gerekir. 20. yüzyıldan sonra bilim dalı olacak kadar gelişmiş ve kabul görmüş olması da, buna işarettir. Riskin analiz edilip belirlenmesinden sonra, yönetilmesi gerektiğinin fikren doğruluğunun kabul edilebilirliği olmasına rağmen, günümüz değerlendirmelerine göre

kısmen eksik ve yetersiz olduğu da düşünülmektedir. Belirlenen riskler, işletmeyi ekonomik kayıplarından dolayı mağdur etmeyecek hasar öncesi düzeyine getirebilir, şekilde yönetilebilir. 2000’li yılların ortalarından itibaren önce anlaşılmaya ve henüz yeni yeni uygulanmaya çalışılan bir kavram olarak “risk yönetimi” günümüzde, hayatın her alanını etkilemeye başlamıştır. Tek bir birim için katlanılabilirliği ve belirsizliği olan hasar oranı, gerekli büyük sayılara ulaşarak birçok birim haline getirildiğinde, ölçülebilir bir nitelik kazanacaktır. Risk ancak, bu nitelikle yönetilebilir duruma gelmesinden aldığı güç ile telafi edilebilir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, buna paralel olarak faaliyet alanlarının, rekabetin ve ticari işlemlerin artması, işletmelerin faaliyetlerinin devamı açısından riskli bir ortam oluşturabilmektedir. Riskli bir küresel ortamda işletmelerin faaliyetlerinin devamı açısından yöneticilerin stratejik yönetim ve stratejik karar alma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Titiz ve Çetin, 2000).

Kurumlar açısından riske bakış açısındaki değişim, riskler meydana geldikten sonra değil henüz gerçekleşmeden risklere karşı önlem almayı gerektiren bir anlayışı ifade etmektedir. Başka bir anlatımla modern anlamdaki risk anlayışı, riske karşı uzun vadeli veya stratejik bakış açısına sahip olmayı gerektiren bir süreç haline gelmiştir (Tunç, 2014: 1). Stratejik yönetim anlayışı, işletmelerin uzun vadeli büyüme ve sürdürülebilirlik hedefi doğrultusunda gelişmektedir. Dolayısıyla, bu hedefler doğrultusundaki risk yönetimi faaliyetlerinin, modern risk yönetimi açısından ele alınması gerektiği ifade edilebilir.

Yöneticiler, işletmelerle ilgili kararlar alırken farklı getiri beklentisi olan seçenekler arasından karar vermektedirler. Chatterjee, vd. (2003)’e göre yöneticiler, işletmeye uzun vadeli büyüme yaratabilecek fırsatlar arasından karar verirken, aslında farklı risk- getiri

özellikleri olan yatırım projeleri arasından bir tercih yapmaktadır. Bunu yaparken de temel olarak, söz konusu işin beklenen getirisi ve bu getirinin sağlanmasını etkileyebilecek riskler hakkında değerlendirmede bulunmakta; verilen stratejik kararlar ise işletmenin gelecekte beklediği nakit akışları üzerinde büyük öneme sahip olmaktadır Buna göre, yöneticilerin riskli bir oramda alacağı yanlış kararlar, işletmelerin faaliyetlerini sürdürmesinde önemli bir engel olarak görülmektedir.

Değer yaklaşımı, son yıllarda işletmelerin temel hedefi olarak görülmektedir. Değer yaklaşımı, işletmeyle ilgili olan tüm kesimlerin beklentilerinin en uygun düzeyde karşılanabilmesi ile ilgilidir. Ancak, değer yaratma sürecinde işletme yöneticilerinin belirli riskleri alınması gerekmektedir. Risk yönetimi, risk/kazanç dengesinin işletme üst yönetiminin risk alma profiline uygun olarak oluşturulmasıdır. Başka bir anlatımla risk yönetimi, arzu edilen amaçlara ulaşabilmek için hangi risklerin ne ölçüde alınması gerektiğini belirleyen ve bu sürecin planlandığı şekliyle gerçekleşmesini güvence altına almayı hedefleyen bir sistemdir (TÜSİAD, 2008).

İşletme kararlarının yarattığı risklerin hesap edilebilir ve bilimsel yöntemlerle kestirilebilir olması, çağdaş işletmecilik çalışmaları içinde "risk yönetimi" çerçevesinde incelenmektedir (Aysan, 2007). Başka bir anlatımla, risk yönetimi konusunda elde edilecek her türlü bilgi, nesnel ölçütlere dayanmaktadır. Bu durumun, yöneticilerin karar alma sırasında öznel kararlar vermesini en aza indiren bir özellik olduğu kabul edilebilmektedir. Risk yönetimi, işletmelerin yaşam dönemi boyunca karşılaşılabileceği risklerin tanımlandığı, değerlendirildiği ve azaltılmaya çalışıldığı, bilimsel yöntemlere dayanan, ileriye dönük bir uygulamadır (Bush vd. 2005). Risk yönetiminde temel yaklaşım, belirsizliklerin olumsuz etkilerini en aza indirirken, olumlu etkilerini arttırmaya çalışmak ve karşılaşılabilecek olumsuz durumlara planlanmamış tepkiler vermek yerine gerekli tedbirleri almayı

öngörmektir. Böyle bir yaklaşımla alternatif eylem planları seçilebilecek ve beklenen hedeflere ulaşmak mümkün olabilecektir (Daft, 2003'den aktaran; Özkul ve Özdemir, 2011).

Risk yönetimin amacı, gelecekte kuruma zarar verme olasılığı olan olayları ve bu olaylar sonucu ortaya çıkacak olumsuz sonuçları azaltmak, kurumun hedeflere ulaşılma başarısını arttırmaktır. İyi bir risk yönetim sistemi, kurumun; istediği sonuçlara ulaşma güvenini artırır, tehditleri kabul edilebilir bir seviyede etkili bir şekilde tutmasını ve fırsatları kullanarak bilinçli karar almasını sağlar (Tunç, 2014). Başka bir anlatımla, risk yönetimi; risklerin tamamen ortadan kaldırılması değil, stratejik olarak işletmelerin risklerini daha iyi anlamaları ve kontrol edebilecekleri seviyede yönetmelerini sağlayacak çözümlerin bulunmasıdır (Andersen, Garvey, Roggi, 2013).

1990'lı yıllara kadar, işletmeleri ilgilendiren ve risk yönetiminin konusu olan riskler ile 1990'lı yıllar sonrasında işletmelerin maruz kalabileceği riskler, birbirinden farklılıklar gösterebilmektedir. Başka bir anlatımla, yıllar itibariyle işletmelerin amaçlarını ulaşmasını engelleyebilecek ya da işletmelere yeni fırsatlar yaratabilecek yeni risk türleri mevcuttur. Risk yönetiminde bir takım unsurlar ve faktörler oldukça önemlidir. Bunların sırası aşağıda ifade edilmiştir.

- Riski tanımak, riskin varlığında farkındalık, riski değerlendirmiş olmak anlamına gelir. "Risk yönetiminde riskin tanımlanması, en önemli basamağı olup, birinci önceliğe sahiptir" (Emhan, 2009). Bu ifade ticari işletmenin, sürekliliğini sağlamak adına faaliyet alanında karşılaşılabileceği risklerin bilincinde olması olarak açıklanabilir. Belirsiz riskler ile yatırım kararları almak, sürdürülebilirliği kesintiye uğratabileceğinden bu durum, işletmenin yatırım tercihlerini de etkileyebilir.

- Riskten kaçınma; riski ele alma yöntemlerinden biri olmakla birlikte, işletmenin ölçebildiği ve maliyetine katlanmayı göze alamadığı, risk almamanın daha doğru olduğu durumlarda, risk yönetiminde başarısızlık olasılığı dolayısıyla almaktan kaçınmak, bir işletme için muhafazakâr bir tutum olarak görülebilir. Geleneksel yönetim tarzı ile yönetilen küçük işletmeler için geçerli olabilen bu yönetim tarzı, günümüz modern yönetim anlayışında fazlaca kabul görmemektedir. İşletmenin, katlanmayı göze alamadığı riskleri için önlem alması da, bir çeşit riskten kaçınma yöntemi olabilir. Hiçbir önlem almadan riski üstlenmeyi göze almak, işletmeleri gelecekle ilgili çok önemli çıkmazlarla karşı karşıya da bırakabilir. Bu yöntem riski arttıran faaliyetlerle ya da riskli işlemlerle uğraşmayarak başarılabılır. Potansiyel tehlikelere karşı gereken önlemlerin alınması ile riskten kaçınılabılır (Emhan, 2009).
- Riskin gerçekleşmesine engel olmak; süreci oluşturan diğer tüm fonksiyonlar gibi, riskin yönetilebilmesine hizmet etmek demek olabilir. Bu durum, işletmenin mevcut pozisyonda doğru yönetildiği anlamına gelebilir. Riski göze alarak alınan kararlar, krize çözüm üretebilen bir yönetim başarısı olarak daha fazla kabul görebilir.
- Riski minimize etmek; riskin gerçekleşmesine engel olmakla benzer bir durum olsa da farkı, risk gerçekleştikten sonra en az zararla sonuçlanmasını başarmakla eş değer görülebilir. İşletmeler ancak katlanabilecekleri riskleri üstlenmeli, riskle karşılaşma olasılığını sınırlama yoluna gidebilmelidirler. Rasyonelce yönetilen bir işletme, minimize edebildiği riske katlanır durumda olmalı, risk ile karşılaşma olasılığını sınırlama yoluna gidebilmelidir. Riskin kaybının önlenmesi, kontrol edilerek azaltılabilir. Uygulamada, bazı yöntemlerle kayıpların meydana gelmesi önlenemekte, bazı yöntemlerle de meydana gelen kayıpların zararı azaltılabilmektedir (Bölükbaşı ve Pamukçu, 2009).

- Riski paylaşma denildiğinde; risk gerçekleşmiş olsun ya da olmasın, farklı taraflar ile birlikte yönetilmiş olduğu anlamı çıkartılabilir. Başka bir deyişle belli bir bölümü üstlenilip, belli bir bölümü kurum kaynaklarında negatif etki yaratmayacak bir yöntem ile diğer taraflarla birlikte yönetilebilir. Diğer tüm sigorta branşlarında da olduğu gibi; “nakliyat sigortalarında riskin kontrolü, öncelikle riskin tanımlanıp hasarı önleyici tedbirler almak ve riski paylaşmak temeline dayanmaktadır. Risk paylaşma stratejileri riskin bir kısmının sigortacı tarafından üstlenilmesi, bir kısmının sigortalı üzerinde kalması (muafiyet) ve diğer kısımların ise reasürans yoluyla reasürörlere devredilmesinden oluşmaktadır” (Çağlar, 2005).

Risk Yönetiminin Amaçları ve Önemi

Başarılı işletmeler, risk almak ve faaliyet gösterdikleri değişen çevreye sürekli uyum sağlamak ve bunlara tepki vermek suretiyle hayatta kalmakta ve büyümektedir. Bunu yapmak için: tutarlı bir strateji, etkili bir risk yönetimi çerçevesi, sağlam ancak esnek bir uygulama olması gerekmektedir (Olsson, 2002).

Başarılı bir risk yönetimi sayesinde işletmeler varlıklarını sürdürme imkânı elde edeceklerdir. Risk yönetimi konusunda bir strateji geliştirmeyen işletmelerin varlıklarını uzun süre devam ettirmeleri mümkün olmayacaktır. Çünkü ulusal çapta veya küresel çapta sürekli riskler mevcut olacak ve işletmeler için bir tehdit oluşturacaktır. İşletmeler, risk yönetimi stratejisi geliştirirken zamanın koşullarına uyum sağlayarak oluşabilecek riskler karşısında işletmeleri riskten koruyacak en iyi önlemleri almaları gerekmektedir.

Risk yönetimi geçmişten günümüze gerekli görülen bir unsur durumundadır. Usta risk yönetiminin gerekliliğini ortaya çıkaran geçmişteki akımları aşağıdaki gibi sıralamıştır (Usta, 2014).

- Merkez bankalarının para politikaları üzerindeki baskılarının azalması,
- Dünya üzerindeki mal ve sermaye akışında daha az baskı,
- Yeni politik oluşumlar,
- Yeni ekonomik blok ve güçlerin önemi,
- Finansal piyasaların bütünleşmesi,
- Yeni finansal ürünlerin artması ve risk yönetiminin gelişmesi,
- Daha oynak finansal piyasalar,
- Finansal ve ekonomik kaynaklar için daha küresel rekabet,
- Teknolojinin hızla gelişmesi,
- Risk ticaret bankalarının kurulmasıdır.

Risk Yönetimi sadece olumsuzluklardan kaçınmayı değil, aynı zamanda olumlu bir şeyler elde etmeyi de hedefler. Başka bir ifade ile risk yönetimi olumsuzluklara karşı savunmanın yanında fırsatlara karşı hazır olmayı da risk sağlar. Küresel rekabet içinde sürekli büyüme ve gelişmeyi amaçlayan şirketler, kurumsal risk yönetimine öncelik vermektedir. Mevcut varlıklarına ve gelecekteki büyümelerine yönelik riskleri en etkili yönetmek, uzun

vadede yüksek performans sergilemek için şirketlerin önceliğini oluşturmaktadır (Uzun, 2010).

Bu durumda risk yönetiminin temel amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (FTO, 2016):

- İşletmenin finansal performansını iyileştirmek,
- İşletmenin karşılanması imkânsız, faaliyetini tehlikeye sokacak zararlarla karşılaşmasını önlemek.

Buna göre kurumlar yoğun rekabet ortamında bir takım olumsuzluklarla karşılaşma oranı yüksektir. Karşılaştıkları bu olumsuzluklarla başa çıkabilmek amacıyla ve büyüme oranlarını attırabilmek amacıyla düzenli bir risk yönetim planı oluşturmaları gerekmektedir.

Risk Yönetimi Süreçleri

Genel olarak risk yönetimi dört temel süreçten oluşur. Bunlar sırasıyla;

- Risk planlama,
- Risk değerlendirme,
- Risk azaltma,
- Risk izleme

Bu süreçlere dair aşağıda bilgiler verilmiştir.

Risklerin belirlenmesi. İşletmeler üzerinde tehdit unsuru olarak değerlendirilebilecek risk faktörleri bulunmaktadır. Bu risk faktörleri kimi zaman içsel olabileceği gibi kimi zaman ise dışsal olmaktadır. Bu unsurların işletme üzerinde olumsuz sonuçlara neden olmaması adına belirlenmesi ve gerçekleşme olasılıklarının hesaplanması gerekmektedir. Bu doğrultuda birçok işletme risk faktörlerini belirlemeye ve kendilerine fırsatlar yaratmak adına söz konusu faktörleri gruplandırma yoluna gitmektedir.

Risk değerlendirme. Risk faktörlerinin belirlenmesi sonrasında takip edilmesi gereken ikinci basamak ise belirlenen faktörlerin değerlendirilmesidir. Bu süreç içerisinde faktörler çeşitli değişkenler üzerinden analiz edilmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonrasında, ilgili kurumun kültürüne paralel bir anlayış içerisinde konum alınmakta ve buradan hareketle geliştirilecek aksiyonlar planlanmaktadır.

Bu süreçte hazırlanan planların takip edilmesi ve işleyişinin sağlanması oldukça uzun soluklu ve zorlayıcı bir süreci ortaya çıkarmaktadır. Değerlendirme süreçlerin risklerin mevcut durumlarının anlaşılması noktasında da önem arz etmektedir. Risk faktörüne yönelik hesaplanan olasılıklarda meydana gelen değişimler neticesinde, yeniden değerlendirme süreçlerini takiben planlamalar güncellenmekte ve gerek duyulan değişiklikler yapılmaktadır. Benzer bir şekilde bu süreç içerisinde ortaya yeni risk faktörlerinin çıkması durumunda da yeni durum değerlendirme altına alınmakta, risk faktörü olmaktan çıkan unsurlar ise planlamalarda göz ardı edilmektedir.

Risk faktörlerinin değerlendirilmesi süreci içerisinde iki basamak ortaya çıkmaktadır. Bunlar; faktörlerin değerlendirilmesi ve analiz süreçlerine tabi tutulmasıdır. Belirleme süreçleri içerisinde yeni risk faktörü haline unsurlar ve risk faktörü olmaktan çıkan unsurlar tespit edilmektedir. Belirleme süreçlerinde kullanılmakta olan yöntemler ve araçlar ise; risk

göstergeleri, haritaları, geçmiş kayıp berileri, iç değerlendirme sonuçları, dış denetim uygulamaları, mevzuattan doğan gereklilikler, geliştirilen uygulamalar, workshoplar ve hukuki sorumluluklar olarak sıralanabilmektedir (Price water house Coopers, 2007).

Risklerin azaltılması ve önlemler. Risk faktörlerinin belirlenmesi ve belirlenen unsurların analiz edilmesi sonrasında ortaya çıkan önlem ve risklerin azaltılması aşamasında belirlenen risk unsurları üzerinden hazırlanan programlar belirli bir kontrol mekanizmasına tabi tutulmaktadır. Risk faktörlerinin mevcut durumlarına göre bu süreç içerisinde çeşitli önlemler alınmakta ve olası olumsuzlukların engellenmesi sağlanmaktadır. Önlem uygulamaları doğrultusunda birtakım stratejiler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bunlar içerisinde; zamanlamada değişimlerin yapılması, tercih edilen kaynakların değiştirilmesi ve yeni aksiyonların planlanması yer almaktadır.

Risk izleme ve uygulama. Belirli standartları olan bir risk yönetim sürecinin hayata geçirilmesi için öncelikle birtakım alt yapı çalışmalarının yapılması ve işletmeler için olası risk faktörlerinin saptanması gerekmektedir. Söz konusu çalışmalar neticesinde kurum kültürüne uygun bir risk yönetim modelinin tercih edilebilmesi mümkün hale gelmektedir. Bahsi geçen aşamaların tamamı uzman idareciler ve risk yönetim birimleri tarafından analiz çalışmalarına ve çeşitli araştırmalara bağlı kalınarak yürütülmektedir. Süreç içerisinde tasarlanmakta olan risk yönetim modelinin bir kurum felsefesi olarak çalışanlara aktarılması gerekmektedir (Breighner ve Payton,2005). Tasarlanan model kapsamında hangi aşama kimin devreye gireceğın açık ve anlaşılır bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir.

Aktif bir risk yönetiminin hayata geçirilmesi adına ilk olarak alt yapı çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda, göz önünde bulundurulması gereken risk faktörleri muhtemel şiddetleri doğrultusunda çeşitli alt başlıklara ayrılmaktadır. Süreç

içerisinde risk faktörlerinin değerlendirilmesi aşmasında verilecek önceliklerde söz konusu gruplandırmalar üzerinden belirlenmektedir. Daha sonrasında ise risk gruplarına yönelik olarak önlem paketleri hazırlanmaktadır. Ancak bunun içinde belirli bir finansal zemin çalışmasının yapılması gerekmektedir.

Bir risk yönetim sürecinin sistemli bir şekilde işleyebilmesi adına takip ve dikkat edilmesi gereken birtakım kurallar bulunmaktadır. Sıralı bir sistem olarak değerlendirilmekte olmasından dolayı uyulması gereken kurallarında sırası bozulmadan takip edilmesi gerekmektedir (Özer, 2010; Emhan, 2009) :

- Risk unsurlarının belirlenmesi
- Unsurların analiz edilmesi, gruplara ayrılması ve öncelik sırasının belirlenmesi
- Risk yönetim sürecine yönelik stratejilerin geliştirilmesi
- Zamanlamaya yönelik planlamaların yapılması
- Kaynakların ve zamanın belirli bir denge içerisinde kullanılmasının sağlanması
- Süreç içerisinde etkin bir geri bildirim mekanizmasının oluşturulması
- Risk yönetim sürecine tüm çalışanların katılımlarının sağlanması
- Süreç içerisinde görevlerin anlaşılır ve net bir şekilde belirtilmesi

Okulda/Eğitimde Yöneticilik

Birçok yaklaşım içerisinde liderlik kavramı yöneticilik kavramı ile birlikte kullanılmasına karşılık, aslına bakıldığında bu iki kavram arasında oldukça önemli farklılıklar bulunmaktadır. Zira iyi bir yönetici aynı zamanda iyi bir lider olmayabilir ya da iyi bir lider yöneticilerin tüm özelliklerini bünyesinde barındırmayabilir. Ancak kavramlar arasında birtakım etkileşimler söz konusu olabilmektedir (Arıkan, 2004).

Daha farklı bir yaklaşım doğrultusunda ise yöneticilik kavramının çok daha geniş bir kapsamı olduğu öne sürülmektedir. Bu yaklaşıma paralel bir şekilde liderlik kavramının içeriğinde yoğunluklu olarak davranışsal eğilimlerin ağır bastığı, yönetim kavramının içeriğinde ise davranışsal olmayan süreçlerin var olduğu öne sürülmektedir (Certo, 1980).

Eğitim kurumlarında etkinlik ve atmosferin belirlenmesi noktasında etkili olan unsurların başında yönetim kavramı yer almaktadır. Kurum içerisinde tercih edilmekte olan yönetim anlayışı eğitim sürecinin genel motivasyonu üzerinde de oldukça etkili olmaktadır. Eğitim kurumlarında yürütülen yönetim sistemleri ile genel yönetim sistemleri arasında ortaya çıkan üç temel fark bulunmaktadır. Bunlar; eğitim kurumlarının üstlenmekte oldukları ahlaki sorumluluklar, özerk, sürekli ve istikrar arz eden iş gücünün var olması ve karşılaşılmakta olan tahmin edilmesi güç tehdit unsurlarının varlığıdır. Bu farklılıklar doğrultusunda, okul müdürlerinin öğretmenler üzerinde ahlaki ve eğitsel açıdan etki yaratması ve kurum içerisindeki sosyolojik temelli dengelerin sağlanması için yönetim anlayışları içerisinde liderlik özelliklerinin bulunmasını bir zorunluluk haline getirmektedir (Greenfield, 1995). Eğitim kurumlarında var olan yöneticilik; kurum içerisindeki informal, formal liderler ya da özellikle yöneticiler tarafından motivasyonun sağlanması ile çalışanların, öğretmenlerin ve öğrencilerin yönelimlerinde olumlu değişimler meydana getiren davranışların yer aldığı süreç olarak ifade edilmektedir (Greenfield, 1995).

Okul Yöneticisi / Müdürü ve Özellikleri

Eğitim kurumlarının yönetim süreçlerini kontrol etmekte olan bireylerin genel özelliklerinin belirlenebilmesi için öncelikle okul yöneticisi kavramının tanımlanması ve bu yöneticilerin amaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Okul yöneticisi; eğitim kurumlarının amaçlarına yönelik olarak hareket eden, kurum bünyesinde yer alanların iş süreçlerinde organize eden ve süreç içerisinde bir kontrol mekanizmasının işleyişini sağlayan kişiler olarak ifade edilebilmektedir. Ülke sınırları içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmekte olan politikaları temsil eden okul yöneticilerinin, bu politikalar kapsamında belirlenen hedeflerin yerine getirilmesi ise temel amacı olarak gösterilmektedir. Söz konusu amacın yerine getirilebilmesi adına okul yöneticilerinde bulunması gereken bir takım özellikler bulunmaktadır (Gürgen, 1997).

Genel yöneticilik anlayışı ile ayrıldığı birtakım noktaların olmasına karşılık, okul yöneticiliğinin de yöneticilik kavramı içerisinde değerlendirilmesi mümkündür. Okul yöneticilerinin sahip olması gereken belli başlı yönetim metotları ve bilgileri bulunmaktadır. Bu bilgi ve yöntemlerin yönetici tarafından benimsenmesi doğrudan davranışlarına da yansımaktadır. Genel uygulamalara bakıldığında günümüzde okulların yönetim faaliyetlerini sürdürmekte olan müdürler, daha önce yönetim birimlerinde görev yapmış olan müdür yardımcılardan ya da kurum içerisinde görev yapmakta olan öğretmenler arasından seçilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, okul müdürlerinin bir kısmının mesleki yeterlilikleri daha önceki tecrübelerinden ve almış oldukları eğitimlerden elde ettikleri gibi sonradan yönetim süreçlerine dahil olarak ve çeşitli sıkıntılar yaşayarak öğrendikleri de görülmektedir. Söz konusu sıkıntılı süreçlerin yaşanmaması adına, meslek yaşamlarına başlamaları sonrasında yöneticilik yapı potansiyeli bulunan kişilerin öğrencilik dönemlerinde öngörülü davranılarak birtakım eğitimleri alması gerekmektedir (Binbaşoğlu, 1983).

Bir okul yöneticisinin eğitim kurumunda mevcut bulunan kaynakları, belirlenen hedeflere ulaşabilmek adına verimli bir şekilde kullanması gerekmektedir. Ancak bunun dışında da okul yöneticilerinin birçok görevi bulunmaktadır. Bunların başında, eğitim programlarının amaçlara uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamak yer almaktadır. Oldukça geniş bir kapsamı olan bu görevin içeriğinde; kurumda görev yapmakta olan tüm çalışanların ve kurumun maddi olanakları uyumlu ve ideal bir şekilde kullanılması yer almaktadır (Fidan, 1992).

Eğitim kurumu içerisinde olumlu bir iklimin oluşması ve belirlenen hedeflerin yerine getirilmesi sorumluluğu okul yöneticilerine aittir. Bir eğitim kurumu içerisinde belirlenen hedeflerin ulaşılabilir hale gelmesinde, eğitim görmekte olan öğrencilerin başarılarının artmasında okul yöneticilerinin doğrudan ve dolaylı etkileri bulunmaktadır (Balcı, 1995). Söz konusu sorumlulukların yerine getirilmesi noktasında, okul yöneticileri tarafından farklı yönetim modelleri tercih edilebilmektedir.

Birçok okul yöneticisi, eğitim kurumunun belirli bir başarı seviyesini yakalayabilmesi adına deneyimlerinden yoğun bir şekilde yararlanmaktadır. Mevcut deneyimlerin yönetim sürecine yönelik bilgi ve yöntemlerle desteklenmesi durumunda ise çok daha etkili bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bir okul yöneticisinin, kurumun amaçlarını yerine getirebilmesi için kurum içi ve kurum çevresinde yer alan unsurları efektif ve uyumlu bir şekilde kullanması gerekmektedir. Bu durumda yöneticilerin eğitim kurumu yöneticiliğine dair bilgilere sahip olması kadar davranış bilimine de hakim olması önem arz etmektedir. Öyle ki, bilgi ve yöntem kapasitesi yüksek olan okul yöneticileri karşılaşmakta oldukları sorunları, deneme yanılma usulü yerine bilimsel tekniklerden yararlanarak rahatlıkla çözüme kavuşturabilmektedir (Bursalıoğlu, 2008). Eğitim süreçlerine önem veren yöneticilerin birçoğu yönetim süreçlerinde de sıklıkla bilime yönelmektedir.

Oldukça köklü bir geçmişe sahip olmasından dolayı yönetim kavramı, tarihsel süreç içerisinde birçok değişim geçirmiştir. Oldukça önemli bir kavram olarak kabul edilmekte olan yönetim kavramı, yoğun bir değişkenlik içerisinde olmasının bir sonucu olarak bilimsel bir özellik kazanmıştır. Öyle ki, toplumların geleceği olarak gösterilmekte olan çocukların eğitiminin alelade bir süreç olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir. Bu önemin farkında olunarak yönetim sürecinin etkinliğini ve başarısını arttırmaya yönelik olarak birçok bilimsel çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir.

Bir eğitim kurumu içerisinde kontrolün tam anlamı ile sağlanması amacı ile otokratik bir yönetim anlayışının benimsenmesi doğru değildir. Bir eğitim kurumunda mutlaka demokrasi ikliminin hakim olması gerekmektedir. Bu durum yalnızca eğitim kurumları için geçerli değildir. Bir kurum içerisinde verimlilik artışlarının sağlanması isteniyorsa mutlaka demokratik bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesi gerekmektedir (İlgar, 2000).

Bu anlayış doğrultusunda özellikle bir eğitim kurumu içerisinde kararların tek bir kişi tarafından alınması çok sağlıklı olarak değerlendirilmemektedir. Bu aşamada okul yöneticilerinin mutlaka okulda görev yapmakta olan diğer öğretmenler ve çalışanlarla belirli bir uyum içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Öte yandan, küresel ölçekte yaşanan değişimlerin bir sonucu olarak yaşanması muhtemel değişimlerin algılanması ve yeni koşullara uyum sağlayabilmek adına gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Kontrolsüz geçiş süreçlerine kapılmak sureti ile kimi zaman eski sistem kaybedilmekte hedeflenen yeni sistemlere de ulaşılamamaktadır. Bu durum kurumlar için çok daha olumsuz bir sonuçtur. Bu nedenle değişim süreçlerinin etkili olduğu dönemlerde okul yönetimlerinin liderlik özellikleri gelişmiş kişiler tarafından gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir (Açıkalın, 1998).

Küresel ölçekte yaşanan değişimlerle birlikte eğitim modellerinde de değişimler yaşanmaktadır. Bu süreç içerisinde söz konusu değişimlerin okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler tarafından yakından takip edilmesi gerekmektedir. Yaşanan değişim süreçlerine adapte olamamak, eğitim başarısızlıklarının ortaya çıkmasına neden olan faktörler içerisinde yer almaktadır. Bu doğrultuda dikkat edilmesi gereken ilk husus yaşanan değişimlerin kabullenilmesi gerekliliğidir. Geçmiş dönemlerde ki öğretmen ve öğrenci profilleri ile günümüzde ki öğretmen ve öğrencilerin profilleri arasında oldukça önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu durumda öğrencilerin ve öğretmenlerin beklentilerine karşılık verebilmek adına okul yöneticilerinin kendilerini sürekli olarak geliştirmesi gerekmektedir. Zira temel yönetim etkinlikleri dışında, kurum kültürünün oluşturulması, kurum içerisinde motivasyonun yüksek tutulması gibi belirli bir vizyonun varlığına gereksinim duyulan beklentilere okul yöneticilerinin karşılık verebilmesi oldukça önemlidir (Çelikkaya, 1998).

Okul Müdürlerinin Okuldaki Rolü

Değişimin her alanda sürekli olarak yaşandığı bir ortam içerisinde doğal olarak eğitim süreçlerinde de birtakım değişimler yaşanmaktadır. Zira değişim süreçlerinin en etkili olduğu alanların başında da eğitim gelmektedir. Bilimsel gelişmelere uyum sağlayabilmek adına özellikle okul yöneticilerinin çeşitli eğitim programları ile kendisini sürekli olarak geliştirmesi gerekmektedir. Öyle ki değişim süreçlerinin bir sonucu olarak farklı yönetim metotları ve yaklaşımları ortaya çıkmaktadır. Farklı yönetim anlayışlarının gelişmesine paralel olarak okul yöneticilerinin görev sorumluluk alanlarında da değişimler yaşanmaktadır. Küreselleşmenin, enformasyon alanında ortaya çıkan yeniliklerin, toplam kalite yönetimi yaklaşımının ortaya çıkmasının ve örgütsel öğrenme anlayışının gelişmesinin sonucunda okul yöneticileri çağın gereksinimlerine ayak uydurabilmek adına geleneksel yönetim anlayışlarını terk etmek durumunda kalmıştır. Bu süreç içerisinde okul yöneticilerinin yaşanan değişimleri etkili bir şekilde takip edebilmesi, değişim unsurlarını görev yapmakta oldukları okullarda hayata

geçirebilmesi ve kurum bünyesinde görev yapmakta olan diğer çalışanlarında değişim unsurlarını benimseyebilmesi için liderlik özelliklerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Eğitim kalitesinin artırılması ve kalkınmış bir eğitim sisteminin geliştirilmesi için belirli liderlik özelliklerine sahip yöneticilerin yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Bu süreç içerisinde liderlik vasıflarına sahip yöneticilerin yetiştirilmesinde devamlılık sağlanabilmesi ve bu yöneticilerin görevlerinde devamlılık arz edebilmesi için birtakım özendirici unsurların sisteme entegre edilmesi gerekmektedir (Bursalıoğlu, 2008). Türkiye'deki mevcut uygulamalara bakıldığında ise, yöneticilerin liderlik vasıflarını geliştirmeye ya da bu özelliklerin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacak uygulamaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durumda eğitim kurumlarının geleceği üzerinde etkili olan okul yöneticilerinin gelişimlerinin devamlılık arz etmesinin sağlanması gerekmektedir.

Eğitim sistemlerinin devamlı olarak yenilenmesi, teknolojik gelişmelerde kat edilmekte olan mesafeler, yönetim yaklaşımlarının yürütülen araştırmalar neticesinde zaman içerisinde farklılaşması gibi faktörlere bağlı olarak yöneticilerin üstlenmesi gereken görevler ve sorumluluklarda çeşitli değişimlere uğramaktadır. Eğitim kurumlarının yaşanan değişimlere uygun bir hale gelmesi noktasında önemli görevleri bulunmakta olan okul yöneticilerinin ortaya koyması gereken roller ise aşağıda sıralanmaktadır:

- Planlama stratejilerinin oldukça kaliteli olması gerekmektedir.
- Pazarlama kapasitelerinin üst düzey olması gerekmektedir.
- Yeni pazarlama yaklaşımlarının kuruma kazandırılması ve yeniden yapılandırılmak sureti ile kamusal fonların kuruma kaynak olarak sağlanması gerekmektedir.

- Okulda hazırlanmakta olan eğitim programlarının kapsamının öğrencilerin ve toplumun gereksinimlerine karşılık verebilecek bir niteliğe sahip olması gerekmektedir.
- Yaşam boyu eğitim anlayışının okullara kazandırılması gerekmektedir.
- Eğitim kurumlarının, okul destek hizmetlerinin dağıtılması sürecinde bir merkez konumuna gelmesinin sağlanması gerekmektedir.
- Okulların karar alma mekanizmalarına toplumsal katılımın artırılması gerekmektedir.
- Eğitim seviyesi gelişmiş bir toplumsal yapı içerisinde, en ideal eğitim programlarının sunulmasının bireylerin temel ilgi alanı içerisinde yer aldığı göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Balcı, 2001).

Ortaya çıkan yeni dönemde okul yöneticilerinin sorumluluk alanları çok daha fazla gelişmiş ve yine üstlenmekte oldukları sorumluluklarda birtakım değişimler meydana gelmiştir. Bu durumda bir okul yöneticisinin yaşanan değişimleri oldukça yakından izlemesi ve uygulama geçmesi için gerekli aksiyonları gerçekleştirmesi gerekmektedir. Geline noktada okul yöneticilerinden temel yönetim görevlerini yerine getirmenin haricinde bir öğretim lideri olarak hareket etmesi beklenmektedir. Bu alanda yapılan literatür çalışmalarının birçoğunda değişim süreçlerinin odağında okul yöneticilerinin yer aldığı ifade edilmektedir. Zira okul yöneticilerinin ilgi duyduğu bir yenilik, sınıf ortamında çok daha rahat bir şekilde hayata geçirilmektedir (Balcı,2001).

Okul İklimi

Eğitim kurumlarının işleyişi üzerinde önemli etkiler yaratan olguların başında var olan okul iklimi gelmektedir. Etkili ve başarılı bir okul ortamı için olumlu bir iklimin var olması gerekmektedir. Bu duruma bağlı olarak 1900'lü yıllardan bu yana gerçekleştirilen birçok çalışmada, örgüt iklimi kavramı ile okullar bütünsel değerlendirmelere tabi tutulmuştur.

Örgüt iklimi kavramı Karşlı (2004) tarafından, örgütlerin kendilerine has sahip oldukları kişisel özellikleri ve dahil olanların söz konusu özellikler karşısında aldıkları tavır ve hisleri olarak ifade edilmiştir. Miskel ve Hoy (2010) tarafından ise örgüte katılanların davranışları üzerinde çeşitli etkiler yaratan ve okullar arasında değişiklik gösterebilen içsel değerler bütünü, okul iklimi olarak ifade edilmiştir. Bir okulun tabiatının anlaşılmasına yönelik gerçekleştirilen değerlendirmeler doğrultusunda okul ikliminin bir çerçeve olarak değerlendirilmesi mümkündür (Hoy ve Miskel, 1987). Örgüt iklimine dair gerçekleştirilen aktarımlarda kimi zaman atmosfer, ortam hava vb. kavramlarında kullanımına rastlanılmaktadır. Bu durumda okul ikliminin tanımlanmasına yönelik olarak birtakım görüşler öne sürülmektedir (Dunn ve Harris, 1998). En geniş anlamda okulların kişiliği olarak, okul ikliminin ifade edilebilmesi mümkündür. Okulları birbirinden ayırmakta olan belirgin özellikler okul iklimi kavramının içeriğinde yer almaktadır. Bir okul ikliminin oluşmasında ise birçok unsurun etkisi bulunmaktadır. Özellikle okulun bünyesinde yer alanların algılarının etkili olduğu okul iklimi, okulun bünyesine katılan herkes üzerinde etki yaratabilmektedir.

Bir örgüt ikliminin oluşmasında etki eden faktörlerin başında; örgüt bünyesinde yer alanların motivasyonları, örgütte hakim olan liderlik anlayışı ve örgüt içerisinde ortaya çıkan iletişimidir. Bu unsurlar üzerinden örgüt içerisinde oluşan iş grupları üzerinden çeşitli

fonksiyonlarına bağı olarak örgüt iklimi meydana gelmektedir (Bilgen, 1990). Bir eğitim kurumu içerisinde etkili bir iklimin meydana getirilmesi için ise, okul müdürleri tarafından söz konusu güç unsurlarının etkili bir şekilde bir araya getirilmesi gerekmektedir.

Bir eğitim kurumunda gelişen iklim, kurum bünyesinde görev yapmakta olanları, öğrencileri, aileleri ve dolayısı ile toplumun birçok kesimini doğrudan etkilemektedir. Etkili bir öğrenme süreci önünde kimi zaman bir engel teşkil eden okul iklimi, kimi zaman ise çok daha etkili bir öğrenme sürecinin ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Okullarda ortaya çıkan iklim üzerinde etkili olan unsurların ise aşağıdaki gibi sıralanması mümkündür (Marshall, 2008):

- Okul içerisinde yetişkin bireyler ve öğrenciler arasında ortaya çıkan etkileşimin kalitesi,
- Öğretmenler ve öğrencilerin okul ve çevresine yönelik geliştirdikleri algılar,
- Okulun ve okulda yer alan sınıfların fiziki durumları ile eğitim süreçlerinde kullanılmakta olan materyallerin durumu,
- Okulun akademik yeterlilik seviyesi,
- Okul içerisinde öğrencilerin ve öğretmenlerin güvende olduklarına inanmasıdır.

Kaliteli bir eğitim kurumun içerisinde mutlaka bireylerin yapmış oldukları çalışmaların anlamlı hale getirilmesi, daha yüksek bir performansın sergilenmesi adına koşulların iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu süreç içerisinde etkinlik sağlayabilmek adına bireylerin kültürel, sosyolojik ve psikolojik açıdan sahip oldukları değerler ile kurum değerlerinin uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Karşılıklı

olarak değerlerin bütünsel bir hale getirilmesi neticesinde kurumların kendilerine has bir kimlik geliştirebilmeleri mümkün hale gelmektedir. Bu durumda ortaya çıkan iklim ile birlikte kurumlar birbirlerinden ayrılmaktadır.

Bir okul ikliminin kavramsallaştırılması sürecinde çoğu zaman üç önemli unsurun üzerinde durulmaktadır. Bu unlar ise (Çalık ve Kurt, 2010);

- 1) Başarı seviyesine yönelik olarak ortaya çıkan beklentiler
- 2) Okul müdürlerinin liderlik vasıfları
- 3) Öğrenciler ve müdür arasında gelişen ilişki

Öğretmenler, öğrenciler ve okul müdürleri, bir okul iklimini meydana getiren temel aktörler olarak değerlendirilmektedir. Ortaya çıkan okul iklimi, özellikle okul bünyesinde yer alan bireylerin davranışları üzerinde belirleyici olma özelliğine sahiptir. Buradan hareketle, bir kurum içerisindeki bireylerin de tutumlarının, davranışlarının ve bireyler arasındaki ilişkilerin iklimi belirleyen unsurlar olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Bir okul ikliminin oluşmasında ortaya çıkan ilk unsur, öğretmenlerle ilgili güçlü bir etkileşim içerisinde olan okul müdürlerinin sahip oldukları yönetim anlayışlarıdır. Müdürlerin tutumları ve davranışları hem okul iklimini hem de öğretmen-müdür ilişkilerini doğrudan etkilemektedir. Burada etki eden müdür tutum ve davranışlarının üç ayrı boyutu bulunmaktadır. Bunlar; emredici, kısıtlayıcı ve destekleyici müdür tutum ve davranışlarıdır (Hoy ve Forsyt, 1986).

Destekleyici davranış. Bu anlayış doğrultusunda hareket eden müdürler, öğretmenlere doğrudan müdahale etmekten kaçınır ve onlara karşı eşit bir yaklaşım sergilerler. Bu davranışlara örnek olarak; öğretmenlerin övülmesi, kendilerine yönelik yapıcı eleştirilerin

yöneltimesi, çeşitli konularda destek verilmesi ve öğretmenlerin refahlarının göz önünde bulundurulması gösterilebilmektedir.

Emir verici davranış. Bu anlayış içerisinde hareket eden okul müdürleri çoğu zaman öğretmenlere karşı sert tavırlar sergilemekte, gereksinimlerinin üzerine fazla durmamaktadır. Kendilerini sürekli olarak doğrulatma arayışı içerisinde olan bu okul müdürleri, öğretmenleri zorlamaktan ve onları sıkı bir şekilde kontrol etmekten çekinmezler. İletişimlerinin ise çoğu zaman tek taraflı olması en belirgin özelliklerindedir.

Kısıtlayıcı davranış. Bu anlayış içerisinde hareket etmekte olan okul müdürleri, tutumları ile okul içerisinde öğretmenlerin birçok şeyi yapması noktasında engel teşkil etmektedirler. Kısıtlayıcı davranışlara örnek olarak; angarya işlerin öğretmenlere yaptırılması, yoğun günlük işlerle öğretmenlerin zamanlarının önemli bir kısmının işgal edilmesi gösterilebilmektedir.

Okul Ortamı ve Kültürü

Bir eğitim kurumunda hayata geçirilmekte olan inançlar ve değerlerin, kültür olarak ifade edilmesi mümkündür. Kültürü meydana getiren unsurlar kimi zaman bilinçli, kimi zaman kısmi bilinçli, kimi zaman ise tamamen bilinçsiz bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Okul içerisinde yer alanların davranışlarının şekillenmesinde okul kültürünün oldukça önemli bir yeri vardır (Çelik, 2000). Bir örgüt hakkında örgüt üyelerinin mevcut algıları, örgüt kültürü tarafından yansıtılmaktadır. Bir örgütün kültürüne ait değerler ile bireylerin kişisel değerlerinin uyumlu olması durumunda etkili bir örgütün varlığından söz etmek mümkün olmaktadır. Genel bir kültür algısının oluşması sürecinde bireyler ve örgütler düzenli ve sürekli bir etkileşim içerisinde yer almaktadır (Karlı, 2004). Okul kültürünün etkili olduğu bir durumda, aktif ve etkili bir katılım mekanizmasının da oluşması mümkün hale gelmektedir

(Şişman, 2002). Örgüt kültürü etkili olarak nitelendirilen okulların sahip oldukları genel özelliklerin ise aşağıdaki gibi sıralanması mümkündür;

- 1) Amaçlar ve eylemler noktasında genel bir uzlaşma ortamının hakim olması,
- 2) Eğitim süreçleri içerisinde öğrenmeye yönelik inancın kuvvetli olması,
- 3) Liderlik vasıfları gelişmiş müdürlerin var olması,
- 4) Öğretmenlerin olumlu ve önemli birer rol model olmaları,
- 5) Gelişmiş sorumluluk bilincine sahip öğrencilerin var olması,
- 6) Etkin bir katılım sonucunda, planlama ve strateji geliştirme süreçlerinin de etkili olması,
- 7) Karar alma mekanizmalarına yüksek bir katılımın sağlanmasıdır.

Okul kültürü, birbirinden farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına ve düşüncelerin rahatlıkla ifade edilmesine zemin hazırlamaktadır. Etkili bir okul kültürünün ve okulun amaçlarını yerine getirme noktasında istekli bir şekilde çalışmakta olan bir müdürün varlığı doğrultusunda, söz konusu okul kalitesi ve etkinliği ile diğer okullardan ayrılmaktadır. Gelişmiş bir kültüre sahip olan okullar, değişime açık hale gelebilmekte ve çevresinde yer alan unsurlar ile daha güçlü bir etkileşim içerisinde olabilmektedir. Etkili bir okul kültürünün devamlılık arz etmesi noktasında ise okul müdürlerinin önemli görevleri bulunmaktadır.

Okul Çevresi Kapsamında Öğrenci Velileri

Bir okulun yönetimi aşamasında etkili olan birtakım unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların okul içi ve okul dışı unsurlar olarak iki grup içerisinde değerlendirilmesi mümkündür. Bunlar içerisinde okul dışı unsurların; mevcut kamu yönetiminin yapısı, aile yapısı, iş yapısı, toplumun genelinde etkili olan baskı grupları olarak sıralanması mümkündür (Bursalıoğlu, 2008). Bir eğitim kurumunun toplumsal sistem içerisinde üstlenmekte olduğu sorumlulukların başında, okulların amaçlarının yerine getirilmesi, topluma faydalı bireylerin

yetiştirilmesine katkı sağlanması, eğitim süreçlerine ailelerin de katılımının sağlanması yer almaktadır. Bu süreç içerisinde amaçların etkili bir şekilde yerine getirilmesi durumunda toplumun üyeleri ve okullar arasında çok daha güçlü bağlar gelişmektedir.

Etkili bir eğitim süreci içerisinde öğretmenlerin yeterlilik duygularının gelişmesi önem arz etmektedir. Bu duygunun gelişmesinde ise öğrenciler ve veliler arasında ilişki önemli bir faktördür. Öğretmenler tarafından sarf edilen çabalara ve uygulanan eğitim programlarına velilerin kayıtsız kalması öğretmenler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Balcı, 2001). Velilerin, okul misyonuna hakim olması, desteklemesi ve söz konusu desteğin sağlanması noktasında okul yönetiminin çeşitli imkanlar sunması etkin bir okul için önemli gerekliliklerdir. Etkili bir okulun varlığı kapsamında ortaya çıkan veli-okul ilişkilerinin aşağıdaki gibi sıralanması mümkündür;

- Okul yönetimi ile sürekli bir ilişki içerisinde olan veliler, belirlenen hedeflerin ve bu doğrultuda hazırlanan programların bilincindedir.
- Okul yönetimleri tarafından okul dışı zamanlarda öğrencilere ne şekilde destek sağlanacağı noktasında bilgilendirmeler yapılmaktadır.
- Öğrencilerin başarı seviyeleri ile ilgili velilere detaylı aktarımlar sağlanmaktadır.

Özetle, etkin bir okulun varlığı adına okul ve aileler arasında işbirliğinin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Bu süreç içerisinde okul müdürlerinin okul ve aileler arasında olumlu ilişkilerin geliştirilmesine yönelik olarak çalışmalar yapması gerekmektedir.

Okul Müdürünün Yönetmel Etkililiği ve Önemi

Eğitim kurumlarının yönetim sorumlulukları, okul müdürleri tarafından üstlenilmektedir. Bu duruma bağlı olarak müdürler, karşılaşılmakta olan durumların şartlarına uygun etkililik ölçütleri oluşturmaya ve bunlara yönelik eşleştirmeler yapmaya gereksinim duyarlar. Kinicki ve Kreitner (1995) tarafından ortaya koyulmakta olan etkililik ölçütleri Karslı (2004)'nın yapmış olduğu çalışmada dört temel başlık içerisinde değerlendirilmiştir.

- 1) Belirlenmiş olan amaçların yerine getirilmesi,
- 2) Gereklı kaynakların elde edilmesi, süreç içerisinde gereksinim duyulacak girdilerin geliştirilmesi,
- 3) Örgüte sağlıklı bir sistemin kazandırılması ve devamlılığın sağlanması,
- 4) Hazırlanan stratejilerin etkinliği ile birlikte tüm aktörlerin belirli bir doyum noktasına ulaşmasının sağlanması.

Etkinlik seviyesi yüksek birçok müdürün ortak özelliklerine bakıldığında, ellerinde bulundurdukları kaynakları verimli ve pratik bir şekilde kullanabildikleri görülmektedir. Buradan hareketle etkililiğin pratiklerin bütünsel bir ifadesi olarak aktarılması mümkündür. Etkili bir müdürde olması gerektiği öne sürülmekte olan beş temel zihni özellik ise aşağıda sıralandığı gibidir (Drucker, 1996):

- 1) Etkin bir zaman kullanma becerisine sahiptir. Mevcut zamanını iyi planlar ve sistemli bir zaman yönetimi gerçekleştirir.
- 2) Rasyonel ve somut hedefler belirleyerek, çalışmalarında sonuç odaklı yaklaşımlar sergiler.
- 3) Mevcut kapasitesini ve elinde bulundurduğu becerileri etkili kullanır. Sadece kendisine ait değil, çevresinde yer alanların güçlerini de çözüm süreçlerine etkili bir şekilde yönlendirir.

- 4) Sergileyeceği performansın en etkili sonuçlar doğuracağı alana yönelir. Bu süreç içerisinde öncelikleri ideal şekilde belirler ve almış olduğu kararların arkasında durarak sonuca ulaşır.
- 5) Aldığı kararlar etkili olmasına önem verir. Bu etkililiğin sağlanmasının yolunun güçlü sistemlerden geçtiği bilinci ile hareket ederek karar alma süreçlerine birçok olguyu dahil eder. Hızlı karar almanın bilinci ile önemli olanın geliştirilen stratejiler olduğunun farkındadır.

Sistemlerin sınırlandırıcı özelliğinin farkında olan müdürler çok daha etkili bir yönetim sürecini hayata geçirebilmektedir. Öyle ki, icra edilmekte olan bir işin verimliliği kaynakların en kıt sınırları tarafından belirlenmektedir. Bu faktör müdürler için çoğunlukla “zaman” olmaktadır. Süreç içerisinde etkili olma arayışında olan müdürlerin üzerinde durduğu bir diğer durum ise sağlanabilecek katkıların üzerine yoğunlaşmaktır. Yapması gerekenleri takip ederken bir yandan da örgütsel hedeflerin mevcut konumunu değerlendirirler. Detayların işleyişe verebileceği zararların farkında olan etkili müdürler bu süreç içerisinde çok daha geniş betimlemeler yapma yoluna gitmektedir. Objektif yaklaşımlar ve örgütsel gereksinimler çerçevesinde oldukça geniş bir vizyona sahiptirler.

Okulda Risk Faktörleri

Okul güvenliği. Okulda güvenlik kavramı, risk faktörlerine zemin hazırlayan önemli bir unsurdur. Eğitim kurumunun bulunduğu alanın coğrafi konumu, birtakım sosyolojik unsurlar, öğrencilerin mevcut sosyoekonomik durumları gibi birçok değişkenin etkili olması nedeni ile güvenli okul kavramının sınıflara ayrılmak sureti ile tanımlanması oldukça güçtür. Literatür kapsamında değerlendirildiğinde ise güvenli okul kavramı ile ilgili birçok tanımla karşılaşılması mümkündür. Güvenli okul kavramı (Dönmez, 2001) tarafından; okul

bünyesinde yer alan öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer çalışanların psikolojik, duygusal ve fiziksel açıdan kendilerini herhangi bir baskı ve tehdit altında hissetmemeleri olarak ifade edilmiştir.

Okul bünyesinde yer alanların, kurumlarına ulaşmak için evlerinden çıkmaları ile evlerine geri dönmeleri arasında yer alan zaman zarfı, okul güvenliği kavramının süre olarak kapsamında yer almaktadır. Zaman kavramı ile birlikte, okul güvenliği kavramının mekânsal bir değerlendirmeye tabi tutulması neticesinde ise (Işık, 2004);

- 1) Bireylerin okulda buldukları zamanda ortaya çıkan güvenlik,
- 2) Okul ile evleri arasında geçirdikleri zaman içerisindeki güvenlik,
- 3) Sınıf ortamında mevcut olan güvenlik olarak değerlendirilmektedir.

Sayılmakta olan bu unsurlar doğrultusunda güvenliğin sağlanması ideal bir öğrenme ortamının oluşmasında oldukça önemli bir etkiye sahiptir (Güven, 2002).

Okulda görev yapmakta olan çalışanların, öğretmenlerin, eğitim almakta olan öğrencilerin ve velilerin okul ve çevresinde herhangi bir güvenlik sorunu ile karşılaşmamaları ve birçok unsur üzerinden kendilerini baskı altında hissetmemeleri, okul güvenliği kavramı ile açıklanmaktadır.

Yalnızca okul sınırları içerisinde güvenlik önlemlerinin alınmış olması, güvenli okul ifadesinin kullanılması için yeterli değildir. Öğretmenlerin, okulda çalışan personellerin ve öğrencilerin okula gitmek adına evden çıkmaları ve evlerine geri dönmeleri arasında yer alan zaman zarfında güvenliğin var olması gerekmektedir (Işık, 2004).

Birçok faktörün etkilemekte olduğu okulların güvenlik seviyelerini meydana getiren çok sayıda unsur bulunmaktadır. Okulların güvenlikleri üzerinde etkili olmakta olan unsurlar oldukça geniştir ve arka planlarında çeşitli nedenler yer almaktadır. Söz konusu unsurlar içerisinde okulların fiziksel düzenlemeleri, okul içinde ve dışında ortaya çıkan çeşitli tehdit unsurları ve okul bünyesine ortaya çıkan sosyal ortam yer alabilmektedir. Söz konusu faktörler üzerinden okulların güvenli olup olmadıklarına yönelik değerlendirmeler gerçekleştirilebilmektedir.

Bir okul içerisinde güvenli bir ortamın oluşturulmasına yönelik atılan adımların içeriğinde yalnızca birtakım şiddet uygulamalarının önüne geçilmesinin üzerinde durulmamaktadır. Bu doğrultuda okul içinde ve çevresinde fiziksel olarak birtakım önlemlerin alınması ile birlikte, eğitim gören çocukların psikolojileri ve gelişim süreçlerine yönelik olarak okulda çalışmakta olan personellerin çeşitli eğitimlere tabi tutulması, okul içerisinde suç ve şiddet kavramına yönelik belirgin bir farkındalığın meydana gelmesi, öğrencilerle ilgili güçlü bir etkileşim içerisinde olunması gibi birçok unsur yer almaktadır.

Okullarda güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak alınmakta olan önlemler oldukça önemlidir. Zira öğrencilerin gündelik yaşamlarının önemli bir kısmı okullarda geçmektedir. Bu doğrultuda okulların güvenli bir ortama kavuşturulması öğrencilerin eğitim başarıları üzerinde de olumlu katkılar yaratmaktadır. Okulların güvenli olması ile birlikte öğrencilerin eğitim süreçleri içerisindeki gereksinimlerinin karşılanacağına ve öğrencilerle sağlıklı bir şekilde iletişim kurulacağına dair güçlü bir algının ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Aynı zamanda okulların güvenli olması ile birlikte öğrencilerin çevre ile uyumları artmakta ve okul içerisinde olumlu bir iklim ortaya çıkmaktadır (Karal, 2011).

Alınabilecek önlemler sadece anlık bir bakış açısından ziyade daha önceden düşünülmüş alınmış önlemleri ve düzenlemeleri de içinde barındırmalıdır. Okullarda bulunan şartların, bir güvenlik zafiyeti meydana getirmeden evvel önüne geçilebilecek bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Güvenli okul oluşturmadaki amacın hedefinde öğrenciler olduğu düşünülürse, alınması gereken önlemlerin aktif önleme yöntemlerinden başka, güvenlik ile ilgili algıyı en üst seviyede tutmayı sağlayacak pasif önleme yöntemleri ile ilgili planların da düşünülmüş hareket edilmesi çok önemli bir konudur.

Okul güvenliğinin sağlanması noktasında sadece şiddet ve suç karşısında alınacak önlemlerin yeterli olmayacağı ya da geçici bir önlem olarak kalacağı hesap edilmelidir. Okul güvenliğinin kapsamı içerisinde düşünülecek önlemler kurumsal gelişimi ve değişimi de kapsamlı, yalnızca bireysel düzeyde de olmamalıdır.

Son zamanlarda okul ve çevresinde oluşan, yaralanma ve ölümlerle sonuçlanan kazalara sıklıkla rastlanmaktadır. Birde buna öğrenci servis araçlarının yaptığı kazalarda katılırsa, fiziksel olarak öğrencilerin karşılaşılabileceği güvenlik sorununun kapsamını daha iyi anlayabiliriz. Öğrencilerin fiziki özelliklerinden dolayı yetişkinlere göre kaza durumlarında daha bilinçsiz ve savunmasız olacakları düşünülecek olursa tehlikenin boyutu biraz daha artmaktadır.

Okullarda ve çevrelerinde yürütülmekte olan güvenlik çalışmaları, okulların olumlu bir iklime kavuşması noktasında oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim kurumlarında güvenliğin sağlanmasının en önemli unsurlarının başında fiziksel açıdan güvenliğin sağlanması gelmektedir. Okulların fiziksel açıdan kontrol altında tutulması ve güvenliğin sağlanması, kazaların asgari düzeyde tutulması, psikolojik unsurlar üzerinden bireylerin şiddet eğilimlerinin azalması açısından önem arz etmektedir (Shafii ve Shafii, 2005).

Eğitim ğretim ortamları, öğrencinin kendini her yönden huzurlu, rahat ve mutlu hissedebilecekleri meknlar olması gerekmektedir. Öğrenci kendini fiziksel ve psikolojik açıdan rahat ve huzurlu hissetmediği ortamda kendisinden beklenen davranışları sergilemesi düşünülemez. Dolayısıyla, fiziki açıdan yapılacak olan düzenleme eylem planlarını içerecek şekilde tasarlanmalı, uygulama ve teori arasındaki ilişki en st düzeyde olmalıdır.

Birçok lke okullardaki meknların planlanması konusunu ayrı bir uzmanlık çalışması olarak kabul ederken, ülkemizde bu konuda çalışmalar henüz profesyonel anlamda yürütülmemekte olup, sınıflarda ve okul çevresinde fiziki ortamın öğrencinin güvenliğini korumak ve sağlanmaya dönük standartlara tam anlamıyla bir girişim yapılmamıştır (Işık, 2004).

Okullardaki ğrencilerin güvenliklerinin sağlanması konusunda, okuldaki tehlikelerin ve risk oluşturan unsurların belirlenmesi önemlidir. Okulun bulunduğu çevrenin şartlarının göz önünde bulundurulması, okulun ve çevresinin güvenliğini sağlama konusunda dezavantajlı veya avantajlı durumların belirlenmesi, güvenliğin oluşturulması için hazırlanan planlarda dikkat edilmesi gereken öğelerdir.

Okul güvenliğini etkileyen faktörleri; mekn açısından okul içindeki (kurumsal) faktörler ve okul dışındaki (evresel) faktörler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Okul içi etkenler, okuldaki öğrencilerin güvenliğini tehdit eden, okulun kendi bünyesinde meydana gelen etkenlerdir. Okul dışındaki etkenler ise; çevreden kaynaklanarak okuldaki öğrencilerin güvenlik durumunda tehlike oluşturan faktörlerdir.

Öğrenci davranışları. Okul içerisinde öğrenciler tarafından sağlıklı davranışların sergilenmesi veya şiddet eğilimi ile hareket etmeleri okullarda var olan risk unsurlarını doğrudan etkilemektedir. Okullarda ğrencilerin şiddet eğilimi göstermeleri ve saldırgan

davranışlarının olmasının arka planında yer alan bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler; toplumsal, ailesel, okulla ilgili ve bireysel olmak üzere dört başlık içerisinde değerlendirilmektedir. Bunlar içerisinde refah seviyesinin düşük olması toplumsal faktörleri içerisinde yer almakta iken, aile içerisinde ortaya çıkan geçimsizlikler ise ailesel faktörlere örnek olarak gösterilebilmektedir. Okulla ilgili faktörler ise; öğrenci katılımının düşük olması, okul içerisinde yetersiz sosyal aktivitelerin varlığı, okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından adil olmayan davranışların sergilenmesi ve okul içerisinde uyum sorunlarının var olması örnek olarak gösterilebilmektedir. Gelişim döneminde yaşanan sorunlar, öğrencilerin sosyal yaşamları içerisinde çok fazla aktif olmamaları ise bireysel faktörlere örnek olarak gösterilebilmektedir (Morrison, Furlong ve Morrison, 1994).

Çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında yer alan geçiş dönemi ergenlik dönemi olarak ifade edilmektedir. Bu dönemin başlaması ile birlikte organizmada fiziksel ve biyolojik açıdan birtakım değişimler meydana gelmektedir. Yaşanan bu değişimler dönem sonrasında söz konusu bireylerin bir yetişkin haline gelmesi ile sonlanmaktadır. Dönemin en belirgin özelliklerinin başında bireylerin kendilerine bir kimlik oluşturma arayışı içerisinde olmaları gelmektedir. Bu arayış dönem içerisinde zihinsel bir karmaşanın ortaya çıkmasına neden olabilmekte ve bu duruma bağlı olarak saldırgan tavırlar sergilenebilmektedir. En belirgin belirtileri karşısında yer alanlara ya da nesnelere karşı zarar verme isteklerinin olmasıdır. Bu eğilimler kimi zaman bireylerin suç işlemekte olan çetelere karışmasına, kesici aletleri kullanma isteği içerisinde olmalarına dek uzanabilmektedir. Bunlara benzer şekilde hırsızlık yapmak, okulda devamsızlıklarının artması, hukuki olmayan etkinliklere karışma eğiliminde olmak gibi belirtiler de ortaya çıkmaktadır (Lopez ve Emmer, 2002). Dönemin sonlarına gelindiğinde ise fiziksel saldırganlık hali daha çok sözlü ve yazılı saldırganlık haline dönüşmektedir (Aydın, 2005). Ögel Eke ve Tarı (2006) tarafından yapılan incelemeler neticesinde, suç ve şiddet eğiliminin yoğun bir şekilde ortaya çıkması, zararlı maddelerin

kullanılmaya başlanmasına çoğunlukla 15-17 yaş grubunda rastlandığı öne sürülmektedir. Bu yaş aralığından çıkılması ile birlikte söz konusu yönelimlerin şiddetinin zaman içerisinde azaldığı görülmektedir. Dönem içerisinde fizyolojik ve biyolojik açıdan yaşanan değişimlerin etkileri, bu değişimlere uyum sağlama arayışları, kimlik oluşturma çabaları, karşılaştıkları olumsuzluklara karşılık toleranslarının oldukça düşük olması, öfke kontrolünde sorunlar yaşamaları, sosyal açıdan yeterince aktif olamamaları ve yaşadıkları kontrol sorunları dönem içerisinde iletişim sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir (Namka, 1997; Weir, 2005; Morganett, 2005: 183). Bu doğrultuda ergenlik dönemine girilmesi sonrasında yaşanan ve çeşitlilik gösteren değişim ve gelişim süreçleri sebebi ile farklı sorunlarla karşılaşmakta olan ergenlerin yaşadıkları bu sorunlar karşısındaki endişeleri saldırgan tavırlar sergilemelerini tetikleyebilmektedir.

Okullarda ortaya çıkmakta olan bazı özellikler öğrencilerin saldırgan ve şiddet eğilimi yüksek davranışlar sergilemesini tetikleyecek risk unsurlarını bünyesinde barındırabilmektedir. Fiziksel açıdan ortaya çıkan yetersizlikler, öğrenciler ve okullarda görev yapmakta olan çalışanlar arasında ilişkilerin sağlıklı olmaması, okulda eğitim görmekte olan öğrenci sayısının fazla olması, otoriter bir yönetim anlayışının benimsenmesi, eğitim programlarının çok fazla seçeneğe sahip olmaması, okulda görev yapan yöneticiler ve öğretmenler tarafından adil olmayan davranışların sergilenmesi, okul içerisinde öğrencilerin yeterince özgür bırakılmamaları ile öğrencilerin saldırgan tavırlar sergilemesi arasında güçlü ilişkilerin olduğu belirlenmektedir (Miller, 1994). Tüm unsurların tersinin geçerli olması durumunda ise olumlu davranışların sergilendiği görülmektedir. Netice itibari okulların özellikleri ile öğrencilerin olumlu davranışları arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır (Moeller, 2001). Bu özellikler şunlardır:

- 1) Etkili sınıf yönetimi: Öğrencilerin belirli kazanımlar elde etmesi adına yeterli miktarda zamanın ayrılması, derslerin belirli planlar halinde yürütülmesi, etkinlikler arasında geçişlerin planlı bir şekilde yapılması, sınıf içerisinde istenmeyen durumlarla karşılaşılması durumunda hızlı ve sessizce müdahale edilmesidir.
- 2) Açık ve net okul kuralları: Öğrencilerin davranışlarından ne şekilde bir beklentinin olduğunun açık bir şekilde aktarılması, beklenen davranışların sergilenmesi durumlarda olumlu geri dönüşlerin sağlanması ve olumlu bir model olunmasıdır.
- 3) Okul değerlerinin sürekliliği: Okul içerisinde içerisinde hakim olan değerlerin tüm çalışanlar tarafından benimsenmesi ve bu değerlere katkı verilmesi.

Sonuç olarak okul içerisinde hakim olan iklim ve okula ait kültür özellikleri, okul bünyesinde bulunan öğrencilerin ve görev yapmakta olan personellerin özellikleri, okulların fiziksel özellikleri ve sosyal açıdan sahip oldukları nitelikler öğrencilerin davranışlarında saldırganlık eğilimlerinin olup olmaması durumunda etkili olmaktadır.

Öğrencilerin okul içerisindeki saldırgan davranışlarının önüne geçilebilmesi adına öncelikli olarak bu davranışların ortaya çıkmasına neden olan unsurların belirlenmesi gerekmektedir. Öyle ki, şiddet eğilimlerinin ortaya çıkışının tek taraflı değerlendirmelere tabi tutulması çok sağlıklı değildir. Bu süreç içerisinde faktörlerin çeşitliliği alınacak önlemlerin de çeşitli olmasına neden olmaktadır.

Okullarda alınacak önlemlerinin bir kısmının odak noktasında okul müdürleri yer almaktadır. Bu alanda müdürler tarafından geliştirilmekte olan stratejilerin merkezinde çoğu zaman disiplin kurallarının işletilme yer almaktadır ve stratejilerin hedefin okulda bulunan tüm öğrenciler yer almaktadır. Bu alanda atılan adımlar neticesinde, sergilenen olumsuz

tutumların hoşgörü ile karşılanmayacağı mesajı öğrencilere verilmektedir. Bu doğrultuda MEB Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin 12. Maddesinde ceza gerektiren davranışlar ve bu davranışların sergilenmesi durumunda verilecek bazı cezalar belirtilmektedir. Bu cezalar içerisinde yer alan okuldan uzaklaştırma, okul içerisinde disiplinin sağlanması noktasında etkili olan cezaların başında gelmektedir. Ancak aynı öğrencinin sık sık okuldan uzaklaştırma cezası alması durumunda ortaya çıkması muhtemel iki olumsuz sonuç bulunmaktadır. Bunlar; eğitim süreçlerinde yaşanması muhtemel başarısızlıklar ve okula yönelik gelişen olumsuz düşüncelerdir (Breunlin vd., 2002). Farklı bir ifade ile, okul içerisinde şiddetin önüne geçebilmek adına uygulanmakta olan kısa süreli uzaklaştırma cezaları, diğer taraftan başarısızlık ve okula karşı gelişen olumsuz düşünceler doğrultusunda şiddet eğiliminin artış göstermesine neden olabilmektedir. Öğrencilerin geri dönüşü olmaksızın okuldan uzaklaştırma ile cezalandırılması ise okullarda ortaya çıkan çetelerin dağıtılması noktasında oldukça etkili olmaktadır. Bu cezalara benzer bir diğer ceza ise öğrencilerin örgün eğitim dışında bırakılması cezasıdır. Bu ceza sayesinde ise aşırı şiddet eğilimi içerisinde olan öğrencilerin devam zorunluluğu bulunan eğitim kurumlarına kayıt olabilmesinin önüne geçilmektedir. Ancak bu duruma karşılık, suç işleme potansiyeli olan öğrencilerin örgün eğitim içerisinde tutularak topluma kazandırılması oldukça önemlidir (Aydın, 2006). Öyle ki, bu alanda yapılan incelemeler neticesinde örgün eğitim dışında bırakılmakta olan öğrencilerin suça karışma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle böyle öğrencilerin geri kazandırılması amacı ile özel eğitim kurumlarının oluşturulması ve bu anlamda olumlu davranışlar kazandırılmasına yönelik çalışmaların yapılması neticesinde oldukça faydalı sonuçların elde edilmesi mümkün olabilmektedir.

Güvenli okul iklimi. Eğitim sürecine katılan bireylerin etkileneceği bir ortamın oluşması için eğitim süreçlerinin planlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Zira, süreç içerisinde düzensiz bir sıralama ile aktarılan bilgiler ve düşüncelerin etkinlik sağlaması

beklenmez (Özer ve Dönmez, 2007). Böylece davranışlarda değişikliklerin oluşması için gerekli eğitim ve öğretim çevresi, ortamı oluşturulmak çalışılır. Okulların fiziki çevre ve ortamları, güvenliğin sağlanması yönünden etkili bir kriterdir. Işık'a(2004) göre, etkili ve uygun bir eğitim öğretim çevresi ortamı meydana sürecinin birinci aşaması fiziki olarak okul binalarının yapılacağı alanı belirlemedir.

Güvenli bir okulun niteliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkün olabilir (Işık, 2004):

- 1) Öğretmenler, öğrencileri ve diğer çalışanlara okulun güvenliği ile alakalı programlar uygulama konusunda sürekli eğitim verilerek ve desteklenerek sağlanmalıdır.
- 2) 2.Problemleri engellemeye ve okulun içerisinde güvenliği sürdürmeye dönük yapılan çalışmalar kendi aralarında tutarlılık göstererek ve her zaman uygulanması gerekir.
- 3) Okulda bulunan öğrencilerin durumları göz önünde bulundurularak, okuldaki güvenlik ile alakalı önleme çalışmaları tespit edilmektedir.
- 4) Okulda güvenlik ile ilgili belirlenen politika ve önlemler takip edilebilir olmalıdır.
- 5) Okulda bulunan öğretmenler kendilerini işlerine odaklamış, güçlü bir iletişim olduğu, veliler ve toplum katılımının gerçekleştiği bir okuldur.
- 6) Okul güvenliği ile alakalı yapılan çalışmalar alınan tedbirler her zaman takip edilmekte ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.
- 7) Okul içerisinde yapılan fiziki düzenlemeler ile buna dönük uygulamalar güvenliği sağlayacak şekildedir.

Okul sağlığı. Eğitim kurumları içerisinde ortaya çıkan bir diğer risk faktörünün konusu ise öğrencilerin ve okulun sağlığıdır. Okul içerisinde sağlanan sağlıklı ortam, okula gelinen ilk günle ile eğitim sürecinin sona erdiği gün arasındaki zaman dilimini kapsamaktadır. Ülke genelinde bu süreç içerisinde 2018-2019 eğitim öğretim dönemine ait rakamlara bakıldığında toplamda on yedi milyon öğrencinin ve 950 bin civarında öğretmen ve personelin yer aldığı görülmektedir. Bu durumda okul sağlığı kavramının önemi bir kez daha anlaşılmaktadır (TÜİK, 2019).

Okul içerisinde bulunan öğrencilerin sağlıklı olması ile yalnızca hasta olmamaları ya da herhangi bir engelleri olmaması anlamına gelmemektedir. Bunlara ek olarak ruhsal ve bedensel olarak tam iyi olma durumunun okul sağlığı olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Okul sağlığının çok önemli olmasının bir nedeni de, okullarda yer alan öğrencilerin risklere karşı daha duyarlı bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu süreç içerisinde okul bünyesinde yer alan öğrencilerin, öğretmenlerin ve personellerin sağlık durumlarının incelenmesi ve yapılan incelemeler neticesinde gerek görülmesi durumunda gerekli iyileştirme çalışmalarının yapılması, okul ortamının daha sağlıklı hale gelmesi adına birtakım uygulamaların hayata geçirilmesi ve bu süreç içerisinde bireylerin daha etkin katılımının sağlanması adına gerekli faaliyetlerin yapılması gerekmektedir. Okul bünyesinde yer alan öğrencilerin bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan daha sağlıklı hale gelmesi için yürütölen süreci ifade etmekte olan okul sağlığı kavramının devamlılığının sağlanması ve en iyi noktaya getirilmesi gerekmektedir. Bu alanda gerekli etkinliğin sağlanması durumunda bireylerin ve buna bağlı olarak toplumun sağlık seviyesinin yükseltilmesi mümkün olmaktadır (Pekcan, 1995).

Okul binasının fiziki yönden kötü bir durumda olması, öğrencinin sağlığı ve dolayısıyla başarısı üzerinde olumsuz bir etki yapacaktır. Okulun havalandırmasının yetersiz olması, çevrenin oluşturduğu kirletici durumlar ve doğal aydınlatmanın yeteri kadar

sağlanamaması gibi birey sağlığını etkileyecek fiziksel şartlar, öğrencilerin psikolojisini etkileyebilmekte ve bunun sonucu olarak başarı düzeyini değiştirebilmektedir. Okul düzenlemeleri yapılırken güvenlik, sağlık, topluluk halinde yaşayabilme, okul imkânlarından rahat bir şekilde faydalanabilme ve eğitim öğretim faaliyetleri birlikte düşünülmelidir. Okul binasındaki mevcut güvenlik araç gereçleri ve uygun bir şekilde tasarlanması, okulu ulaşmak istediği hedeflere yöneltebilir. Okulu sağlık ve güvenlik açısından uygun bir duruma getirmek ve eğitim, öğretim mekânları olması özelliğinden saptırmadan hedefine uygun yapılanmalar tasarlanarak dizayn edilmelidir. “Dünya Sağlık Örgütü’ne göre ihmal, çocuğa bakmakla yükümlü kimselerin, çocuğun gelişimi için gerekli olacak ihtiyaçları dikkate almaması veya bu ihtiyaçları karşılamamasıdır. Bu ihtiyaçlar sağlık, duygusal gelişim, eğitim, barınma, beslenme ve güvenli yaşam koşullarıdır. Ebeveynlerin çocuğa sahip olduğu kaynaklarla orantılı bir yaşama alanı oluşturması gerekir” (Zara, 2012).

Çoğu eğitim kurumunun çevresel faktörleri, öğrencilerin ve çalışan personelin sağlıklarını etkileyebilecek düzeydedir. Bazı okul binaları endüstriyel alanlara ya da zehirli atıkların olduğu alanlara yakın yerlerde inşa edilmiş veya okul binası inşa edildikten sonra çevresine bu tür tesisler kurulmuştur. Okul binaları, diğer resmi binalara oranla insan açısından daha yoğun ve kalabalık olmakla beraber okullardaki bireyler fiziksel özellikleri bakımından daha hassastırlar. Okullarda derslikler, yemekhaneler, kantinler, tenffüs yerleri, spor salonları ve lavabolar yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Sağlıklı okul binaları, öğrencinin etkili öğrenmesine, sağlık ve işletme maliyetlerinin azalmasına, okul kalitesini ve rekabetini arttırmaya katkıda bulunan büyük bir etkidir. Öğrencilerin günlerinin büyük bir bölümünü, hijyenik olmayan sınıflar, yemekhaneler, kantinler, lavabolar gibi sağlıksız koşulların bulunduğu ortamda geçirmeleri okul sağlığı dolayısıyla okul kalitesi ve etkili öğrenmeyi büyük oranda etkileyecektir. Sağlıksız çevre koşullarına sahip okullardaki öğrenciler, zayıf bir akademik başarıya sahip olabilmektedirler. Bu durumdaki öğrencilerin

başarısızlıklarındaki sebebin yalnızca program ve öğretmen yetersizliğinden kaynaklandığını düşünmek, öğrencinin çevresindeki diğer güçlü etkenlerin üzerini örterek başarısızlığın sebebini bulmayı engellemeye sebep olur.

Sağlık, bir eğitim ortamının oluşumundan itibaren temel ilgi alanıdır. Öğrenci ve öğretmenler, günlerinin büyük bir kısmını okul binalarında geçirmektedir. Bu okul binaların birçoğu, fiziki olarak yetersiz bir durumdadır. Bu okullar, öğrenci başarısını olumsuz yönde etkileyen, hem öğrencilerin hem de diğer personellerin sağlığı ile ilgili risk oluşturan çevresel özelliklere sahip olabilmektedir. Birçok insan, havayı ferahlatması beklenen fakat bazen solunumda zorluklara sebep olan bazı güzel okullara bile alerjiktir (Curl, 1999). Havadaki tozlar, partiküller, materyaller, hapşırık, öksürme ve alerji gibi rahatsızlıklara sebep olabilmektedir. Okullarda bulunan havalandırma veya iklimlendirme üniteleri gerekli sirkülasyonu sağlayarak oluşabilecek sağlık sorunlarına engel olacak düzeyde yapılmalıdır. Sağlıksız okul, çevresinde hastalıklara neden olabilecek birçok riski barındırmaktadır ve bu risklerin var olmasına birçok faktör etken olmaktadır.

Okul binaları, içerisinde bulunan birey sayısı ve fiziki yönlerinden öğrenci, öğretmen ve diğer paydaşlar arasında hastalık belirtileri ile sonuçlanabilecek çeşitli iç çevresel problemlere yatkındır. Okul binalarının yoğun bir şekilde kullanılmasından dolayı birçok açıdan iyi korunamamaktadır. Okul binalarında sağlık şikâyetleri ile ilgili en önemli üç önemli faktör havalandırmanın yetersiz veya yanlış olması, yüzeylerin tozlu olması ya da yeterince temizlenememesi ve küf olmaktadır. Bunun için de sağlıklı bir okul çevresi oluşturmak için havalandırma ve iklimlendirme anahtar bir rol oynamaktadır (Schneider Electric, 2009). Öğrenciler, sağlık yönünden tehlike oluşturacak çevresel etkenlere karşı daha hassastırlar, ayrıca okulların kişi sayısı açısından yoğun oluşu ve iyi bir şekilde korunamaması da bu hassasiyeti daha da arttırmaktadır. Çocuklar, yetişkin bireylere göre daha çok yer, içer

ve nefes alırlar. Çevrelerindeki tehlike ve riskleri fark edebilme ve bunlardan uzak durabilmede yetersizdirler, fiziksel özellikleri bakımından zehirlenmelere karşı daha düşük bir bağışıklık sistemine sahiptirler. İlköğretimin ilk yıllarında genellikle yerde, toprakta oynarlar, dokunarak öğrenirler ve farkına varmadan okul ortamındaki sağlığa zararlı Madde içeren farklı kirliliklere maruz kalabilirler (Healthy School Network, 2007). Bu sebeple, sağlıklı bir okul ortamı ve çevresi oluşturabilmek ve kaynakları koruyabilmek için okul tasarımının etkili bir şekilde yapılması gerekmektedir. Okulların çevresel koşullara uygun tasarlanması ve temiz bir çevre oluşturulması öğrenci ve personellerin maruz kalacakları sağlık risklerini azaltmada etkili olur. Okulların iç çevresi ve ortamı, eğitimin kalitesini düşüren, öğrencide öğrenme performansını azaltan sağlık problemlerine yol açabilir ya da dolaylı olarak öğrenmeyi etkileyen sağlık sorunlarına sebep olabilir. Örneğin, okulun iç ortamındaki küfler, kirler ya da çöpler, astım veya alerji gibi belirtiler üreten hastalıklar meydana getirebilir veya öğrenmeyi engelleyen devamsızlıklara yol açabilir. Astım hastalığının, ilköğretim okullarında ve liselerde % 20 oranlarında devamsızlıklara neden olan birincil kronik hastalıklardan biri olduğu araştırmalarda ortaya konmuştur (Mendall ve Heath, 2005).

Okulda acil durum riskleri. Fiziki büyüklükleri doğrultusunda belirlenen sayılarda öğrenciyi bünyesinde barındırmakta olan özellikle ilköğretim seviyesinde eğitim vermekte olan okullarda, öğrencilerin yaşlarına da bağlı olarak ortaya çıkabilecek acil durumlar oldukça tehlikeli olabilmektedir. Bu nedenle olası tehlikeli durumlar karşısında öğrencilerin tahliye edilebileceği güvenli alanların oluşturulması ve bu durumlarda takip edilecek eylemlerin planlanması gerekmektedir. Bu acil durumlarla alakalı, Millî Eğitim Bakanlığının Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesine göre aşağıdaki şartlar belirlenmiştir (MEB Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi, 2009).

Md. 22'de kaçış güvenliği. Yangın ve benzeri acil durumlar sonrasında insanların kullanımını için yapılmış olan yapılardan yine insanların hızlı bir şekilde tahliye edilmesi adına gerekli kaçış yollarının hazırlanması gerekmektedir.

Md. 23'de kaçış yolları. (1) Binaların herhangi bir kısmından bir engelle karşılaşmadan, zaman kaybına yol açmadan yer seviyesine çıkış yapmalarını sağlayan yollar doğru tasarlanmış olan kaçış yollarıdır. Acil durumlarda kaçışın sağlanması için tasarlanan kaçış yollarının kapsamında odalardan ve bağımsız alanlardan sağlanan çıkış noktaları, insanların zemine ulaşmalarını sağlayan merdivenler ve tüm yolların birleşmesi neticesinde son olarak planlanan çıkış noktaları yer almaktadır.

(2) Asansörler ise binalar içerisindeki kaçış yolları içerisinde değerlendirilmemektedir.

Md. 24'de çıkış kapasitesi ve kaçış uzaklığı. Kaçış için hazırlanan koridorların, merdivenlerin, kapıların ve diğer yolların genişliklerinin 50 cm olarak hesaplanması gerekmektedir.

Md. 25'de kaçış yolu sayısı ve genişliği. (1) Kullanımına devam edilen tüm binalarda kaçış yolu bulundurulacaktır. Bu yollar kullanım süresi boyunca bireylerin rahatlıkla ulaşımını sağlayacak niteliğe sahip olacak ve herhangi bir engel bulunmayacaktır.

(2) Söz konusu yolları kullanacak insan sayısının 50'nin üzerinde olması durumunda ise kaçış sistemi içerisinde yer alan yolların genişliğinin 100 cm'den az olmaması gerekmektedir. Kat sayısının fazla olması durumunda ise yolların ve merdivenlerin genişliğinin 120 cm'den daha az olmaması gerekmektedir.

Md. 26'da yangın güvenlik holü. (1) Yangın durumunda kaçış süreçlerinde dumanların kaçışın gerçekleştiği merdivenlere ulaşması yangın güvenlik holleri ile sağlanmaktadır. Bu holler neticesinde kurtarma ekipleri binaya giriş sağlayabilmekte ve gerek duyulması durumunda engellilerin ve hastaların bekletilmesi için kullanılmaktadır. Bu hollerin kaçış yollarında hareket kabiliyetini engellemeyecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.

(2) Tasarlanan yangın güvenlik hollerinde kullanılmakta olan duvarların 120 dakika boyunca alevlere dayanması ve 90 dakika boyunca duman geçmesini engelleyecek kapıların kullanılması ile binaların diğer alanlarından ayrılması gerekmektedir. Bunlara ek olarak taban, tavan ve duvarlarda kullanılan malzemelerin yangına dayanıklı olması gerekmektedir.

Md. 27'de kaçış merdivenleri. (1) Bina içerisinde yer alan bireylerin yangın ve diğer acil durumlarda güvenli ve hızlı bir şekilde tahliye edilmesi sürecinde kullanılmakta olan merdivenlerdir. Bina içerisinde yer alan merdivenlerin yangın anında kullanılmasının uygun olduğu durumlarda yangın merdiveni olarak gösterilmesi mümkündür.

(2) Söz konusu yangın merdivenlerinin 120 dakika boyunca yangına dayanacak duvarlar ve 90 dakika boyunca duman geçirmeyecek kapılar ile binanın diğer alanlarından ayrılması gerekmektedir. Buna ek olarak duvarlarında, tabanlarında ve tavanlarında kullanılan malzemelerin yangına dayanıklı olması gerekmektedir.

Md. 28'de acil çıkış zorunluluğu. Aksi bir durum belirtilmedi sürece binalarda iki adet çıkış kapısı yapılmaktadır ve bu çıkış noktalarının korunaklı olması gerekmektedir.

Md. 33'de kaçış yolu kapıları. (1) Kapıların genişlikleri 80 cm'den az, yükseklikleri ise 200 cm'den az olamaz.

(2) Döner kapılar ve turnikeler çıkış kapısı olarak kullanılamaz ve bu kapılarda eşik bulundurulamaz.

(3) 50 kişiden daha fazla insanın kullanma olasılığı olduğu durumlarda kapıların kaçış yolu istikametinde açılması zorunludur. Kapılarda kullanılmakta olan kanatların kaçmakta olanların hareketlerinin engellememesi gerekmektedir. Aynı zamanda kapıların kilitlenmemesi ve el ile açılabilir olması gerekmektedir. Basamakların ise kaçış sürecinde kaymanın olmamasını sağlayacak malzemelerden yapılması gerekmektedir.

(4) Yangın güvenlik holleri ve kaçış merdivenlerinde ki kapıların, ilgili binanın 4 kattan az olması durumunda en az 60 dakika, 4 kattan fazla olması durumunda ise en az 90 dakika boyunca yangına dayanması ve duman sızdırmaması gerekmektedir. Bu kapıların, gerekli durumlarda yardım ekiplerinin dışarıdan giriş yapmalarına müsaade edecek bir biçimde ve kendiliğinde kapanması mümkün olan bir tasarıma sahip olması gerekmektedir.

(5) Binanın bir katında bulunan insan sayısının 100'den fazla olması ve merdivenlerden zeminde yer alan güvenli bir ortama açılması durumunda kaçış yolu kapıları, kaçış koridoru, hol kapıları ve kaçış merdiveni kapılarının kaçış istikametinde herhangi bir müdahale olmaksızın açılabilir bir tasarıma sahip olması gerekmektedir.

Md. 48'de yıldırımdan korunma tesisatı. Yapıların, gerekli standartlar ve yönetmelikler kapsamında ki kriterleri karşılayarak yıldırım tehlikesine karşı korunaklı olarak tasarlanması gerekmektedir. Bina içerisinde kullanılmakta olan tesisatlar adına tehlike yaratmaması için topraklanma sistemlerinin kullanılması gerekmektedir.

Md. 54'de acil durum aydınlatması ve yönlendirmesi. Herhangi bir acil duruma yönelik olarak kaçış yollarının aydınlatılması gerekmektedir. Olası acil durumlarda

aydınlatma ve yönlendirme amacı ile kullanılmakta olan ünitelerin aydınlatmalarının olması durumunda kapalı olan sistemler arasında tercih edilmesi durumunda, aydınlatmaların kapandığı durumlar otomatik bir şekilde devreye girmesi gerekmektedir.

Md. 57'de acil durum yönlendirmesi. Binalarda çıkış noktalarının birden fazla olması durumunda bireylerin çıkış noktalarına rahatlıkla yönelmesi için birtakım yönlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Binanın her noktasından çıkış noktasına rahatlıkla ulaşılmasını sağlayacak yönlendirici işaretlerin ideal noktalarda bulundurulması gerekmektedir.

Md. 59'da algılama ve uyarı sistemi. (1)Yangının algılanmasına ve uyarılmasına yönelik kullanılmakta olan sistemlerin, el ile ya da söndürme sistemlerinden almış olduğu uyarılar doğrultusunda devreye girmesi gerekmektedir.

(2)Binalarda ki yangın uyarı butonlarının ise kaçış yollarına üzerine yerleştirilmesi gerekmektedir. Binanın bir katındaki yangın uyarı butonları arasındaki mesafenin yatay olarak 60 metrenin üzerinde olmaması gerekmektedir. Yerden yüksekliklerinin ise asgari 110 cm azami ise 130 cm olması gerekmektedir. Mevcut kat alanı 400 m² den fazla olan ya da iki ile dört kat arasındaki tüm yapılarda ve yüksek binalarda zorunlu olarak yangın uyarı butonlarının kullanılması gerekmektedir.

Md. 61'de sesli ve ışıklı uyarı cihazları. (1)Bina içerisinde kullanılmakta olan tüm bölümlerde bulunan insanların yangın ve benzeri acil durumlarda haberdar edilmesinde sesli ve ışıklı alarm sistemleri kullanılacaktır.

(2)Sesli uyarı sistemlerinde kullanılmakta olan uyarı seslerinin, bina içerisinde kullanılmakta olan diğer uyarı sistemlerinin seslerinden belirgin bir şekilde farklı olması gerekmektedir.

İlgili Araştırmalar

İlköğretim okul yöneticilerinin okullarda karşılaştıkları risk durumları ve yönetme yaklaşımlarına ilişkin yapılan ilgili alan yazın taraması sonucunda risk kavramlarının ve risk yönetiminin daha çok bankacılık ve sigortacılık alanlarında yapıldığı görülmüştür. Okullarda yapılan çalışmaların okul güvenliği, şiddet, öğretmenlerin mesleki doyumu, okulun fiziksel ve çevre sorunları gibi konulara yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak ilköğretim kurumlarında risk ve risk yönetimini ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bölümde yurt içi ve yurt dışında risk yönetimine ve eğitim kurumlarında risk yönetimine ilişkin çalışmalara yer verilmiştir.

Yurtiçi araştırmaları. Maya (2008), araştırmasında teknik lise müdürlerinin döner sermaye işlerinde karşılaştıkları riskleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ili Merkez ilçede bulunan 21 teknik lise müdürü oluşturmaktadır. Teknik lise müdürlerinin döner sermaye işlerindeki risklerin hepsinin farkında olmadığını belirtmiştir. Okul yöneticilerinin, risklerin yönetiminde çoktan aza doğru, riski üstlenme, riskten kaçma ve riski azaltma yöntemlerini kullandıkları saptanmıştır. Döner sermaye işlerinin tümünde karşılaşılan riskler farklılık gösterirken, riskler için kullanılan yöntemler farklılık göstermemektedir. Lise müdürlerinin yöneticilik kıdemleri değiştikçe karşılaşılan riskler ve bu riskler için kullanılan yöntemler farklılık göstermektedir.

Gülbaz (2016), araştırmasında ilkokulda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin okullarda şiddet, beslenme, doğal afet ve yangın güvenliği konularında görüşlerinin ve önerilerinin alınmasını amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara Büyük Şehir Belediyesi sınırları içerisinde görev yapan 25 öğretmen ve 25 yönetici oluşturmaktadır. Araştırmaya göre okulun fiziki durumunun yetersiz olduğu, öğretmenler tarafından öğrencilere sözel, fiziksel, ve psikolojik şiddet uygulandığı, okul servislerinin servis yönetmeliğine uygun olmadığı, kantinlerin sağlığa zararlı gıdalar sattığı ve ailelerin beslenme

alışkanlıkları konusunda bilinç düzeylerinin düşük olduğu ve okulların doğal afet ve yangın gibi felaketlere hazır olmadığı saptanmıştır.

Balıkçı (2009), kitabında hayatın her alanında belirsizliklerin olduğu gibi iş hayatında da çeşitli belirsizliklerin olduğunu, bu belirsizliklere önceden önlem alınmazsa şirketler için kaos yaratma potansiyellerinin bile olduğunu belirtmektedir. Balıkçı'ya göre iş hayatında belli olan tek şeyin hiçbir şeyin tam olarak belli olmamasıdır. Böyle bir durumda küreselleşmenin etkisiyle, şirketler için kaçınılmaz olan kavramın, risk yönetimi kavramı olduğuna dikkat çekmiştir. Bunun içinde şirketlerin etkin bir risk yönetiminden fayda sağlayabilmeleri için uygulayacakları yöntemlerden bahsetmiştir.

Topçu (2017) çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarında risk oluşturan fiziki ortamların belirlenmesi ve bu fiziki ortamlar için alınan önlemlerin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Çanakkale ilindeki 10 okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin riskleri yönetmek yerine okul idaresinin duruma müdahale etmesini tercih ettiklerini belirtmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarında karşılaşılan riskler benzer olsa da öğretmenlerin riskleri yönetme yöntemlerinin farklılık gösterdiği görülmüştür.

Turgut (2016) çalışmasında Türkiye'de 9-16 yaş grubundaki çocukların mobil internet kullanımı, internette karşılaştıkları riskler ve risklerle başa çıkma stratejilerinin ortaya çıkarılması amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 12 bölgeden seçilmiş, 9-16 yaş arasındaki 784 çocuk oluşturmaktadır. Nitel boyutun örneklemini ise 12 bölgenin her birinden ikişer ebeveyn, öğretmen, çocuk ve bir okul yöneticisi seçilerek 84 katılımcı oluşturmaktadır. Türkiye'deki çocukların erken yaşlarda akıllı telefon, tablet gibi mobil cihazlara sahip olup internet kullanımlarını bu cihazlarla sağladıkları görülmüştür. Çocukların güvenli internet

kullanımında başarısız olduğu belirlenmiştir. Çocukların internet kullanım etkinliklerine bakıldığında ödev ve araştırma yapmaya yönelik kullanımdan çok sosyal ağ kullanma, film izleme müzik dinleme gibi eğlence ve iletişim amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir. Çocukların internette karşılaştıkları risklerin başında, ahlaka aykırı resimler ve siber zorbalığa maruz kalma olduğu ortaya çıkmıştır.

Özer (2010), risk yönetimi kavramının ilk kez sigortacılık sektörüyle ortaya çıkmasına atıfta bulunarak risk yönetimi sürecine açıklık getirmiştir. Bütünleştirilmiş risk yönetimi kavramını ve avantajlarını vurgulamıştır. Bütünleştirilmiş risk yönetiminin çalışanları daha profesyonel ve dışa dönük yapacağını, yaratıcı ve çözüm odaklı yönetim anlayışıyla risklerin minimize edilebileceğini ya da fırsatlara çevrilebileceğini belirtmiştir. Esnek yönetim anlayışıyla olumsuz şartlardan etkilenme oranının daha düşük ve kolay geçişli olacağını bunun da sistemi daha güçlü ve organize kılacağını vurgulamıştır. Çalışmasında risk yönetiminin ilke, amaç ve faydalarına yer veren Özer, ayrıca kurum çalışanlarının pozisyonlarına göre risk yönetimindeki görev ve sorumluluklarına da yer vermiştir.

Emhan (2009), olumsuzluk ve belirsizlik kavramlarıyla, risk kavramlarını kıyaslayarak öncelikle riskin içeriğini anlatmış ve riskte karar verme sürecinin önemine vurgu yapmıştır. Plansızlık, süre sıkıntısı, idare ve idareci baskısı, çevresel faktörler, dikkatsizlik gibi birçok olayın risk yaratacak potansiyelde olduğunu belirtmiştir. Risk yönetimi kadar risk yönetimi süreçlerinin de çok önemli olduğunu vurgulayan Emhan, risk yönetim sürecini dört kısımda incelemiştir. Önceliğin risklerin belirlenmesi, daha sonrasında ise risklerin değerlendirilerek hesaplanması gerektiğini belirtmiştir. Sürecin akışı, üçüncü aşama olan riske müdahale edilecek aracın seçilmesi ile devam etmektedir. Risk yönetiminin dördüncü ve son aşaması ise uygulama sürecine geçilmesi olduğunu vurgulamıştır. Emhan ayrıca çalışmasında risk yönetimi ilkelerine ve risk yönetimi tekniklerine de yer vermiştir.

Yurtdışı araştırmaları. Klooster (2002) California eyaletine bağlı Los Angeles Őehrinde bulunan bir lisedeki öğretmenlerin okul güvenliğine ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 113 öğretmen 2110 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissetmediklerini, okulun bazı alanlarından korktuklarını, okul içerisinde öğrencilerin yaralanmasına sebep olan kazaların yaşandığını, öğretmenler okulda yaşanan suç ve şiddet karşısında korktuklarını ve tuvalette daha fazla sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Little, Wyver ve Gibson (2011) çalışmasında Avustralya'daki ebeveynlerin ve bakıcıların riskli oyuna karşı tutumlarını ve çocukların riskli oyun tercih etme farklılığını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın bulgularına göre oyun alanlarının yeterince güvenli olmadığı, oyun kalitesinin riskli ortamdaki negatif yönde etkilendiğini ve ailelerin riskli oyunlar oynatmak istemedikleri sonucuna varmıştır.

Sun, Yu, Wong, Zhang, Fan, Gua (2006) araştırmalarında Çin'deki ilk ve ortaokul öğrencileri arasında gerçekleşen sistem dışı okul yaralanmalarının ve yaralanma oranının belirlenmesi ve risk faktörlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma Maanshan Őehrini'deki 10000 ilkokul ve ortaokul öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre okulda gerçekleşen çoğu yaralanmalar hafif düzeyde gerçekleşmiş, bu yaralanmaların 1,53'ü hastaneye yatırılmayla sonuçlanmıştır. Öğrencilerde görülen en sık yaralanmaların düşme, en çok görülen yaralanan bölgelerin ise vücudun üst kısmı olduğu belirtilmiştir.

Hillson ve Webster (2004), çalışmalarında risk yönetiminin hem iş hayatında hem de projeler bazında çok önemli ve gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Risk yönetiminin başarılı olamamasının nedenini teoridekilerin pratiğe dökülememesinden kaynaklandığını, uygulamada firmaların yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Risk tutumlarının risk yönetiminin

etkinliği için önemli bir faktör olduğunu, tutumların kişilerin görüşlerine ve bakış açılarna göre değişmesinin risk algısına da etki edeceğini söylemektedirler. Ayrıca risk yönetiminde duygusal zeka kavramına yer veren Hillson ve Webster kişilerin risk tutumlarında duygusal zekalarının fark yarattığı görüşündedirler.

Bölüm III- Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin nasıl toplandığı ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları riskler ve bu riskleri nasıl yönettiğine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma da nitel yöntem desenlerinden biri olan olgu bilimi deseni ile tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların kendi ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymasına yönelik sürecin gözlemlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şişman, 2013). Olgu bilimi araştırması farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara yoğunlaşmaktır (Yıldırım ve Şişman, 2013). Saban ve Ersoy (2016) 'a göre olgu bilimi araştırmaları bireyin bakış açısından algı ve deneyimlerini ön plana çıkarmayı hedefleyen bir araştırma desendir. Bu tür araştırmalar, insana ait olgu üzerine yoğunlaşarak insan deneyimleriyle birlikte ifade ettikleri için tümevarımsal özellikler taşır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ili, merkez ilçelerinde farklı okul türlerinde görev yapan 60 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada görüşme talep edilen okul yöneticilerinden randevu alınmasına rağmen bazı okul yöneticileri görüşme günü işlerinin yoğunluğunu gerekçe göstermesi dolayısıyla görüşmeyi kabul etmemiştir. Gönüllülük esasına dayanması, samimi ve içten yanıtlar aranması gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya gönüllü olarak katılan 50 okul yöneticisi ile görüşülmüştür. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özellikleri tablo 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 de sunulmuştur.

Tablo 1

Okul yöneticilerinin cinsiyete göre frekans ve dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	5	10
Erkek	45	90
Toplam	50	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan okul yöneticilerinin cinsiyetlerine ilişkin frekans ve dağılımlarının %10' unun kadın ve %90' ının erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Okul yöneticilerinin kıdemlerine göre frekans ve dağılımı

Kıdem	f	%
1-5 yıl	0	0
6-10 yıl	12	24
11-20 yıl	20	40
21-30 yıl	15	30
31+üstü	3	6
Toplam	50	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan ilköğretim okul yöneticilerinin kıdemlerine göre frekans ve dağılımlarına bakıldığında 1-5 yıl aralığında yönetici bulunmamaktadır. Yöneticilerin %24'ünün 6-10 yıl, %40'ının 11-20 yıl, %30'unun 21-30 yıl ve %6'sının 31+üstü olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Okul yöneticilerinin branşlarına göre frekans ve dağılımı

Branş	f	%
Sınıf öğretmeni	28	56
Fen ve Teknoloji	2	4
Rehberlik	1	2
Sosyal Bilgiler	5	10
Teknolojik Tasarım	3	6
Bilişim teknolojileri	1	2
Edebiyat	1	2
Türkçe	2	4
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	2
Matematik	2	4
El Sanatları	1	2
Branşını Yazmayanlar	3	6
Toplam	50	100

Tablo 3'e bakıldığında ilköğretim okul yöneticilerinin branşlarına göre frekans ve dağılımlarının %56'sinin "sınıf öğretmeni" oluşturmaktadır. %36'lık kısmın %4'lük frekans yüzdesi ile 3 yöneticinin branşları sırası ile "fen ve teknoloji", "Türkçe", "matematik", %2'lik frekans yüzdesi ile 5 okul yöneticisinin branşları sırası ile "rehberlik", "bilişim teknolojileri", "edebiyat", "din kültürü ve ahlak bilgisi" ve "el sanatları", %10'unun "sosyal bilgiler", %6'sının "teknolojik tasarım" olduğu görülmektedir. %6'lık kısmı ise branşını yazmayan okul yöneticileri oluşturmaktadır.

Tablo 4

Okul yöneticilerinin öğrenim durumlarına göre frekans ve dağılımı

Öğrenim Durumu	f	%
Lisans	36	72
Yüksek Lisans	13	26
Doktora	1	2
Toplam	50	100

Tablo 4'deki okul yöneticilerinin öğrenim durumlarına göre frekans ve dağılımı tablosu incelendiğinde en fazla frekans yüzdesi %72'lik bir yüzdeyle okul yöneticilerinin "lisans" mezunu olduğu görülmektedir. Geriye kalan okul yöneticilerinin %26'sını "yüksek lisans", %2'sini "doktora" mezunu yönetici oluşturmaktadır.

Tablo 5

Okul yöneticilerinin kaç yıldır yöneticilik yaptığına ilişkin frekans ve dağılımları

Yöneticilik Görevi	f	%
1-5 yıl	24	48
6-10 yıl	10	20
11-20 yıl	13	26
21- 30 yıl	3	6
Toplam	50	100

Tablo 5 incelendiğinde ilköğretim okul yöneticilerinin kaç yıldır yöneticilik yaptığına ilişkin frekans ve dağılımlarının %48'ini "1-5yıl", %20'sini "6-10 yıl", %26'sını "11-20 yıl" ve %6'sını "21-30 yıl" aralığında yöneticilik yapmış okul yöneticileri oluşturmaktadır.

Tablo 6

Okul yöneticilerinin kaç yıl öğretmenlik yaptığına ilişkin frekans ve dağılımları

Öğretmenlik Görevi	f	%
1-5 yıl	12	24
6-10 yıl	18	36
11-20 yıl	20	40
Toplam	50	100

Tablo 6'da bakıldığında okul yöneticilerinin kaç yıl öğretmenlik yaptığına ilişkin frekans ve dağılımlarına bakıldığında en çok %40'lık yüzdeye sahip olan "11-20 yıl" aralığında öğretmenlik yapmış okul yöneticileri bulunmaktadır. Geriye kalan %60'lık kısmın %24'ünü "1-5 yıl", %36'sını "6-10 yıl" öğretmenlik yapmış okul yöneticileri oluşturmaktadır.

Tablo 7

Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin hizmet içi eğitim alma durumlarına göre frekans ve dağılımları

Risk Yönetimi Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	f	%
Hizmet İçi Eğitim Görenler	25	71,5
Hizmet İçi Eğitim Görmeyenler	10	28,5
Toplam	35	100

Tablo 7’yi incelediğimizde okul yöneticilerinin risk yönetimi hizmet içi eğitim alma durumuna göre frekans ve dağılımının %71,5’ini “hizmet içi eğitim görenler”, %28,5’ini “hizmet içi eğitim görmeyenler” oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

İlköğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları Risk faktörlerine ve okul yöneticilerinin okulda yaşanabilecek risk durumlarını yönetebilme yaklaşımlarına ilişkin okul yöneticilerine hazırlanan yarıyapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formu nitel araştırma yöntemlerinde en sık kullanılan veri elde etme yöntemlerinden birisidir (Yıldırım ve Şimşek: 2013). Yıldırım ve Şimşek (2013) görüşmenin sosyal bilim alanlarında kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmaktadır. Bu durum görüşme yönteminin bireyin yaşanmışlıklarına, tutumlarına, görüşlerine, şikayetlerine, duygularına ve sahip olduğu inançlarına ilişki veri elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Araştırmada ilköğretim okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları risk faktörlerinin ve bu risk faktörlerine hangi yöntemle yaklaştığının belirlenmesi ve okul yöneticileri tarafından risk yönetiminin önemine ilişkin değerlendirmelerin yapılması konusunda derinlemesine bilgi elde etmeyi amaçladığından görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Kahramanmaraş il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gerekli resmi izinler alınmıştır. Verilerin toplanmasına Haziran 2017 tarihinde başlanmış 30 Ağustos 2017 tarihinde verilerin toplanması bitirilmiştir. Verilerin

toplantısı 2016-2017 eğitim öğretim yılının sonunda gerçekleşmesi nedeni ile okul yöneticilerinin yoğunluğunun olmadığı döneme denk getirilmiş böylece yöneticiler ile rahat ve uzun bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce görüşme yapılacak ilköğretim okul yöneticileri telefon ile aranarak görüşmenin amacı ve konusu hakkında bilgi verilmiş ve görüşme için randevu talep edilmiştir. Görüşmeler belirlenen gün ve saatte ilköğretim okul yöneticilerini odalarında ziyaret ederek gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında görüşmenin akıcılığını sağlamak veri kaybını önlemek ve zaman kazanmak açısından okul yöneticilerinden izin alınarak görüşmenin ses kayıt cihazına kaydedilmesi talep edilmiş fakat okul yöneticilerinin ses kayıt cihazının kullanılmasına izin verilmemesi dolayısıyla katılımcılara görüşme formu verilmiştir.

Görüşme formu uygulanan ilköğretim okul yöneticilerinin öncelikle isimlerinin gizli tutulacağı ve hiçbir şekilde kişisel bilgilerin ortaya çıkmayacağı kendilerine bildirilmiştir. Araştırmanın analiz ve yorumlama sürecinde görüşme forumlarına verilen kod sıra numarası kullanılmıştır.

Görüşme Formunun Hazırlanması, Geçerliliği ve Güvenirliliği

Görüşme formu hazırlanmadan önce alan yazın taraması yapılmış risk ve risk yönetimi ile ilgili kaynaklar incelenmiştir. MEM bünyesinde görev yapan iş sağlığı ve güvenliği uzmanı ile görüşülmüştür. Gerçekleşen görüşmede iş sağlığı ve güvenliği uzmanı okullarda karşılaştıkları risklerin ne olduğuna ve okul yöneticilerinin riskleri nasıl yönettikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Görüşmenin ve alan yazın taramasının sonucunda toplanan veriler araştırmada katılımcılar ile gerçekleştirilecek görüşme formuna katkı sağlamıştır.

Görüşme formu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında görev yapmakta olan 2 öğretim üyesinden ve Kahramanmaraş ilçe merkezinde yansız olarak seçilen altı ilköğretim okul yöneticisinden uzman görüşü alınmıştır. Görüşme

formunun geçerliliği uzman görüşleriyle desteklenmiştir. Hazırlanan görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan demografik bilgiler kısmında okul yöneticilerine, adı/soyadı, cinsiyeti, kıdemi, branşı, öğrenim durumu, görev yaptığı okulun adı, kaç yıldır yöneticilik yaptığı, öğretmenlikte kaç yıldır hizmette bulunduğu, risk yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına yönelik sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise okul yöneticilerine “Risk nedir? Riski tanımlayabilir misiniz?”, “Okullardaki risk faktörleri neler olabilir? En tehlikeli olan Risk faktörlerini sıralayabilir misiniz?”, “Riskin tanımlanması (risk durumlarının oluşturulması) sürecinde nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?”, “Sizce risk yönetimi nedir? Risk yönetimini gerçekleştirebilme düzeyiniz nedir?”, “Okulunuzda risk yönetimi sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır? Açıklar mısınız?”, “Okulunuzda yapılanları risk yönetimini gerçekleştirebilme düzeyi bakımından yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız neden?”, “Risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okulunuzda hiç önemli bir sorun yaşadınız mı?”, “Konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorularına yanıt aranmıştır.

Görüşme aracının güvenilirliği için Kahramanmaraş ilçe merkezinden rastgele seçilen 6 okul müdürü ile görüşülmüştür. 2 hafta sonra aynı görüşme formu kullanılarak okul müdürleri ile ikinci bir görüşme yapılmıştır. Okul müdürlerinin farklı zamanlarda görüşme formundaki sorulara ilişkin görüşleri arasında önemli bir farklılık olmadığı, verdikleri ifadelerin tutarlı olduğu saptanmıştır. Bu durum ise görüşme formunun güvenilirliğini göstermektedir.

Verililerin Analizi

Araştırmada görüşme formu ile veriler toplanmış, içerik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizi insan davranışlarını ve doğasını belirleme üzerinde dolaylı yollarla çalışmaya olanak sağlayan bir tekniktir. İçerik analizi belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir verinin içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk ve Diğerleri, 2015). İçerik analiz farklı veri toplama teknikleri ile sağlanmış

verilerin önceden belirlemiş temalara ve kategorilere göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren bir veri analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek,2013).

Araştırmada görüşme formuna numaralar verilmiştir. Verilen numaralara göre katılımcıların sorulara verdiği cevaplar tablolara doğrudan alıntılar şeklinde yazılmıştır. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplarda hiçbir imla ve dilbilgisi hataları düzeltme yoluna gidilmeden yazılmıştır. Katılımcıların bilgileri gizli tutulmuş, cinsiyet ve kaç numaralı katılımcı oldukları (Ö1, E) şeklinde kodlama yolu ile gösterilmiştir. Veriler ayrıntılı olarak incelendikten sonra okul müdürlerinin karşılaştıkları risk durumları ve bu riskleri yönetme yaklaşımları sıralanmıştır. Bu şekilde okul müdürlerinin okulda en çok karşılaştıkları risk durumları belirlenmiş, bu risk durumlarına karşı nasıl bir yaklaşımda buldukları saptanmıştır.

Bölüm IV: Bulgular

Bulgular

Bu bölümde, araştırma amacına uygun olarak katılımcılardan görüşme formu ile elde edilen görüşler doğrultusunda oluşturulan bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmada öncelikle okul yöneticilerinin “Sizce risk nedir? Tanımlayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin görüşleri tablolaştırılarak verilmiştir . Okul yöneticilerinin “Sizce risk nedir? Tanımlayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Riskin ne olduğuna ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin frekans ve dağılımları

Risk faktörleri	Riskin tanım	f	%
Tehlike	Tehlikeli durum	14	28
	Problem ve sıkıntı yaratacak durum	7	14
	Zarar görme	6	12
	Bedensel ve ruhsal zarar	2	4
	Tehdit	2	4
	Yönetimdeki krizler, fırsatlar ve tehditler	1	2
	Mevcut ve planlanan işleri bozan durumlar	1	2
	Kötü sonuçlar	1	2
Belirsizlik	Sonuçları göze alabilme	3	6
	Gerçekleşme potansiyeli yüksek olan her şey	1	2
	Alınması gereken her şey	1	2
	Tahmin edilemeyen durumlarda inisiyatif kullanmak	1	2
Olasılık	Beklenmedik olayların gerçekleşme ihtimali	3	6
	Eylemin sonucunda oluşacak muhtemel etki	1	2
	Öğrencilerin zarar görme ihtimali	1	2
	Olumlu ya da olumsuz gerçekleşme olasılığı	1	2
Fırsat	Sorumluluk	2	4
	İş	1	2
	Keşke dememek için yapılması gereken iş	1	2
	Toplam	50	100

Tablo 8’de okul yöneticilerinin riskin ne olduğuna ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde okul yöneticilerinin riski farklı şekillerde tanımladıkları görülmektedir. Okul yöneticilerinin %28’inin riski “tehlikeli durum”, %14’ünün “problem yaratacak durum”, %12’sinin “zarar görme”, %6’lık frekans yüzdesiyle iki görüş sırası ile “sonuçları göze alabilme” ve “beklenmedik olayların gerçekleşme ihtimali”, %4’lük frekans yüzdesiyle iki görüş sırası ile “bedensel ve ruhsal zarar” ve “tehdit” ve %2’lik frekans yüzdesiyle on üç görüş sırası ile “yönetimdeki krizler, fırsatlar ve tehditler”, “eylemin sonucunda oluşacak muhtemel etki”, “iş”, “tedbirsiz davranmak”, “mevcut ve planlanan işleri bozan durumlar”, “olumlu ya da olumsuz gerçekleşme olasılığı”, “kötü sonuçlar”, “tahmin edilemeyen durumlarda inisiyatif kullanmak”, “öğrencilerin zarar görme ihtimali”, “gerçekleşme potansiyeli olan her şey”, “keşke dememek için yapılması gereken iş”, “sorumluluk” ve “alınması gereken her şey” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların riskin ne olduğuna ilişkin görüşlerini içeren bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır.

“Herhangi bir Eylemin tehlikeli boyuta evrimle yüzdesi”(Ö9,E)

“Tehlike oluşturabilecek (düşme, yaralanma, ölüm, şiddet, saldırı...)her durum(Ö19,E)

“Olması muhtemel tehlikenin varlığı ve tehlikenin oluşması durumunda yol açacağı hasarın tanımı”(Ö38,E)

“Risk yaptığımız iş sonunda ortaya çıkacak olumsuz sonuçlar. Hayatı, sağlığı olumsuz etkileyecek olaylar.”(Ö1,E)

“Çevreye problem-sıkıntı yaratabilecek durum.”(Ö25,K)

“Sahip olduğu maddi manevi herhangi bir durum ve konumun zarar görme olasılığı”(Ö24,E)

“Bir işe başlarken başlanılan işin kötü sonucunda oluşabileceği ya da kötü sonuçlanmasıdır. Zarar etme olasılığının olmasıdır.”(Ö34,E)

“Yapabileceğimiz şeydeki hatayı göze alabilme”(Ö17,E)

“Risk, beklenmeyen durumların ortaya çıkma ihtimali olumsuz anlamda”(Ö18,E)

“İnsanların bedensel ve ruhsal olarak zarar göre bilecek her durum risktir.”(Ö8,E)

“Önceden tahmin edilemeyen durumlara karşı inisiyatif kullanmak.”(Ö40,E)

“Mevcut ve planlanan durumu bozan her türlü hal ve durum”(Ö31,E)

“Bir işin olayın olumlu ya da olumsuz gerçekleşme olasılığıdır”(Ö33,E)

“Yönetimde var olan krizleri Fırsatlar ve tehditler toplamı risktir.”(Ö16,E)

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde Ö9, Ö19 ve Ö38 nolu katılımcılar riski tanımlarken riski tehlike oluşturabilecek bir durum olarak tanımladığı görülmektedir. Ö1 ve

Ö25 nolu katılımcılar riski olumsuz sonuçlar olarak tanımlarken Ö24 ve Ö34 nolu katılımcılar riski zarar görme olarak tanımlamaktadır. Ö17 nolu katılımcı ise riski hatayı göze alabilme şeklinde ifade etmiştir. Ö17 nolu katılımcının yapmış olduğu tanımda riskin olumlu bir sonuç da doğurabileceği ama alınan kararlarda hata yapma olasılığını göze alınması gerektiğini üzerine durulmuştur. Ö17 nolu katılımcının yapmış olduğu tanım Ö33 ve Ö16 nolu katılımcıların tanımları benzerlik göstermektedir. Ö33 nolu katılımcı riskin olumlu ya da olumsuz gerçekleşme olasılığı üzerinde dururken, Ö16 nolu katılımcı krizle, fırsatlar ve tehditleri riskin bileşenleri olarak tanımlamıştır. Ö33 ve Ö16 nolu katılımcılar riskin sadece olumsuz bir durum doğuracağı dışında fırsatlarda sunabileceğini yapmış oldukları tanımda belirtmektedirler. Katılımcılardan Ö40 nolu katılımcı riski tahmin edilemeyen durumlara karşı inisiyatif kullanmak şeklinde tanımlarken, Ö31 nolu katılımcı planlanan durumu bozan her türlü hal ve durum olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada katılımcıların “Okuldaki risk faktörleri ne olabilir? En tehlikeli olan risk faktörlerini sıralayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin görüşlerine ait bulgular ele alınmıştır. Okul yöneticilerinin “Okuldaki risk faktörleri ne olabilir? En tehlikeli olan risk faktörlerini sıralayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Okul yöneticilerinin en tehlikeli risk faktörlerine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları

Riskin Kaynağı	En Tehlikeli Risk Faktörü	f	%
Öğrenci kaynaklı	Kontrolsüz koşma sonucu çarpma	18	15
	Merdivenden kayma	14	11,66
	Giriş çıkışlarda ezilme durumu	2	1,66
	Şiddet	2	1,66
	Davranış bozukluğu olan öğrenci	1	0,83
	Sosyal medya iletişim araçlarının yanlış kullanımı	1	0,83
	Taciz	1	0,83
	Öğrenci devamsızlığı	1	0,83
	Gıda zehirlenmesi	1	0,83
Okulun fiziki durumundan kaynaklı	Kaygan zemin	8	6,66
	Elektrik aksamı	8	6,66
	Pencerelerin alçak ve güvensiz olması	6	5
	Yangın tehlikesi	4	3,33
	Öğrenci sayısının fazlalığı	4	3,33
	Deprem	3	2,5
	Okul binasının fiziki durumu	3	2,5
	Koridora açılan ani kapılar	1	0,83
	Yüksek bahçe duvarı	1	0,83
	Uygun zemine sahip olmayan spor salonu	1	0,83
	Doğalgaz tehlikesi	1	0,83
	Okul çatısı	1	0,83
	Kazan dairesi	1	0,83
Temiz olmayan ortam	1	0,83	
Donatım malzemesinden Kaynaklı	Sivri uçlu keskin cisimler	4	3,33
	Dolap ve sıraların düşmesi	4	3,33
	Donatım malzemelerinin köşesinin küt olmaması	2	1,66
	Ellerini kapı, pencere ve etkileşimli tahtaya sıkıştırma	1	0,83
Okulun dışı	Okul önündeki cadde	4	3,33
	Okulun bulunduğu yer	4	3,33
	Okul çevresinde madde bağımlılığı	2	1,66
	Öğrenci servisi	1	0,83
Aile	Anlayışsız veli	6	5
	Bölünmüş aile	2	1,66
	Öğretmen seçme konusunda dış baskı	1	0,83
Yönetici ve müfredat	İnisiyatif alan yönetici ve öğretmen	2	1,66
	İhmal etmek önlem almamak	1	0,83
	Para toplama	1	0,83
	Ders süresinin uzun olması ve öğrenci bıkkınlığı	1	0,83
Toplam		120	100

Tablo 9’da okul yöneticilerinin en tehlikeli risk faktörlerine ilişkin görüşlerine ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde okuldaki en tehlikeli risk faktörlerine ilişkin

okul yöneticilerinin %15'inin "kontROLSÜZ KOŞMA SONUCU ÇARPİŞMA", %11,66'sının "merdivenlerden kayma", %6,66'lık frekans yüzdesi ile iki görüş sırası ile "kaygan zemin" ve "elektrik aksamı" %5'lik frekans yüzdesi ile iki görüş sırası ile "anlayışsız veli", "pencerelerin alçak ve güvensiz olması", %3,33'lük frekans yüzdesiyle altı görüş sırası ile "okul önündeki cadde", "sivri uçlu keskin cisimler", "dolapların ve sıraların düşmesi", "yangın tehlikesi", "öğrenci sayısının fazlalığı" ve "okulun bulunduğu yer", %2,5'lik frekans yüzdesi ile iki görüş sırası ile "deprem" ve "okul binasının fiziki durumu", %1,66'lık frekans yüzdesi ile altı görüş sırası ile "giriş çıkışlarda ezilme durumu", "şiddet", "donatım malzemelerinin köşesinin küt olamaması", "okul çevresindeki madde bağımlıları", "bölünmüş aile" ve "inisiyatif alan yönetici ve öğretmen", %0,83'lük frekans yüzdesiyle on sekiz görüş sırası ile "davranış bozukluğu olan öğrenciler", "sosyal medya iletişim araçlarının yanlış kullanımı", "taciz", "öğrenci devamsızlığı", "gıda zehirlenmesi", "koridora açılan ani kapı", "yüksek bahçe duvarı", "uygun zemine sahip olmayan spor alanı", "doğalgaz tehlikesi", "okul çatısı", "kazan dairesi", "temiz olmayan ortam", "ellerini kapı pencere ve etkileşimli tahtaya sıkıştırma", "öğrenci servisi", "öğretmen seçme konusunda dış baskı", "ihmal etmek önlem almamak", "para toplama" ve "ders süresinin uzun olması öğrenci bıkkınlığı" şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların en tehlikeli risk faktörlerinin ne olduğuna ilişkin görüşleri aşağıda sıralanmıştır.

" Sınıf içinde dolap devrilmesi, sıranın düşmesi vs., cam kırılması, öğrencilerin birbirine çarpması sonucu kazaların meydana gelmesi, öğrencilerin ellerini kapı, cam veya etkileşimli tahtaya sıkıştırması, öğrencilerin elektrik prizine metal cisim sokması"(Ö3,E)

"En büyük faktör okul binaları yapılırken riskler düşünülüyor. Merdivenler, yan korkuluklar, pencere korkuluklarının olmaması, donatım malzemelerinin köşesinin küt olmaması, öğrencilerin bahçe, koridor ve merdivenlerden kontROLSÜZ KOŞMALARı, kendini bilmez velilerin anlamadan dinlemeden okula gelip öğretmene ve idarecilere sözlü ya da fiili olarak saldırmaları, bölünmüş aileler ve onların çocukları" (Ö8,E)

"Öğrencilerin kontROLSÜZ hareketlerinin neticesinde yaralanmaların meydana gelmesi, uygun zemine sahip olmayan beden eğitimi ve spor alanları, teorik eğitimin 7 saat

sürmesi nedeniyle öğrencilerde yaşanan bıkkınlık, teneffüslerden azami faydalanma isteği”(Ö11,E)

“İnsanın olduğu her yer risk faktörüdür. Öğrenci sayısının fazlalığı, okulların ergonomik yapılmayışı, binalarda öğrenci sayısının az düşünülmesi”(Ö14,E)

“Güvenlik ile ilgili problemler, okulun fiziki yapısıyla ilgili problemler, merdivenlerden kayma ve düşme tehlikesi, pencerelerden düşme tehlikesi, çatıdan malzemelerin düşme riski, sıraların ve panoların sivri yerlerinin çocuklara zarar verme durumu, dolapların çocukların üzerine devrilme riski, deprem, yangın gibi doğal afetlere karşı tedbirlerin olmaması”(Ö23,E)

“Okulda çalışan herkes için risk faktörleri vardır. En tehlikeli olanlar öğrencilerin koşarken düşmesi, giriş-çıkışlarda yaşanan yoğunluklar nedeniyle gerçekleşen çarpışma, ezilme durumları, lavabo ya da merdivenlerden kayma durumları”(Ö25,E)

“Okul çevresi, öğrencilerin karşılaştığı riskler, iş güvenliği”(Ö27,K)

“Bahçede birlikte oynayan öğrencilerin herhangi bir sebepten yaralanması, kaygan bir zeminden kayarak yaralanması, temizlik konusunda dikkatli davranmadığı durumda özellikle hijyen gerektiren lavabolardan mikrop kapılması”(Ö46,K)

“ Fiziki durumlardan kaynaklanan iş sağlığına aykırı durumlar, kapasitesinin üzerinde öğrenci sayısı, parçalanmış aile çocukları, davranış bozukluğu olan zor çocuklar(öğrenciler), sosyal medya iletişim araçlarının yanlış kullanımı”(Ö31,E)

“Okul ihtiyaçları için para toplama, toplanan parayı usulüne göre harcama, öğrencilerin her türlü kazalardan korunması”(Ö44,E)

Katılımcıların en tehlikeli risk faktörlerinin ne olduğuna ilişkin görüşlerini incelediğimizde Ö3 nolu katılımcı sınıf dolaplarının devrilmesi, sıraların düşmesi, cam kırılması, öğrencilerin birbirine çarpması sonucu yaralanması, öğrencilerin ellerini kapı pencere ve etkileşimli tahtaya sıkıştırması ve prizlere metal cisim sokması şeklinde görüş ifade etmiştir. Ö8 nolu katılımcı ise binaların yapılırken risk faktörlerinin düşünülmeden yapıldığını ifade etmiş ve en tehlikeli risk faktörleri merdiven yan korkulukları, pencerelerin korkuluksuz olması, donatım malzemelerinin köşelerinin küt olmaması, öğrencilerin kontrolsüz biçimde koşması, velileri öğretmenlere ve idarecilere sözlü ya da fiili saldırısı, bölünmüş aileler ve onların çocukları olarak belirtmiştir. Ö11, Ö3 ve Ö8 nolu katılımcıların görüşlerini benzer görüş belirterek onların görüşlerini desteklemekte iki katılımcının görüşlerinden farklı olarak da spor salonlarının uygun zemine sahip olmaması ve ders süresinin yedi saat olması sonucu öğrencilerde görülen isteksizlik şeklinde ifade etmiştir. Ö14 nolu katılımcı ise insanın olduğu her yerde risk faktörü olduğunu belirtmiş ve en tehlikeli

risk faktörleri olarak öğrenci sayısının fazlalığı ve okulların kullanışlı yapılmayışı şeklinde görüş ifade etmiştir. Ö23 nolu katılımcı diğer katılımcılar ile benzer görüşler belirtmiş farklı olarak çatıdan malzemelerin düşmesi, deprem yangın gibi doğal afetlere karşı tedbirlerin olmaması şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Ö25 nolu katılımcı okulda çalışan herkes için risk faktörlerinin olduğunu, en tehlikelilerin ise öğrencilerin koşarken düşmesi, giriş-çıkışlarda yaşanan ezilme tehlikesi ve lavabo ve merdivenlerden kayma durumu olduğunu ifade etmiştir. Ö46 nolu katılımcı ise okulda karşılaştığı en tehlikeli risk faktörlerini bahçede oynarken öğrencilerin herhangi bir sebepten yaralanması, kaygan zeminden kayarak düşmesi ve lavabolardan mikrop kaparak hastalanması şeklinde görüş belirtmiştir. Ö31 nolu katılımcı en tehlikeli risk faktörlerini fiziki durumlardan kaynaklanan iş sağlığına aykırı durumları, öğrenci sayısının fazla olması, parçalanmış aile çocukları, davranış bozukluğu olan öğrencilerin durumu ve sosyal iletişim araçlarının yanlış kullanımı olarak belirtmiştir. Ö44 nolu katılımcı ise okul ihtiyaçları için toplanan paraların ve usulüne göre harcama yapılmamasının oluşturmuş olduğu tehlikeyi ifade etmiştir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgu katılımcıların “Riskin tanımlanması(Risk durumlarının oluşturulması) sürecinde nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?” sorusuna ilişkin görüşlerini içermektedir. Okul yöneticilerinin “Riskin tanımlanması(Risk durumlarının oluşturulması) sürecinde nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?” sorusuna ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Okul yöneticilerinin riskin belirlenmesi sürecinde nasıl bir yöntem kullandıklarına ilişkin

frekans ve dağılımları

Riskin belirlenmesi sürecinde kullanılan yöntemler	f	%
Yaşanılan olumsuzluklardan sonra önlem almak	14	23.3
Risk tespiti yapıp önlem almak	8	13.3
İş güvenliği ve iş sağlığı uzmanı ile birlikte	8	13.3
Gözleme yoluyla	8	13.3
Risk faktörleri belirlenerek okul çalışanları ve veliler ile birlikte giderilmesi	4	6.6
Öğretmenler kurulunda kurul gündemine getirilmesi	2	3.3
Artı ve eksiler değerlendirilerek yönetim ile çözülmesi	2	3.3
Okulda görev yapan personellerin bilgilendirmeleri doğrultusunda	1	1.6
Riskleri ortadan kaldırmak	1	1.6
Kriz masası kurularak	1	1.6
Can güvenliğine göre hareket edip gerekli olan acil çalışmalarını yapmak	1	1.6
Çözüm odaklı yaklaşım	1	1.6
Yöneticiler ile haftalık toplantı	1	1.6
Ambulans, polis ve veliler ile iletişim sağlanması	1	1.6
Tutanak tutularak amirlere bilgi verilmesi	1	1.6
Literatürden faydalanmak	1	1.6
Anket	1	1.6
Durum tanımı, analiz, sentez ve çözümler	1	1.6
Okulun bulunduğu çevrenin analizi	1	1.6
Öngörüyle hareket etme	1	1.6
İş sağlığı ve güvenliği parametresi	1	1.6
Toplam	60	100

Tablo 10’da okul yöneticilerinin riskin tanımlanması sürecinde nasıl bir yöntem kullandıklarına ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 10 incelendiğinde okullarda riskin tanımlanması sürecinde nasıl bir yöntem kullandıklarına ilişkin okul yöneticilerinin %23,3’ünün “yaşanılan olumsuzluklardan sonra önlem almak”, %13,3’lük frekans yüzdesiyle üç görüş sırası ile “risk tespiti yapıp önlem almak”, “iş güvenliği ve iş sağlığı uzmanı ile birlikte” ve “gözlem yoluyla”, %6,6’sının “ Risk faktörleri belirlenerek okul çalışanları ve velileri ile birlikte giderilmesi”, %3,3’lük frekans yüzdesiyle iki görüş sırasıyla “öğretmenler kurulunda kurul gündemine getirilmesi” ve “artı ve eksiler değerlendirilerek yönetim ile çözülmesi”, %1,6’lık frekans yüzdesiyle on dört görüş sırasıyla “okulda görev yapan personellerin bilgilendirmeleri doğrultusunda”, “riskleri ortadan kaldırmak”, “kriz masası

kurularak”, “can güvenliğine göre hareket edip gerekli olan acil çalışmaları yapmak”, “çözüm odaklı yaklaşımlar”, “yöneticiler ile haftalık toplantı”, “ambulans, polis ve veliler ile iletişim sağlanması”, “tutanak tutularak amirlere bilgi verilmesi”, “literatürden faydalanmak”, “anket”, “durum tanımı, analiz, sentez ve çözümler”, “okulun bulunduğu çevrenin analizi”, “ön görüşle hareket etme” ve “iş sağlığı ve güvenliği parametresi” şeklinde görüş belirtmektedirler. Okul yöneticilerinin riskin tanımlanması sürecinde nasıl bir yöntem kullandıklarına ilişkin görüşlerinin örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Görünen ve yaşanan olaylardan çıkarım yaparak oluşturuyoruz.”(Ö6,E)

“Geçmiş tecrübelerden faydalanıyorum.”(Ö9,E)

“Daha önceki deneyimlerden yola çıkarak en çok karşılaşılan riskleri öne alıyoruz.”(Ö13,E)

“Okulun mevcut durumunu ve öncesinde yaşanan olumsuz örnekleri göz önüne alarak risk tanımlanması yaparım.”(Ö25,E)

“Okullarda risk faktörleri, olumsuz olaylar yaşanmadan, risk tespiti yapıp önlemler alınmaktadır. Cadde için okul giriş ve çıkışlarında trafik geçit görevlisi, öğretmen ve veliler görevlendirilir. Özel güvenlik bulunmaktadır.”(Ö1,E)

“Önce riskler tespit ediliyor. Tedbirler belirleniyor. Aciliyet durumuna göre okul yönetimi gerekli müdahaleleri yapıyor. Aşan bir durum varsa ilgili birime bildiriliyor.”(Ö36,E)

“İş güvenliği ve iş sağlığı uzmanları ile birlikte kurumumuzdaki riskli alanlar tespit ediyor. Su, elektrik tesisatları ve risk alanları yönetmelik çerçevesinde belirleniyor.”(Ö5,E)

“Kurum olarak iş sağlığı ve güvenliği raporu hazırlayarak. İş uzmanlarına konuyu iletiyoruz.”(Ö37,E)

“Gözlemlene yoluyla önceden belirleriz ve bu risklerin giderilmesi için gerekli önlemleri almaya çalışırız.”(Ö10,E)

“Anket, gözlem, öğretmenlerden ve öğrencilerden geri bildirimler, velilerden gelen tavsiye ve şikayetler, ölçme ve değerlendirme sonuçları”(Ö31,E)

“Okulda çalışan öğretmenler, hizmetli, veli ve öğrencilerden görüş alıyorum”(Ö7,E)

“Öğretmenler kurulunda konu gündeme gelip ortak bir sonuca varılmaktadır.”(Ö34,E)

“Durum tanımı, analiz, sentez ve çözümler.”(Ö39,E)

Katılımcıların okullarda riski nasıl tanımladığına ilişkin görüşleri incelediğinde riskin tanımlanması (risk durumlarının oluşturulması) sürecinde farklı yöntemler kullandıkları görülmüştür. Okullarda riskin tanımlanması sürecinde Ö6, Ö9, Ö13, ve Ö25 nolu katılımcılar yaşanan olumsuz olaylardan çıkarım yaparak riski tanımladıklarını belirtirken Ö1 nolu

katılımcı ise okullarda olumsuz olaylar yaşanmadan risk tespiti yapıp önlemler aldıklarını belirtmektedir. Ö36 nolu katılımcı önce risklerin tespit edilip tedbirlerin alınması, aciliyet durumuna göre müdahalelerin yapılması ve okul yönetimini aşan bir durum olduğunda ilgili birimlere bildirilmesi şeklinde görüş belirtmiştir. Ö36 nolu katılımcının yapmış olduğu görüş Ö1 nolu katılımcıyı destekler nitelikte olup olumsuz olaylar yaşanmadan tedbir aldıklarını göstermektedir. Katılımcılardan Ö5 ve Ö37 nolu katılımcılar risklerin tanımlanması sürecinde uzman kişilerden yardım alarak risk tespiti yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ö10 nolu katılımcı gözlemlene yoluyla riskleri önceden belirttiklerini ve ona göre önlem almaya çalıştıklarını belirtirken Ö31 nolu katılımcı ise risklerin tanımlanması sürecinde “anket ve gözlem, öğretmen, öğrenci ve velilerden görüşler alarak ve ölçme ve değerlendirme sonuçları gibi birden fazla yöntem kullandıklarını belirtmiştir. Ö7 nolu katılımcı ise öğretmenlerin, hizmetlilerin, velilerin ve öğrencilerin görüşleri ve önerileri ile riskleri tanımladıklarını ifade etmiştir. Ö34 nolu katılımcı risklerin tanımlanması sürecinde öğretmen kurulunda kurul gündemine getirilerek ortak bir sonuca vardıklarını belirtirken, Ö39 nolu katılımcı ise daha genel bir ifade ile durum tanımı, analiz, sentez, ve çözümler şeklinde ifade etmiştir. Ö39 nolu katılımcı belirtmiş olduğu görüşte önce risklerin tespit edilmesini gerektiğini, tespit edilen risklerin analizinin yapılarak risklere karşı önlem alınması gerektiğini ifade etmek istemiştir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgu katılımcıların “Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin görüşleri nelerdir? Risk yönetimini gerçekleştirme düzeyleri ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin görüşlerini içermektedir. Okul yöneticilerinin risk yönetimine ve risk yönetimini gerçekleştirme düzeyine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları

Risk yönetimi	f	%
Olumsuzluklara tedbir almak	18	36
Riski kontrol altına almak	3	6
Riskleri yürüten ekip	2	4
Sorumluluk	2	4
Kesin oluşabilecek durumlara müdahil olmak	2	4
Beklenmeyen durumları yönetebilme gücü	2	4
Risk durumlarını yönetmek	2	4
Problemi en az zararla çözebilme yeteneği	2	4
Olumsuz durumları azaltma	2	4
Pratik çözüm yolları bulmak	1	2
Fırsat ve tehdit değerlendirme sürecini yönetmek	1	2
Risk oluşabilecek durumlara müdahale etmek	1	2
Sorun tespiti	1	2
Olaylara ve durumlara göre değişiklik gösterme	1	2
Kötü ya da tehlikeli durumu iyiye çevirebilme	1	2
Okul ve çevre şartlarını bilmek	1	2
Olayın yaşanmışlık sayısına göre değişimi	1	2
İnisiyatif alabilme	1	2
Profesyonel müdahale	1	2
Riski ortadan kaldırmak	1	2
Acil eylem planı oluşturmak	1	2
Tatbikat yapmak	1	2
Krize zamanında müdahale etmek	1	2
Hızlı çözüm bulmak	1	2
Toplam	50	100

Tablo 11’de okul yöneticisinin risk yönetimine ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 11’i incelediğimizde okul yöneticilerinin “Okul yöneticilerinin risk yönetimine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin %36’sı “olumsuzluklara tedbir almak”, %6’sı “riski kontrol altına almak”, %4’lük frekans yüzdesiyle yedi görüş sırası ile “riskleri yürüten ekip”, “sorumluluk”, “kesin oluşabilecek duruma müdahil olmak”, “beklenmeyen durumları yönetebilme gücü”, “riskli durumları yönetmek”, “problemi en az zararla çözebilme yeteneği” ve “olumsuz durumları azaltma”, %2’lik frekans yüzdesiyle on beş görüş sırası ile “pratik çözüm yolları bulmak”, “fırsat ve tehdit değerlendirme sürecini yönetmek”, “risk oluşabilecek durumlara müdahale etmek”, “sorun tespiti”, “olaylara ve durumlara göre değişiklik gösterme”, “kötü ya

da tehlikeli durumu iyiye çevirebilme”, “okul ve çevre şartlarını bilmek”, “olayın yaşanmışlık sayısına göre değişme”, “inisiyatif alabilme”, “profesyonel müdahale”, “riski ortadan kaldırmak”, “acil eylem planı oluşturmak”, “tatbikat yapmak”, “krize müdahale etmek” ve “hızlı çözüm bulmak” şeklinde görüş belirtmektedir.

Tablo 12

Okul yöneticilerinin risk yönetimini gerçekleştirme düzeyine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları

Risk yönetim düzeyi	f	%
İyi	21	42
Bütçe yetersizliğinden dolayı yetersiz	3	6
Orta	4	8
Kötü	2	4
Görüş bildirmeyen	20	40
Toplam	50	100

Tablo 12’ de okul müdürlerinin risk yönetim düzeyine ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde okul yöneticilerinin “Risk yönetimini gerçekleştirme düzeyleri ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin %42’si “iyi”, %6’sı “bütçe yetersizliğinden dolayı yetersiz”, %8’i “orta”, %4’ü “kötü” şeklinde görüş belirtmekte olup %40’ise görüş bildirmemiştir. Okul yöneticilerinin risk yönetimi ve risk yönetimini gerçekleştirme düzeyiniz nedir sorusuna ilişkin görüşlerinin örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Risk içeren faktörleri tespit ederek onunla ilgili olumsuzluk yaşamadan terdir alıyoruz”(Ö2,E)

“Risk vukuat haline gelmeden tedbir almak. Bütçe yetersizliğinden dolayı risk yönetimi zayıf.”(Ö13,E)

“Tehlikeli durumların belirlenmesi ve tedbirlerin alınması. Gerekli bilgiler edinilmiştir. İyi”(Ö14,E)

“Risk yönetimi,her türlü olumsuz olayları önceden tahmin ederek meydana gelmesini engellemek ve tüm bunlara rağmen oluşan olumsuz durumlardan en az zararla kurtulmaktır. Başarılı olduğumu düşünüyorum.”(Ö24,E)

“Oluşacak tehlike anında yapılacak ve yapılması durumunda her türlü tedbirler alınmasını sağlamadır. Risk yönetimi gerçekleştirme düzeyimiz en iyi önlemi aldırıp en üst safhada müdahale etmek.”(Ö38,E)

“Oluşabilecek kaza ve tehlikeli durumları kontrol altında tutmaktır. Örneğin kaloriferin, prizlerin kontrolünün yapılması, belli araç gereçlerin tehlikeden arındırılması. Orta düzeyde risk yönetimini gerçekleştirebilirim.”(Ö46,E)

“Okulda riskler konusunda planlı çalışmalar yapıp yürüten ekibe risk yönetimi denir. Riskleri yönetebilme düzeyimiz iyi düzeydedir.(Ö3,E)

“Risk yönetimi sorumluluk sahibi insanların karşılaştığı sorunları büyütmeden, kendi yetenek ve kabiliyetiyle çözmesidir. Risk almadan iş yapılmaz. Yüksek oranda risk yönetiminin gerçekleştirildiğini düşünüyorum.”(Ö43,E)

“Risk alma durumudur. Kesinlikle oluşabilecek durumlara müdahil olabilmektir. Bunu da sağladığımı düşünüyorum.”(Ö7,E)

“Önceden tespit edilmesi, riskler oluşmadan ortadan kaldırılması .gerçekleştirmede en büyük engelimiz ekonomik faktörler. risk yönetim düzeyimizin iyi olduğunu düşünüyorum.”(Ö8,E)

“Risk faktörlerini kontrol altına alma sürecidir.İmkanlar ölçüsünde ciddiyet arz eden risk faktörlerine öncelik verilerek kontrol altına alınmaya çalışmaktır.”(Ö11,E)

“Acil eylem planı oluşturmak. tatbikat yapmak, sorunları görmezden gelmemek, kendimi yeterli buluyorum”(Ö40,E)

“Karşılaşılan olaylara cesurca yaklaşabilmek inisiyatif alabilmektir.”(Ö30,E)

Katılımcıların risk yönetimi ve risk yönetimini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin görüşleri incelediğinde Ö2 nolu katılımcı risk içeren faktörleri tespit ederek olumsuz olay yaşanmadan önlem aldıkları şeklinde görüş belirtmektedir. Ö13 nolu katılımcının ise yapmış olduğu tanımda Ö2 nolu katılımcıyı destekler nitelikte olup risk yönetimini vukuat haline gelmeden tedbir almak şeklinde belirtmiş, risk yönetim düzeyinin ise okulun bütçe yetersizliğinden dolayı zayıf olduğunu ifade etmiştir. Ö14 nolu katılımcı risk yönetimini tehlikeli durumların belirlenerek tedbir alınması şeklinde tanımlamış ve risk yönetim düzeyinin iyi olduğunu belirtmiştir. Ö24 nolu katılımcı ise Ö2, Ö13, ve Ö14 nolu katılımcıya benzer tanımlar yapılmaktadır ve kendisini de risk yönetimi konusunda başarılı bulmaktadır. Ö38 nolu katılımcı diğer 4 katılımcının görüşünden farklı olarak risk yönetimini tehlike anında tedbir almak olarak ifade etmekte ve risk yönetimi konusunda başarılı bulmaktadır. Ö46 nolu katılımcı risk yönetimini, riskli durumları kontrol altına tutmak şeklinde ifade etmiş ve risk yönetim düzeyinin orta olduğunu belirtmiştir. Ö3 nolu katılımcı risk yönetimin, risk

konusunda düzenli çalışmalar yapan ekip şeklinde ifade etmiştir. Ö43 nolu katılımcı risk almadan iş yapamayacağını, risk yönetimini ise sorumluluk sahibi insanların, sorunları büyütmeden yetenek ve kabiliyetleriyle çözmesi gerektiği şeklinde görüş ifade etmiş ve bu konuda kendisinin başarılı olduğunu belirtmiştir. Ö7 nolu katılımcı risk yönetimini risk almak ve oluşacak durumlara müdahale etmek olduğunu belirtmiş ve bu konuda da yeterli olduğu şeklinde ifade etmiştir. Ö8 nolu katılımcı da Ö2, Ö13, Ö14 ve Ö24 nolu katılımcıların görüşlerine benzer görüş ile risk yönetimini olumsuzlukların önceden tespit edilerek ortadan kaldırılması gerektiği şeklinde görüş belirtmektedir. Ö8 nolu katılımcı da Ö2 nolu katılımcı gibi okulun bütçesinin yetersizliğinden dolayı risk yönetiminde zorlandığını belirtmiş ve risk yönetiminin de iyi düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Ö11 nolu katılımcı risk yönetimini okulun imkanları ölçüsünce riskleri kontrol altına almaya çalışmak olarak ifade etmiştir. Ö11 nolu katılımcı yapmış olduğu görüşte risk yönetiminde okulun bütçesinin önemini belirtmiştir. Okul bütçesi yeterli olduğunda riskleri kontrol altına almada sıkıntı yaşamayacaklarını, bütçenin yetersiz olduğu durumlarda riskleri kontrol altına almada sıkıntı yaşayarak bazı sorunlar ile karşılaşacakları anlaşılmaktadır. Ö40 nolu katılımcı ise risk yönetimini acil eylem planı, tatbikat ve sorunları görmezden gelmemek olarak ifade etmiş ve kendisini de risk yönetimi konusunda yeterli bulmaktadır. Ö30 nolu katılımcıda inisiyatif almak ve olaylara cesur yaklaşmak olarak görüş belirtmektedir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgu katılımcıların “Okulunuzda risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır? Açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşlerini içermektedir. Okul yöneticilerinin “Okulunuzda risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır? Açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13

Okul yöneticilerinin risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınıp alınmadığı sorusuna ilişkin frekans ve dağılımları

Bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır?	f	%
Dikkate alınmamaktadır	10	20
Dikkate alınmaktadır	40	80
En ufak kaza riski bile dikkate alınmaktadır	8	20
Çözümlemesi sürecinde en büyük sıkıntı maddi yetersizlik	7	17,5
Ne kadar dikkat edilse de gözden kaçan risk faktörü bulunmaktadır	5	12,5
Tespit edilen risklerin önlenmeye çalışılması	4	10
Donatım malzemelerinin sabitlenmesi ve kontrolü	2	5
Okul giriş çıkışlarının kontrolü	2	5
İlgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapmak	2	5
Uzman kişi kontrolünde belirlenmesi	2	5
Okul binasının çok eski olması nedeniyle yeterli çalışma yapılmaması	1	2,5
Her başarının altında alınan riskler vardır	1	2,5
Görev ve sorumluluk eşitsizliği kriz yönetimini engellemektedir	1	2,5
Güvenlik görevlisinin tutulması	1	2,5
Öğrenci davranış kuralları ve sivil savunma unsurları dikkate alınır	1	2,5
Gözlemlenen ve akla gelen bütün risk faktörleri dikkate alınmaktadır	1	2,5
Acil eylem planını dikkate almak	1	2,5
Her türlü artı ve eksi faktörleri düşünerek değerlendirmek	1	2,5
Toplam	50	100

Tablo 13 de okul yöneticilerinin risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınıp alınmadığı sorusuna ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 13’ incelediğimizde okul yöneticilerinin “bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır?” sorusuna ilişkin %80’i “dikkate alınmaktadır”, %20’si “dikkate alınmamaktadır” şeklinde görüş belirtmektedir. Okul yöneticilerinin “okulunuzda bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır?” sorusuna verdikleri cevabın açıklama kısmında ise %20’sinin “en ufak kaza riski bile dikkate alınmaktadır”, %17,5’inin “çözümlemesi sürecinde en büyük sıkıntı maddi yetersizlik”, %12,5’inin “ne kadar dikkat edilse de gözden kaçan risk faktörü bulunmaktadır”, “%10’unun “tespit edilen risklerin önlenmeye çalışılması”, %5’lik frekans yüzdesiyle dört görüş sırası ile “donatım malzemelerinin sabitlenmesi ve kontrolü”, “okul giriş-çıkışlarının kontrolü”, “uzman kişi kontrolünde belirlenmesi” ve “ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak”, %2,5’lik frekans yüzdesiyle sekiz görüş sırası ile “okul binasının çok eski olması nedeniyle

yeterli çalışma yapılamaması”, “her başarının altında alınan risk vardır”, “görev ve sorumluluk eşitsizliği kriz yönetimini engellemektedir”, “güvenlik görevlisinin tutulması”, “öğrenci davranış kuralları ve sivil savunma dikkate alınır”, “gözlemlenen ve akla gelen bütün risk faktörleri dikkate alınır”, “acil eylem planını dikkate almak” ve “her türlü artı ve eksi faktörleri düşünerek değerlendirmek” şeklinde görüş ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin “okulunuzda bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır? Açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşlerinin örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Bütün risk faktörleri dikkate alınmaktadır. Elektrik sistemi güvenlik altında, cadde çıkışı kontrolü, nöbetçi öğretmenler risk faktörlerini azaltan etkenlerdir.”(Ö1,E)

“Alınmaktadır. Ancak okulumuz çok eski olması nedeniyle geniş kapsamlı bir çalışma yapılamadı.”(Ö5,E)

“Bütün riskler, risk faktörleri dikkate alınır, fakat risk var diye de bir şey yapmaz isek sokağa adım atamayız onun için her başarının alt yapısında alınan riskler vardır.”(Ö9,E)

“Alınmaktadır. Ancak eğitim yönetimde görev ve sorumluluk eşitsizliği sağlıklı bir kriz yönetimini engellemektedir.”(Ö16,E)

“Evet. okulun tüm birimlerinde karşılaşılabilecek risk durumlarının analizi yapılarak gerekli tedbirler alınır.”(Ö20)

“Evet genel olarak bütün risk faktörleri dikkate alınmakta ve her geçen gün bu doğrultuda çalışmalar yapılmakta. Örneğin okul güvenlik görevlisinin tutulması, malzemelerin sabitlenmesi, merdiven kaydırmaz yapılması, yangın malzemelerinin bakımının yapılması.”(Ö23,E)

“Gözlemlenen ve akla gelen tüm risk faktörleri değerlendirilir.”(Ö35,E)

“Evet. Tüm okulun tarafımızdan ve iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarınca risk faktörleri raporlaştırılıp ilgili mercilere iletilmiştir.”(Ö37,E)

“Okulda alınması gereken riskler alınır, riskler alınırken her türlü artı ve eksi faktörler düşünülerek değerlendirilir.”(Ö44,E)

“Evet alınmaktadır. Mesela; kaloriferin, elektrik panosunun ve prizlerin bakımı, lavaboların, dolapların ve panoların sabitlenmesi, prize koruma kapağının takılması, çay semaverinin bulunduğu yer ve konumu, kesici ve delici aletlerin yeri, okul bahçesi duvarı ve kapısının durumu kontrol altına alınmıştır.”(Ö46,K)

“Mümkün olduğu kadar alınmaya çalışılmaktadır. Gözden kaçan oluyor tabii”(Ö18,E)

“Okulumuzdaki risk yönetiminde bütün risk faktörleri dikkate alındığı söylenemez”(Ö21)

“Okul yönetiminde bütün risk faktörleri dikkate alınmayabilir, maddi yetersizlikler, fiziki yetersizlikler.”(Ö26,E)

“Hayatın doğal şartları içinde bütün risk faktörlerini dikkate almak olanaksızdır.”(Ö45,K)

Katılımcıların okullarda bütün risk faktörlerin alınıp alınmadığına ilişkin görüşlerini incelediğimizde Ö1 nolu katılımcı bütün risk faktörlerinin dikkate alındığını ifade etmiş ve cadde giriş-çıkışlarının kontrolünün sağlandığını, elektrik sisteminin kontrolünün sağlanarak güvenli hale getirildiğini ve okulda nöbetçi öğretmenlerin görevini yapmasıyla risklerin en aza indirildiğini belirtmiştir. Ö5 nolu katılımcı da risk faktörlerinin dikkate alındığını belirtmiş fakat okulun eski bir yapıya sahip olması sebebi ile çalışmaların yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Katılımcılardan Ö9 nolu katılımcı bütün risk faktörlerini dikkate alındığını belirtse de her başarının altında alınan risklerin olduğunu belirtmiştir. Ö9 nolu katılımcı bu ifadesinde risklerin hayatın bir parçası olduğunu belirtmiştir. Bu risklerin varlığı yapılacak işten kaçmak yerine riski kazanca dönüştürmek gerektiğini ifade etmiştir. Ö16 nolu katılımcıda bütün risk faktörlerinin dikkate alındığını ifade etmiş, lakin eğitim yönetimindeki görev ve sorumluluk eşitsizliğinin sağlıklı bir kriz yönetimini engellediğini belirtmiştir. Ö20 nolu katılımcı ise bütün risk faktörlerinin dikkate alındığını, okulda karşılaşılabilecek risklerin belirlenerek tedbirlerin alındığını ifade etmiştir. Ö23 nolu katılımcı bütün risk faktörlerini dikkate aldıklarını ve bu konudaki çalışmalarını yoğunlaştırdıklarını belirtmiştir. Ö35 nolu katılımcı, Ö23 nolu katılımcı ile benzer görüş belirterek gözlem ve akla gelen tüm risk faktörlerini dikkate aldıklarını ifade etmiştir. Ö37 nolu katılımcı risk faktörlerinin dikkate alındığını, çalışmalarında iş sağlığı ve güvenliği uzmanları ile risk faktörlerini raporlaştırıp gerekli merciler ile iletişime geçerek risklerin giderilmeye çalışıldığını belirtmiştir. Ö44 nolu katılımcı da okulda alınması gereken risklerin alındığını, alınırken artı ve eksi faktörlerinin düşünülerek değerlendirildiğini ifade etmiştir. Ö46 nolu katılımcı ise bütün risk faktörlerinin dikkate alındığını, okulda kaloriferin, elektrik panosunun ve prizlerin kontrolünün yapılarak güvenli hale getirildiğini, donatım malzemelerinin sabitlendiğini, prize koruma kapağının takıldığını, çay semaveri, delici ve kesici malzemelerden doğacak tehlikelerin giderildiğini, okul bahçe duvarının ve kapısının kontrol altına alındığını belirtmiştir. Ö18 nolu katılımcı

mümkün olduğu kadar dikkate alınmaya çalışılsa da gözden kaçan risk faktörlerinin olduğunu belirtmiştir. Ö21 nolu katılımcı da bütün risk faktörlerinin dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Ö26 nolu katılımcı okulun fiziki ve maddi yetersizliklerinin bütün risk faktörlerinin dikkate alınmasını engellediği yönünde görüş belirtmiştir. Ö45 nolu katılımcı ise bütün risk faktörlerini dikkate almanın imkansız olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgu katılımcıların “Okulda yapılan çalışmaların risk yönetimini gerçekleştirebilme düzeyi bakımından yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız neden?” sorusuna ilişkin görüşlerini içermektedir. Okul yöneticilerinin okulda yapılan çalışmaların yeteri olup olmadığı sorusuna ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14

Okul yöneticilerinin okulda yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı sorusuna ilişkin frekans ve dağılımları

Risk yönetim düzeyi	f	%
Yeterli buluyorum	24	48
Yeterli bulmuyorum	26	52
Ekonomik nedenler	11	22
Okulun fiziki durumu	6	12
Riskleri göremediğimiz durumlarda oluşması	4	8
Paydaşların ilgisiz ve yeterli donanımına sahip olamaması	3	6
Bürokratik nedenler	1	2
Seminerlerin verimsiz olması	1	2
Toplam	50	100

Tablo 14’ de okul yöneticilerinin okulda yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı görüşüne yer verilmiştir. Tablo14 incelendiğinde okul yöneticilerinin “okulda yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız neden?” sorusuna ilişkin %52’si “yeterli bulmuyorum” ve %48’ise “yeterli buluyorum” şeklinde görüş belirtmektedirler. Okul yöneticilerinin %52’lik bir kısmının okulda yapılan çalışmaları yeterli bulmamasının nedenlerinin %22’si “ekonomik nedenler”, %12’si “okulun fiziki durumu”, %8’i “risklerin

göremediğimiz durumlarda oluşması” %6’sı “paydaşlarının ilgisiz ve yeterli donanıma sahip olamaması”, %2’lik frekans yüzdesiyle iki görüş sırası ile “bürokratik nedenler” ve “Seminerlerin verimsiz olması” şeklinde görüş ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin okulda yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı sorusuna ilişkin görüşlerini içeren bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

“Okuldaki risk yönetim süreçlerini yeterli bulmuyorum. Bunun temel sebebi bürokratik prosedürler ve ekonomik sebepler.”(Ö2,E)

“Yeterli bulmuyorum. Çünkü okullarda risk yönetimini gerçekleştirmek için risk sebeplerini ortadan kaldırmak gerekiyor. Bunun için maddi kaynak gerekmektedir. Okulumuzun ayrı bütçesi olmadığı için yeterli önlemler bazen alınamıyor.”(Ö10,E)

“Açıkça yeterli bulmuyorum. Okulun bütçesi bu önlemleri almamız için yeterli olmuyor. Diğer bir husus personellerin bu konuda yeteri kadar eğitilmiş olmaması. Yapılan seminerlerin etkili verimli olmaması. Bir çok şeyin evrak üzerinde gerçekleşmesi ve okulların evrakla boğulması.”(Ö23,E)

“Yeterli değil öncelikle ihtiyaçlarımız karşılanmıyor, risk faktörleri hep kağıt üzerinde kalıyor.”(Ö29,E)

“Okulumuzun fiziki durumu nedeniyle bir çok çalışma eksik kalmıştır.”(Ö5,E)

“Yeterli değil, bina eski, tüm riskleri kontrol etmek çok zor.”(Ö13,E)

“Daha kullanışlı ve daha konforlu yapılar söz konusu olabilir.”(Ö45,E)

“%100 olduğumuz söyleyemeyiz. Paydaşların ilgi yetenek ve sorumluluk alma düzeyleri risk yönetimini azaltıyor.”(Ö11,E)

“Yeterli değil öğretmenlerin isteksizliği”(Ö39,E)

“Bulmuyorum. Yeterli ve tecrübeli personellerin bulunmaması.”(Ö42,E)

“Yeterli buluyorum. Bu konuda il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinden de destek alarak yürütüyoruz. Çatının yenilenmesi, elektrik tesisatının yenilenmesi gibi...”(Ö3,E)

“Evet buluyorum. Bu ana kadar hiçbir olay çözümsüz kalmamıştır.”(Ö9,E)

“Okulumuzda yapılanları risk yönetimini gerçekleştirme bakımından yeterli buluyorum.”(Ö32,E)

“Okulumuzda en üst düzeyde yapılmaktadır. Gerekli her şey yapılıp yeterli buluyoruz ama daha da iyi olabiliriz.”(Ö38,E)

Katılımcıların risk yönetimi konusunda okullarda yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı sorusuna ilişkin verdikleri cevapları incelediğimizde Ö2 nolu katılımcı okullardaki risk yönetim çalışmalarını yeterli bulmamakta ve temel sebebini ise bürokratik prosedürler ve ekonomik sebepler olduğunu belirtmektedir. Ö10 nolu katılımcı ise okullarda risk yönetimini gerçekleştirmek ve riskleri ortadan kaldırmak için maddi kaynaklara ihtiyaç duyulduğunu

okulun ise bu konuda bütçesinin kısıtlı olmasından dolayı bu konuda yapılan çalışmalarını yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Ö23 nolu katılımcı okul bütçesinin yeterli olmadığını, okul personelinin risk yönetimi konusunda yetersiz olduğunu, risk yönetimi ile ilgili verilen seminerlerin verimli geçmediğini, birçok olayın evrak üzerinden gerçekleşerek okulun evraklara boğulduğunu bundan dolayı ise yapılan çalışmaların yetersiz kaldığını belirtmiştir. Ö29 nolu katılımcıda Ö2, Ö10 ve Ö23 nolu katılımcının belirttiği gibi bütçe yetersizliğinden dolayı birçok çalışmanın kağıt üzerinde kaldığını ifade etmiştir. Ö5, Ö13 ve Ö44 nolu katılımcıların ise okulun fiziki durumunun risk yönetimini engellediğini daha elverişli binaların risk yönetimini gerçekleştirmede kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir. Ö11 nolu katılımcı risk yönetimi konusunda okulda yapılan çalışmaların, okul çalışanlarının ilgi, yetenek ve sorumluluk alma düzeylerinin yetersizliğinden dolayı yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Ö39 ve Ö42 nolu katılımcılar da benzer ifadeler kullanarak Ö11 nolu katılımcının görüşünü desteklemişlerdir. Ö3 nolu katılımcı ise okulda yapılan çalışmalarını yeterli bulduğunu bu konuda il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinden destek aldıklarını belirtmiştir. Ö9, Ö32 ve Ö38 nolu katılımcılar da Ö3 nolu katılımcı gibi risk yönetimi konusunda yapılan çalışmalarını yeterli bulduklarını, hiçbir sorunun çözümsüz kalmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgu katılımcıların “Risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okulunuzda hiç önemli sorun yaşadınız mı?” sorusuna ilişkin görüşlerini içermektedir. Okul yöneticilerinin risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15

Okul yöneticilerinin risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları

Okulunuzda sorun yaşadınız mı?	F	%
Hayır, yaşanmadı	36	72
Evet, bazı sorular yaşandı	14	28
Toplam	50	100

Tablo 15’ de okul yöneticilerinin risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 15 incelendiğinde okul yöneticilerinin “Risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okulunuzda hiç önemli sorun yaşadınız mı?” sorusuna ilişkin %72’sinin “hayır, yaşanmadı”, %28’inin “evet, bazı sorunlar yaşandı” şeklinde görüş ifade etmişlerdir. Katılımcıların risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşanıp yaşanmadığı sorusuna ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir.

“Şuana kadar bizi sıkıntıya sokacak bir sorunla karşılaşmadık.”(Ö2,E)

“Yaşanmadı. Gerekli tedbirler önceden alındı. Ancak tüm tedbirler alınsa bile riskler mevcut olamaya devam etmektedir. Sıfır risk söz konusu değildir.”(Ö3,E)

“Sürekli takip ettiğimizden dolayı herhangi bir sorunla karşılaşmadık.(büyük)”(Ö19,E)

“Okulumuzda risk faktörleri sürekli tespit edilir. Çok şükür bir şey yaşamadık.”(Ö36,E)

“Okulumuz 1964 yapımı olmasından dolayı bazı sorunlar yaşadık.”(Ö4,E)

“Evet. 2 yıl evvel sıranın altındaki vida biraz uzun bırakılmış. Öğrenci (sıranın) masanın üzerine oturuyor sallanırken sırayla beraber düşüyor ve parmağını yaralıyor. Bu milyonda bir risk öngörülmediğinden böyle bir hadise yaşanıyor.”(Ö11,E)

“Evet yaşadık. Panonun sivri tarafının öğrencimizin yüzünü yaralaması. Diğeri sabitlenmeyen sınıf dolabının öğrencinin üzerine düşmesi. Neyse ki çok büyük zararı olmadı.”(Ö23,E)

“Önemli bir sorun yaşandı spor salonu elektrik tamiri için yükseğe çıkan personel düşerek ağır yaralandı.”(Ö43,E)

Katılımcıların risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşanıp yaşanmadığı sorusuna ilişkin Ö2, Ö3, Ö19, ve Ö36 nolu katılımcılar okulda sürekli risk

faktörlerini belirleyip gerekli tedbirleri aldıklarından dolayı olumsuz bir olayın yaşanmadığını belirtmişlerdir. Ö3 nolu katılımcı risklere karşı okulda tüm tedbirlerin alınması halinde bile riskli durumların bulunmaya devam ettiğini, sıfır riskin söz konusu olmayacağını ifade etmiştir. Ö4 nolu katılımcı ise okul binasının eski bir yapı olmasından dolayı okulda sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Ö11 nolu katılımcı öğrenci sıranın üzerinde sallanırken sıra ile beraber düşmesi sonucu sıra altında uzun bırakılan vidanın öğrencinin parmağını yaralandığını belirtmiştir. Ö23 nolu katılımcı ise panonun sivri ucunun öğrencinin yüzünü yaralaması, duvara sabitlenmemiş olan sınıf dolabının öğrencinin üzerine düşmesi sonucu öğrencinin yaralandığını ifade etmiştir. Ö43 nolu katılımcı da spor salonundaki elektrik tamiri için yükseğe çıkan okul personelinin düşerek ağır yaralandığını şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmada ulaşılan diğer bulgu katılımcıların “konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir düşünce var mı?” sorusuna ilişkin görüşlerini içermektedir. Okul yöneticilerinin konu ile ilgili eklemek istedikleri düşüncelerine ilişkin görüşlerinin frekans ve dağılımları tablo 16’de verilmiştir.

Tablo 16

Okul yöneticilerinin “Konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna ilişkin frekans ve dağılımları

Konu ile ilgili eklemek istenilen düşünceler	f	%
Hayır	26	52
Okullara bütçe sağlanması	9	18
Risk yönetimini yerel yönetim ve MEM ile birlikte yürütmek	1	2
Binadan kaynaklanan durumların bina yapım aşamasında yapılması	1	2
Donatım malzemelerinin yapım sırasında düşünülerek sabitlenmesi	1	2
Okul fiziki şartların iyileştirilmesi	1	2
Kurumsal desteğin sağlanması	1	2
Eğitim yöneticilerinin tamamı amatör düzeydedir	1	2
Okul çevresindeki gençlerin bağımlılıkla mücadele konusunda bilgilendirilmesi	1	2
İdarecilerin tüm sorunlara ve risklere çözüm odaklı olması	1	2
Okullara risk yönetimini bilen duyarlı okul müdürlerinin seçilmesi	1	2
Risk yönetimi ile ilgili seminerler ilgi çekici hale getirilmesi	1	2
İşlerimizi “bir şey olmaz” felsefesiyle değil, “ne olabilir” düşüncesiyle yapmak	1	2
Risk faktörleri belirlendikten sonra gerekli işlemlerin yapılması	1	2
İş sağlığı ve güvenliği konusunda öğretmenlere her yıl eğitim verilmesi	1	2
Risk almayan, alamayan yöneticilik yapamaz	1	2
Kadere iman mertebesinde tedbir almak	1	2
Toplam	50	100

Tablo 16 incelendiğinde okul yöneticilerinin “Konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna ilişkin %52’si “hayır”, %18’i “okullara bütçe sağlanması”, %2’lik bir frekans yüzdesinde 15 okul yöneticisi sırası ile; “risk yönetimini yerel yönetim ve MEM ile birlikte yürütmek”, “binadan kaynaklanan durumların bina yapım aşamasında yapılması”, “donatım malzemelerinin yapım sırasında düşünülerek sabitlenmesi”, “okul fiziki şartların iyileştirilmesi”, “kurumsal desteğin sağlanması”, “eğitim yöneticilerinin tamamı amatör düzeydedir”, “okul çevresindeki gençlerin bağımlılıkla mücadele konusunda bilgilendirilmesi”, “idarecilerin tüm sorunlara ve risklere çözüm odaklı olması”, “okullara risk yönetimini bilen duyarlı okul müdürlerinin seçilmesi”, “risk yönetimi ile ilgili seminerler ilgi çekici hale getirilmesi”, “işlerimizi “bir şey olmaz” felsefesiyle değil, “ne olabilir” düşüncesiyle yapmak”, “risk faktörleri belirlendikten sonra gerekli işlemlerin yapılması”, “işlerimizi “bir şey olmaz” felsefesiyle değil, “ne olabilir” düşüncesiyle yapmak”, “risk

faktörleri belirlendikten sonra gerekli işlemlerin yapılması”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda öğretmenlere her yıl eğitim verilmesi”, “risk almayan, alamayan yöneticilik yapamaz” ve “kadere iman mertebesinde tedbir almak” şeklinde görüş belirtmektedirler. Katılımcıların konu ile ilgili eklemek istedikleri düşüncelere ilişkin görüşlerini içeren bazı örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Risklerin tespit edilip ortadan kaldırılması için bütçe sağlanması.”(Ö1,E)

“MEB tarafından okullara bu konuda yeterli ödenek ayrılmadığı müddetçe bir taraf hep eksik kalacaktır. Okul idarecilerinden resmi yazı ile istenilen risk yönetimindeki maddeler saha da yeterli imkan olmadığında yarım kalmaktadır.”(Ö14,E)

“Risk yönetimi için gerekli malzeme ve maddi kaynakların oluşturulması elzemdir. Aksi takdirde risk yönetimini sağlamak zor olacaktır.”(Ö42,E)

“Okulların Bakanlık tarafından eksiklerinin ivedilikle giderilmelidir. Çünkü okul bütçeleri yeterli değildir.”(Ö43,E)

“Okullarda risk yönetim süreçlerine belediyeler, valilik, milli eğitim müdürlüklerinin koordineli ve işbirliği içerisinde çalışarak daha güvenli hale getirilebileceğini düşünüyorum.”(Ö2,E)

“Binalardan kaynaklanan risk faktörlerinin binanın yapım aşamasında halledilmesi, donatımdan kaynaklananlarında yine yapım sırasında düşünülmesi, okula geldiğinde duvara montajının yapılması.”(Ö8,E)

“Okullarda risk yönetiminin bu konuda yetkin hale getirilmiş bir yönetici tarafından yürütülmesi daha sağlıklı bir eğitim ortamının oluşmasına zemin hazırlayacaktır.”(Ö11,E)

“Eğitim yöneticilerinin tamamı amatör düzeydedir. Yani olaylıdır. Risk yönetimi ve yönetim, yetki ve sorumluluk konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.”(Ö16,E)

“Okul çevresinde dolaşan gençlerin bağımlılıkla mücadele konusunda uyarılması ve konu dışında tutulması gerekmektedir. Bunu sağlamak içinde Emniyet teşkilatından okulun tatil olduğu veya kapalı olduğu durumlarda takibi sağlanmalı.”(Ö19,E)

“Okullara risk yönetimini bilen bu konuda duyarlı okul müdürlerinin seçilmesi gerekmektedir. Okullara bu hususla yeterli bütçe ayrılmalı, İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yapılan seminerler ilgi çekici hale getirilmesi sağlanmalı.”(Ö23,E)

“Hayatta risk her zaman her işte olur. Biz işlerimizi “bir şey olmaz” felsefesi ile değil “ne olabilir” düşüncesiyle yapmaya çalışmalıyız.”(Ö31,E)

“Kurumlarımızda iş sağlığı ve güvenliği konusunda öğretmenlerimiz ve çalışanlarımıza her yıl düzenli ve planlı bir şekilde eğitim verilmektedir.”(Ö40,E)

Katılımcıların konu ile ilgili eklemek istedikleri düşüncelerine ilişkin verdikleri cevapları incelediğimizde Ö1 nolu katılımcı risklerin ortadan kaldırılması için okullara bütçe sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ö14 nolu katılımcı MEB tarafından bütçe ayrılmadığı

sürece çalışmaların eksik kalacağını belirtmiştir. Ö42 ve Ö43 nolu katılımcılarda Ö14 nolu katılımcının belirtmiş olduğu düşüncesine benzer düşünce ile okullara yeterli bütçenin sağlanmasının önemini ifade etmiştir. Ö2 nolu katılımcı ise okullarda risk yönetim sürecini yerel yönetimin ve milli eğitim müdürlüklerinin koordineli bir şekilde çalışarak daha güvenli hale geleceğini ifade etmiştir. Ö8 nolu katılımcı konuya ilişkin eklemek istediği düşüncesini binalardan kaynaklanan risk faktörlerinin binanın yapım aşamasında düşünülerek yapılmasını, donatımdan kaynaklanan risk faktörlerini de yapım aşamasında düşünülmesini örneğin sivri uçlu sıraların küt olarak üretilmesi gibi ve okula getirildiğinde dolap, pano vs. tehlike arz edecek malzemelerin sabitlenmesi gerektiği şeklinde belirtmiştir. Ö11 nolu katılımcı ise okulların risk yönetiminde yetkin hale getirilmiş yöneticiler tarafından yürütülmesinin daha sağlıklı bir eğitim ortamının oluşmasına katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Ö16 nolu katılımcı eğitim yöneticilerinin tamamının amatör olduğunu, risk konusunda yöneticilerin okullarda sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Yöneticilerin risk yönetimi, yetki ve sorumluluk konusunda sıkıntılar yaşadığını ifade etmiştir. Ö19 nolu katılımcı okul çevresinde gezen gençlerin bağımlılıkla mücadele konusunda uyarılarak okul dışında tutulmasını, okulun tatil olduğu zamanlarda emniyet teşkilatının okulu kontrol etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ö23 nolu katılımcı konu ile ilgili olarak okullara risk yönetimini bilen yöneticilerin seçilmesi gerektiği, okullara yeteri bütçenin sağlanmasını ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda yapılan seminerlerin ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ö31 nolu katılımcı ise hayatta riskin daima varlığından söz etmiş, bize bir şey olmaz anlayışıyla değil ne olabilir düşüncesiyle çalışarak sorunları tespit edip sorunlara tedbir alınması gerektiğini belirtmiştir. Ö40 nolu katılımcı okullarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda öğretmenlere ve çalışanlara her yıl düzenli şekilde eğitim verilerek öğretmen ve personellerin risk konusunda bilinçlendirilerek daha güvenli eğitim ortamı sağlanacağını ifade etmiştir.

Bölüm V

Tartışma

Risk, bir zarar ya da kayıp oluşturabilecek bir olayın ortaya çıkma ihtimali, umulmayan sonuçlarla karşı karşıya gelme ihtimali, belirsizlik şeklinde tanımlanan bir kavram olarak ifade edilebilir (Gök, 2006; Sevil, 2001). PricewaterhouseCoopers (2006) risk “kayıp” olarak bilinen tanımının eski bir kavram haline geldiği, riski yeni bir tanımla “kurumun hedeflerine ulaşmada engel olan herhangi bir durum veya olay” olarak ifade etmişlerdir. Hopkin (2010) ise riskin “tehlikeye maruz kalma” ve “olumsuz sonuçlar” gibi anlaşıldığını fakat riskin olumlu bir sonuç ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Çalışmamızda okul yöneticileri riskin tanımını ağırlıklı olarak sırasıyla "tehlikeli durum", "problem ve sıkıntı yaratacak durum" ve "zarar görme" şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durumda okul yöneticileri çoğunluğu riski olumsuz bir durum olarak görmekte, riskin fırsat ve olumlu bir sonuç doğuracağını düşünmemektedirler. Bu sonuç alanyazın ile paralellik göstermektedir.

İlkokul düzeyindeki eğitim kurumlarındaki olası risklerin ortaya çıkması durumunda bundan fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak etkilenecek olanlar öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerdir. Fiziksel ve ruhsal gelişme çağındaki öğrenciler için okul içinde var olan risklerin daha sonraki hayatlarına etki edebilecek biçimde bulunmaktadır. 5-14 yaş aralığında bulunan çocuk bireylerin en fazla kazaya uğramış oldukları yer olarak okul gösterilmektedir (Bertan ve ark., 1995). Bu sebeple çocukların gelişim süreçlerinde okul önemli ve uzun bir süreci içine almaktadır. Yine okul çocukların çeşitli sağlık davranışlarını iyileştirme ve geliştirme için uygun bir ortamdır. Çocukluk döneminde okulda kazaya sebebiyet veren bireysel etmenlerin başında fiziksel aktivitelerin artış göstermesi, söz konusu risk unsurların farkında olunamaması, alınabilecek önlemlerin bilincinde olunamaması gibi hususlar gelmektedir (Towner ve Towner 2002). Ergüder ve Yertutan (2005) 'ın çalışmasında

öğrencilerin okul çevresinde ve içinde kaza ve sakatlanma yaşanan yerlerin oranı %59,3 ile bahçe %26,0 ile sınıf, %14,9 ile merdivenler olarak belirtmişlerdir. Gevrek (2017)'in çalışmasında öğrencilerin yaşamış oldukları kazaların sınıf içinde ve merdivenlerde gerçekleştiği belirlenmiş ve bu durumun gerekçesi olarak okul binalarının çocuklar için uygun koşullarda dizayn edilmemesi, sınıf ve koridorlarda öğrenciler için tehlike yaratabilecek çeşitli araç ve gereçlerin yer alması, zemin ve merdivenlerin uygunsuz oluşu ve çocukların bu sahaları kendileri için bir oyun sahası şeklinde görmeleri olarak gösterilmiştir. Topçu (2017) 'nun çalışmasında okul öncesi öğrencileri için sıklıkla karşılaşılan risklerin yaralanma ve düşme oldukları belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda okul müdürleri en tehlikeli risk faktörlerine ilişkin görüşlerini ağırlıklı olarak kontrolsüz koşma sonucu çarpma, merdivenlerden kayma, kaygan zemin üzerinde kayma, elektrik aksamından kaynaklı durumlardan olduğunu belirtmişlerdir. Burada okul yöneticilerinin ağırlıklı olarak düşme, kayma ve çarpışma durumları etrafında fikir belirttikleri gözlemlenmekte olup, bu risklerin gerçekleşmesi halinde çocuklarda kafa travmaları, kol ve bacak yaralanmaları gibi geçici ya da kalıcı hasarlar meydana gelebileceği belirtmiştir. Kafa travmaları sakat bırakabilen ve bakıma gereksinim duyan ve bazen de ölümcül olan patolojik bir durum olmakla birlikte istatistiksel bakımdan ölüm sebepleri arasında dördüncü sıradadır (Masters, 1980). Vosskuhler (2005)'in belirttiğine göre dünya genelinde ülkelerin gelişmişlik düzeylerinden bağımsız olarak okuldaki öğrencilerin zarar görme olaylarının başında düşme, kayma ve şiddetle ilgili yaralanmalar sebebiyle pek çok çocuk zarar görmekte, yaşamını yitirmekte ve olumsuz etkilenmektedir. Yapılan araştırmalar bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir ve ulaşılan sonuçları desteklemektedir.

Gevrek (2017) 'in çalışmasında okulda gerçekleşen kazaların önüne geçilmesi için alınan tedbirlerin yetersiz olduğu görüşü araştırmaya katılım gösteren eğitimciler tarafından belirtilmiştir. Bayındır (2015) 'in çalışmasında okulda görevli olan öğretmen ve yöneticilerin

öğrencilerin tamamının güvenliğinin sağlanmasının pek olası olmadığı fakat tehlikeli durumun ortaya çıkmadan önce çeşitli mekanizmalarla önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda okul yöneticilerinin riskin tanımlanması sürecinde nasıl bir yöntem kullandıklarına dair ağırlık olarak verilen cevaplar arasında yaşanan olumsuzlardan sonra önlem almak yaklaşımı ortaya çıkmaktadır (Tablo 10). Bu durumda yöneticilerin riskleri öngöremedikleri ve çeşitli olaylar meydana geldikten sonra önlemlerin alınma yöntemine başvurdukları ifade edilebilir. Ayrıca yöneticiler riskin tanımlanması sürecine risk tespiti yapıp önlem almak, iş güvenliği ve iş uzmanı ile birlikte durum değerlendirmesi yapmak ve gözleme dayalı çıkarımlar yapmak gibi uygulamalarla riskleri aza indirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Yaşça küçük olan çocukların birçoklarının çevresine ve birbirlerine karşı duyarlı olmadıkları ve olası risk ve tehlikelerden bihaber oldukları durumu söz konusudur. Literatürde yer alan araştırmalar çocukların bir kaza ile karşılaşma oranlarının yetişkin bireylere göre daha fazla olduğu bulguları yer almaktadır. İlkokul dönemindeki çocukların içinde buldukları gelişim yaşı gereği bağımsızlığı ve hareket kabiliyetleri artmış bulunmakta, fakat tehlikeleri öngörme ve bunlardan sakınma becerilerinin yeterince gelişmediği bilinmektedir. Dolayısıyla ilkokul öğrencilerinin okulda, spor ve oyun alanlarında kaza sıklıkları yüksek orandadır (Alver ve ark., 2016; Özer ve Dönmez, 2007). Kıldan (2007) 'ın çalışmasında fiziksel çevre ve imkanların iyileştirilmesi ideal eğitim ortamının sağlanmasında ön koşul olarak belirtilmiştir. Bunun içinde eğitim kurumunun her türlü güvenliği ve risk faktörlerinden arındırılmış olması gerekmektedir. Eğitim ortamının iyileştirilmesi adına risk faktörlerinin ortadan kaldırılması çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerine ilk öncelikli katkı sağlayacak ve öğrencilerin bireysel eğitim hayatlarının kesintiye uğramasının önüne geçilebilecektir. Çalışmamızda yöneticilerin risk yönetim düzeylerine göre kendilerini ve görev yaptıkları okulu değerlendirmeleri istendiğinde

çoğunluğu iyi olarak değerlendirmiş olup, aynı sayıda görüş bildirmeyen yöneticiler de olmaktadır. Bu durumda görüş bildirmeyenlerin risk yönetiminde iyi olmadığı ve bunu dile getirmediği düşünülürse okullardaki yöneticilerin kısmen risk yönetimi yapabildikleri ifade edilebilir.

Topçu (2017) 'nın çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarının karşı karşıya kalınan risklerin ortadan kaldırılması için öğretmen ve yöneticilerin uğraş gösterdikleri saptanmış ancak okulun fiziksel durumdan dolayı var olan yetersizliklerin bir engel olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmamızda yöneticilerin çoğunluğu bütün risk faktörlerinin göz önünde bulunduklarını belirtmişlerdir (Tablo 12-13). Risk faktörlerini göz önünde bulunduranların en ufak kaza riskini bile dikkate aldıkları, bütün risk faktörlerini dikkate alınmadığını belirten yöneticilerin gerekçe olarak tespit edilecek olan riskin önlenmesinde maddi yetersizliklerle karşılaşılması ve ne kadar dikkat edilse de gözden kaçan risk faktörü bulunabileceği belirtilmiştir. Okul bir eğitim kurumu olarak öğrencilerin gelişim ve değişimlerini gerçekleştiren bir ortamdır. Eğitim kurumunda yapılan öğretim ve eğitimin günümüz teknolojik gelişimlerine cevap verebilecek nitelikte olmalı ve dönüştürülmelidir. Bunun için de eğitim kurumunda söz konusu risklerin ve tehlikelerin de ortadan kaldırılması ya da minimum düzeye indirilmesi gerekmektedir.

Okul yöneticilerinin risk faktörlerinin belirlenmesi sebebi ile okullarında sorun yaşama durumlarına göre çoğunluğu yaşamadıklarını belirten beyanda bulunmuşlardır.

Sonuç

İlköğretim okul müdürlerinin okulda karşılaştıkları risk durumları ve risk yönetim yaklaşımlarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada ilköğretim okul yöneticilerinin okulda karşılaştıkları risk faktörlerinin ve bu risk faktörlerine hangi yöntemle yaklaştığının belirlenmesi ve okul yöneticileri tarafından risk yönetiminin önemine ilişkin değerlendirmelerinin yapılması amaçlanmıştır. Bunun için Kahramanmaraş ili merkez ilçesinde değişik tür okullarda görev yapan 50 yönetici ile yüz yüze görüşülmüş ve çalışmanın amacına yönelik öncesinde hazırlanmış açık uçlu sorular yöneltilmiştir.

Çalışmada görüşme yapılan okul yöneticilerinin çoğunu erkek yöneticiler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin genel olarak 11-20 yıl, 21-30 yıl ve 6-10 yıl yıllık kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çoğunluğunu sınıf öğretmenliği ve lisans mezunu yöneticiler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerini 1-5 yıl yöneticilik ve 11-20 yıl öğretmenlik yapan yöneticiler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin risk yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim almış oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin riski tanımlarken "tehlikeli durum", "problem ve sıkıntı yaratacak durum" ve "zarar görme" şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin en tehlikeli risk faktörü olarak "Kontrolsüz koşma sonucu çarpma" ve " Merdivenlerden kayma" şeklinde ifadede bulunmuşlardır. Okul yöneticilerin en öne çıkan risk faktörleri öğrencilerin fiziki sakatlanmalara yol açabilecek durumları risk olarak değerlendirdikleri saptanmış olup, öğrencinin psikolojik ve sosyal risk faktörlerini yüksek oranlı olarak dile getirmedikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin riskin tanımlanması sürecinde kullandıkları yöntemlere göre "yaşanılan olumsuzluklardan sonra önlem aldığı", "risk tespiti yapıp önlem aldığı", "iş güvenliği ve iş sağlığı uzmanı ile önlem aldığı" ve "gözleme yolu ile önlem aldığı" ifade edilmiştir. Bu durumda yöneticilerin en fazla tercih ettikleri yöntemin olumsuz olaylardan sonra önlem alınması olduğu belirlenmiştir. Yöneticilerin çoğu olumsuz olay gerçekleşikten sonra önlemin alındığını belirtse de riski önlemek için yapılan diğer eylemlerin olumsuz olayın gerçekleşmeden önce yapıldığının (Risk tespiti yapıp önlem almak, İş güvenliği ve iş sağlığı uzmanı ile birlikte, Gözleme yoluyla, Risk faktörleri belirlenerek okul çalışanları ve veliler ile birlikte giderilmesi vb.) ifade edilmesi bu araştırmanın sonuçlarından bir tanesidir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin risk yönetimini iyi düzeyde başardıklarını ifade etmişlerdir. Fakat bazı okul yöneticileri ise risk yönetimi düzeyleri hakkında görüş bildirmekten sakınmışlardır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin risk yönetim sürecinde risk faktörlerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Risk faktörlerini dikkate aldığını belirtenlerin en ufak bir kaza riskinin dahi dikkate alınıp buna yönelik önlemlerin geliştirildiğini ifade etmişlerdir. Fakat ne kadar dikkat edilse de gözden kaçan risk faktörü bulunacağını ve çözümlenmesi sürecinde en büyük sıkıntının maddi yetersizlikler olduğunu belirten okul yöneticiler de bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çoğunluğu okulda yapılan çalışmalarını yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun gerekçesi olarak ise okulun fiziki durumu ve ekonomik nedenleri belirttikleri saptanmıştır.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri risk faktörlerinin belirlenmemesi nedeni ile okullarında sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Sorun yaşayan kesimde yer alan değerlendiricilerden birisinin "*Okulumuz 1964 yapımı olmasından dolayı bazı sorunlar yaşadık*" larını, bir başkası "*Panonun sivri tarafının öğrencimizin yüzünü yaralaması*"na şahit oldukları gibi olayları örnek olarak belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin kendilerine yöneltilen sorulara cevaben eklemek istedikleri bir konu, açıklama ve benzeri olup olmadığı sorulduğunda çoğu katılımcının açıklamalarını yeterli buldukları, bazı katılımcılar ise okullara bütçe sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öneriler

Bu bölümde elde edilen bulgu ve sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- 1- İlköğretim okul müdürlerinin okulda karşılaştıkları risk durumlarını ön görmeleri ve bu risk durumlarını önlemeleri ve azaltmaları gerekmektedir. Bu nedenle okul müdürlerinin uzman kişilerden risk yönetimi konusunda hizmet içi eğitim almaları sağlanmalıdır.
- 2- Üniversitelerde eğitim fakültelerindeki eğitim programlarında risk yönetimine ilişkin derslere yer verilmelidir.
- 3- Okul binalarının ve donatım malzemelerinin İŞG 'ne uygun inşa edilmesi ve üretilmesi gerekmektedir. Bu nedenle okul binalarının ve donatım malzemelerinin yapım aşamasında İŞG prosedürlerine uygunluğunun uzmanlar tarafından denetlenmesi sağlanmalıdır.

- 4- Okulların eğitim öğretime güvenli hale getirilmesi, risk durumlarının ortadan kaldırılması ve risk durumlarını iyi yönetilebilmesi için MEB'ı tarafından okullara yeterli bütçe ayarlanmalıdır.
- 5- Araştırmada ortaya konulan İlköğretim Okul Müdürlerinin Okulda Karşılaştıkları Risk Durumları ve Bu Riskleri Yönetme Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri başka nitel araştırmalar ile desteklenip geliştirilerek, ilgili bilimsel araştırmalarda kullanılabilir.
- 6- Risk yönetimi ile ilgili benzer bir araştırma, farklı illerde ya da farklı eğitim kademelerindeki yönetici ve öğretmenlerle de yapılabilir.

Kaynakça

- Açıklalın, A. (1998). *Toplumsal kuramsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*, Ankara, Pegem Yayınları.
- Alpugan, O. ve diğerleri, (1995). *İşletme ekonomisi ve yönetimi*, İstanbul.
- Alver, E., Adıgüzel, T. ve Öztürk, O. (2016). İstanbul'da on bir ayrı okul çeşidinde okul güvenliği araştırması. *International JournalOf EurasiaSocialSciences*, 7(23), 274-298.
- Arıkan, N. A. ve Yıldırım, İ. (2004). Farklı branşlardaki spor seyircilerinin boş zamanları değerlendirme ve kültürel faaliyetlere ilişkin özellikleri. *Gazi Üniversitesi. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi*. 10–11 Ekim, Ankara.
- Arıkan, S. (2003). Kadın yöneticilerin liderlik davranışları ve bankacılık sektöründe uygulama. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 5(1), 1-19
- Athearn, J. S. Travis P. ve Schmit, J. T. (1989). *Risk Management andInsurance*, West Publishing Company, USA.
- Aydemir, M. (2001). *Proje risk yönetimi ve savunma sanayinde uygulanması*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydeniz, E. Ş. (2008). *İşletmelerde gelecek (Futures) ve opsiyon sözleşmeleri ile risk yönetimi*. Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. 2. Baskı Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2006). Öğrenciye uygun okul şart. Radikal İnternet Baskısı www.radikal.com.tr

- Aydın, M. (1998). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Aysan, M. (2007). *Kurumsal yönetim ve risk*, İstanbul: Elif Ofset
- Balcı, A. (1995). *Örgütsel gelişme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balcı, A. (2001). *Etkili okul ve okul geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Balıkçı, Y. (2009). *İşletmelerde risk yönetimi*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Başaran, M. H. (2008). *Sporcularda durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim yönetimi*, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Baydar M. (2000). *Risk değerlendirilmesi, ölçülmesi ve analizi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayındır, N. (2015). Sınıf öğretmenlerinin okuldaki nöbet görevlerindeki öncelikli davranışları. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 4(4), 199-205
- Berg, H.P. (2010). Risk Management: Procedures, MethodsAndExperiences. *RT&A*, 2(17), 79-95.
- Berk, N. (1993). *Sigortacılıkta risk yönetimi*, İstanbul: Emek Sigorta Yayınları.
- Bertan, M., Çakır, B. ve Güler, Ç. (1995). *Halk sağlığı yönünden kazalar*. Halk Sağlığı Temel Bilgiler, 68-56.
- Bilgen, N. (1990). *Örgüt iklimi meb teftiş kurulu*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayın.

- Binbaşıoğlu, C. (1983). *Eğitim yöneticiliği* (3. Baskı). Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Boatright, J.R. (2011). The Ethics Risk Management: A post crisis perspective. *Ethics and Values for the 21st Century*, 473-496.
- Bölükbaşı, A. G. ve Pamukçu, B. (2009). *Sigortanın temel prensipleri*, Türkmen Yayınları, İstanbul, Türkiye.
- Breighner, M. ve Payton, W. (2005). *A Risk Management Philosophy for Libraries. The Risk and Insurance Management Manual*, 1-8.
- Breunlin, D. C., Cimmarusti, R. A., Bryant-Edwards, T. L., ve Hetherington, J. S. (2002). Conflict resolution training as an alternative to suspension for violent behaviour. *Journal of Educational Research*, 95(6), 349-358
- Bursalıoğlu, Z. (2008). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (2015). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Bush, J. K. vd. (2005). *The Art and Science of Risk Management-A US research-based industry perspective. Durg saf*, 28(1), 1-18
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Certo, S. (1980). *Principles of Modern Management: Functions and Systems*, Wm. C. Brown Company Publishers, USA.
- Chatterjee, S. vd. (2003). Integrating Behavioural and Economic Concepts of Risk into Strategic Management: the Twain Shall Meet, *Long Range Planning*, 36, 61-79

- Curl, R. S. (1999). *Building owner's and Manager's Guide: Optimizing Facility*. USA: TheFairmontPress.
- Çağırğan M. (1997). *Risk Yönetimi ve İşletmeler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Çağlar, E. (2005). *Nakliyat Sigortalarında Risk Yönetimi ve Fiyatlandırma Çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Bankacılık Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık, C. (2010). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(73-85).
- Çelik, V.,(2000). *Eğitsel Liderlik*,Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelikkaya, H. (1998). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. Alfa Basım Yayın.
- Çalışkan Maya (2008). *Teknik lise müdürlerinin döner sermaye işlerinin yönetimde karşılaştıkları riskler ve yönetme yöntemleri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Daft, R. L. (1991). *Management*, Thomson South Western West, USA
- D'Arcy, S. P. (2001). Enterprise Risk Management, *Journal of Risk Management of Korea*, 12(1), 1-24
- Dionne, G. (2013). Risk Management: History, *Definition and Critique*, 1-34. 93
- Dorfman, Mark, S. (2002). Introduction To Risk Management and Insurance, *Pearson Education, Inc.*, USA.

Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü, *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 7(25), 63-74.

Drucker, P.F. (1996). *Etkin yöneticilik* (Çev: A. Özden ve N. Tunalı). İstanbul: Eti Kitapları.

Dunn, R. J. ve Harris, L. G. (1998). Organizational dimensions of climate and the impact on school achievement. *Journal of Instructional Psychology*, 25(2), 100-114.

Emhan, A. (2009). Risk yönetim süreci ve risk yönetmekte kullanılan teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 209-220.

Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2005). *Değere dayalı işletme finansı finansal yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Ergüder B ve Yertutan C. (2005). *İlköğretim okullarında öğrencilerin uğradıkları kazaların incelenmesi*, HÜ Ev Ekonomisi YO Yayınları. 13, 45-39.

Fıkrkoca M. (2003). *Bütünsel risk yönetimi*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.

FTO (2016). *İşletme Risk Yönetimi*,
fto.org.tr/DB_Image/29/95/FTSO_Isletme_Risk_Y%C3%B6netimi.pdf

Gevrek Akar, S. (2017). *Temel eğitim kurumlarında alınan güvenlik önlemlerinin okul kazalarına etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gök Y. (2006). *Türkiye voleybol birinci liginde yer alan spor kulüplerinin risk yönetimi açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Greenfield, W.Jr. (1995). Toward A Theory Of School Administration: The Centrality of Leadership, *Educational Administration Quarterly*, 31(1), 61-85.
- Gülbaz,L. (2016). *İlkokul yönetici ve öğretmenlerini okul güvenliğine ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Gürcanlı, E., (2013). [http:// ilerihaber.org/yazarlar/emre-gurcanli/okullar-cocuklarimiz-icin-guvenli-mi/1576/](http://ilerihaber.org/yazarlar/emre-gurcanli/okullar-cocuklarimiz-icin-guvenli-mi/1576/).
- Gürgen, H. (1997). *Örgütlerde iletişim kalitesi*, İstanbul: Der Yayınları
- Güven, M. (2002). Okul güvenliğinde psikolojik danışmanların rolü ve görevleri. *Eğitim Araştırmaları*.
- Healthy School Network (2007). Guide to School Design: Healthyand High Performance Schools, www.healthyschools.org.
- Hillson, D. &Murray-Webster, R. (2004). *UnderstandingAndManaging Risk Attitude*, 1-11,
- Hoy, W. K. ve Forsyth, P. B. (1986). *Effectivesupervision, theoryintopractice* (1th ed). *Mc Graw Hill*, New York.
- Hoy, W. K. ve Miskel, G. C. (1987). *Educationaladministration: theory, researchandpractise* (Third Edition). Rondon House, Inc., New York.
- Hoy, W. K. ve Miskel, G. C. (2010). *Eğitim yönetimi. teori, araştırma ve uygulama* (Çev. Ed. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hopkin, P. (2010). *Fundamentals of Risk Management: Understanding, Evaluating, and Implementing Effective Risk Management*. London: Kogan Page Limited.

Işık, H. (2004). *Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni, Mehmet Şişman, Selahattin Turan (Der.), Sınıf Yönetimi, Öğreti*, Ankara: Pegem Yayınları, 11-24, 12.

İlgar, L. (2000). *Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetmeliği.
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.16925&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>

Karal, D. (2011). Korkmadan öğrenmek: okul ve okul çevresi güvenliği. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi* 11(6), 9.

Karslı, M. D. (2004). *Yönetimsel etkililik* (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kıldan, O. (2007). Okul öncesi eğitim ortamları. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2, 501-510.

Korkmaz, T. ve Ceylan, A. (2015). *Sermaye piyasası ve menkul değer analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Klooster, M. V. (2002). *School of safety at an urban high school: An in-depth study of students' and teachers' perception*. (Unpublished doctoral dissertation). Pepperdine University., Malibu

Kreitner, R. ve Kinicki, A. (1995). *Organizational Behavior*, Richard D. Irwin, Inc.. USA.

Little, H., Wyver, S. and Gibson, F. (2011). The influence of play context and adult attitudes on young children's physical risk-taking during outdoor play. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(1), 113-131.

- Lopez, V. A., ve Emmer, E. T. (2002). Influences of Beliefs and Values on Male Adolescents decision to commit violent of fenses. *Psychology of Men & Masculinity*, 3, 28-40.
- Marshall, M. L. (2008). Examining school climate: defining factors and education influences. Center for research on school safety, *school climate and classroom management*.
- Masters, S. J. (1980). Evaluation of Head Trauma. *AJR*, 135, 539-547.
- Maya, İ. (2008). Teknik lise müdürlerinin döner sermaye işlerinin yönetiminde karşılaştıkları riskler ve yönetme yöntemleri. *Uluslararası Katılımlı III. Eğitim Yönetimi Kongresinde sunulan bildiri*, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Mendall, M. J. ve Heath, G. A. (2005). Do indoor pollutants and thermal conditions in schools influence student performance? A critical review of the literature. *Indoor Air Journal*. 15(5), 27-32.
- MEB Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/766.pdf>
- Miller, G. E. (1994). School violence miniseries impressions and implications. *School Psychology Review*, 23(2), 257-261.
- Moeller, T. G. (2001). *Youth Aggression and Violence: A Psychological Approach*. London: Lawrence Erlbaum Associates
- Morganet, R. S. (2005). *Yaşam becerileri ergenler için grupla psikolojik danışma uygulamaları*, Ankara: Pegem A Yayıncılık

- Morrison, G. M., Furlong, M. J., ve Morrison, R. L. (1994). School violence to school safety: reframing the issue for school psychologists. *School Psychology Review*, 23(2), 236-256.
- Namka, L. (1997). The dynamics of anger in children..for Teachers the Dynamics Anger in Children
- Olsson, C. (2002). Risk Management in Emerging Markets How to survive and prosper. *Pearson Education Limited*. London.
- Ögel, K., Tarı, I. ve Eke, C. Y. (2006). *Okullarda suç ve şiddeti önleme kılavuzu*. İstanbul, Yeniden Yayınları.
- Öktem Ç. (2011). *Türkiye’de okçuluk sporunun risk yönetimi açısından incelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı. Antalya.
- Özbolat, M.(2008). *Temel sigortacılık* (2. Basım). Ankara: Seçkin yayınları.
- Özdemir, A. (2005). İskitler Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi Müdürü, Döner Sermaye İşlerinin Yürütülmesi, Bu İşlerde Karşılaşılan Riskler ve Yönetimi, Konusunda 1 Kasım 2005 Tarihli Görüşme, Ankara.
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde yeni değerler eğitimde dönüşüm*. Ankara. Pegem A yayıncılık.
- Özer, M. A. (2010). Türkiye’de sigorta sektörü ve risk yönetimi. *Millî Reasürans Dergisi*, 14-32.
- Özer, N. ve Dönmez, B. (2007). *Okul güvenliğine ilişkin kurumsal etkenler ve alınabilecek önlemler*, Milli Eğitim.

- Özkul, F. ve Özdemir, Z. (2011). *İşletmelerde hile riski yöntemi* (1. Basım). İstanbul: Beta Yayınlar
- Parlakkaya, R. (2003). *Finansal türev ürünlerle mali risk yönetimi ve muhasebe uygulamaları*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Parry, Arthur E. (1983). *Risk Management –Building and Equipment Risks*, American School and University, 55, 5.
- Pekcan, H. (1995). *Okul sağlığı: halk sağlığı temel bilgiler*. Ankara: Güneş Kitabevi.
- Poyraz, E. (2013). *Finansal yönetim*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- PricewaterhouseCoopers (2006). *Her yönüyle kurumsal risk yönetimi*, Eylül, Infomag Yayıncılık
- Price water house Coopers-PwC. (2007). *Kurumsal risk yönetimi: temel kavramlar ve uygulamalar*.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Schneider, M. (2009). *Do School Facilities Affect Academic Out comes?*, Washington: National Clearing house for Educational Facilities
- Sevil, G. (2001). *Finansal risk yönetimi çerçevesinde piyasa volatilitésinin tahmini ve portföy var hesaplamaları*. Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Yayınları.
- Shafii,M. ve Shafii, S.L. (2005). *School Violence*, Washington: American Psychiatric Publishing.

Stulz, R.M. (2008). Risk Management Failures: What Are They and When Do They Happen?

Fisher College of Business Working Paper Series,1-24

Stulz, R.M.(2009). *Six Ways Companies Mismanage Risk*. Harvard Business Review.

Sun, Y., Yu, T., I., Wong, T., Zhang, Y., Fan, Y., Guo, S. (2006). Unintentional injuries at School in China Patterns and Risk Factors. *Accident Analysis and Prevention*, 38, 208 – 214

Şişman, M. (2002). *Eğitimde mükemmellik arayışı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Taymaz, H. (2003). *İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi* (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Titiz, İ ve Çetin, C. A. (2000). Karar almada geleneksel maliyet yönetimi yaklaşımında yaşanan gelişmeler ve stratejik maliyet yönetimi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 5(2), 121-138

Topçu, Z.K. (2017). *Okul öncesi eğitim kurumlarında risk yönetimi* (Çanakkale ili örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Towner, E., Towner, J. (2002). UNICEF' schildin jury league table. An analysis of legislation: moremixed messages. *Injury Prevention*, 8, 100-197.

Tunc, İ., (2014). *Kurumsal risk yönetim sisteminin stratejik planlamanın başarısı üzerine etkisi*. Yalova Üniversitesi Strateji Daire Geliştirme Başkanlığı, Mali Hizmetler Uzmanlığı Araştırma Raporu

- Turgut (2016). *Çocukların mobil internet deneyimleri: kullanım, risk faktörleri ve risklerle başa çıkma stratejilerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum
- Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği-TÜSİAD. (2008). *Kurumsal risk yönetimi*. İstanbul: Yayın No 452.
- Ulucan Özkul, F. ve Almalı Özdemir, Z. (2011). *İşletmelerde hile riski yönetimi* (1. Basım). İstanbul: Beta Yayınları.
- Usta, Ö. (2014). *İşletme finansı ve finansal yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uzun, A.K. (2010). riskin erken teşhisinde yönetim kurulunun rolü: risk zekasına sahip kurum yaratmak. *Active Dergisi*, 66.
- Voskuhler, M. (2003). Brining the ends together: learning, unintentional injury & violence prevention, productivity and academic performance. Occupational safety and health council, *International Safe communities meeting*. 106-96, Mart 18-20, Hong Kong.
- Williams, C. A. ve HEİNS. R. (1989). Risk Management and Insurance. *McGraw-Hill*, Inc., USA.
- Weir, E. (2005). Preventing Violence in Youth. *Canadian Medical Association Journal*, 172(10), 1291-1292.
- Yılmaz U. (2005). *Havacılıkta risk yönetimi ve sivil hava taşımacılığında risk sahalarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yücel, C. ve Diğerleri(2011).*Sınıf yönetimini etkileyen etmenler, sınıf yönetimi* (Edt: Ruhi SARP KAYA), Ankara: İhtiyaç Yayıncılık.

Zara, A. (2012). Çocuk ihmal ve istismarı, www.aytenzara.com.

Ekler

EK A: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Amaç: Bu araştırma ilköğretim okul müdürlerinin okulda karşılaştıkları risk faktörleri, risk faktörlerini hangi yöntemle yaklaştığını ve okul müdürlerince risk yönetiminin önemine ilişkin değerlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır.

Süre:

Adı/ Soyadı:

Cinsiyet: Erkek() Kadın()

Kıdem:

Branş:

Öğrenim Durumunuz?

Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

Okul:

Kaç Yıldır Yöneticilik Yapıyorsunuz?

Öğretmenlikte Kaç Yıldır Hizmette Bulundunuz?

Risk Yönetimi İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu:

Görüşme Yapılan Tarih:

SORULAR

1. Sizce risk nedir? Tanımlayabilir misiniz?
2. Okullardaki risk faktörleri neler olabilir? En tehlikeli olan risk faktörlerini sıralayabilir misiniz?

3. Riskin tanımlanması (risk durumlarının oluşturulması) sürecinde nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?
4. Sizce risk yönetimi nedir? Risk yönetimi gerçekleştirilme düzeyiniz nedir?
5. Okulunuzda risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır? Açıklar mısınız?
6. Okulunuzda yapılanları risk yönetimini gerçekleştirilme düzeyi bakımından yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız neden?
7. Risk faktörlerin belirlenmemesi nedeni ile okulunuzda hiç önemli bir sorun yaşadınız mı?
8. Konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

3

GÖRÜŞME FORMU

Amaç: Bu araştırma ilköğretim okul müdürlerinin okulda karşılaştıkları risk faktörleri, risk faktörlerini hangi yöntemle yaklaştığını ve okul müdürlerince risk yönetiminin önemine ilişkin değerlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır.

Süre:

Adı/ Soyadı:

Cinsiyet: Erkek (X) Kadın ()

Kıdem: 25

Branş: Fen Bilimleri

Öğrenim Durumunuz?

Lisans (X) Yüksek Lisans () Doktora ()

Okul: [Redacted]

Kaç Yıldır Yöneticilik Yapıyorsunuz?

19

Öğretmenlikte Kaç Yıldır Hizmette Bulundunuz?

6

Risk Yönetimi ile İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu: Aldım

Görüşme Yapılan Tarih: 14.08.2017

SORULAR

1. Sizce risk nedir? Tanımlayabilir misiniz?

Risk: Önceden planlanmayan beklenmedik olayların meydana gelebileceği ihtimallerin ortaya çıkabileceği durumlara risk denir. Sınıflarda dolapların devrilmesi, merdivenlerde kayma, öğrencilerin düşmesi, sonucunda dolapların devrilmesi, merdivenlerde kayma, mayın benzeri olayların alınması durumunda öğrencilerin düşme riskleri.

2. Okullardaki risk faktörleri neler olabilir? En tehlikeli olan risk faktörlerini sıralayabilir misiniz?

1) Sınıf içinde dolapların devrilmesi, sıranın düşmesi, v.s. Cam kırılması
Öğrencilerin birbirlerine çarpması, sonucunda kolların meydana gelmesi
Öğrencilerin ellerini; kapı, pencere veya etkileşimli tahtalara sıkıştırması
Öğrencilerin elektrik prizlerine ^{metali} cisim sokmaları, ihtimallerle öğrencilerin merdivenlerden düşmesi, veya kafalarını birbirine çarpmaları

3. Riskin tanımlanması (risk durumlarının oluşturulması) sürecinde nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?

Okulumuzda risk faktörleri sıralanarak imkânlar dahilinde öncelikle okul çile birliği tarafından bunların giderilmesine çalışılmaktadır. Öğrenciler sınıflardaki pencereyi açarak taze sirkonaya çalışılmaktadır. Bunun için hemen önler alınarak korkuluk dediyimiz denir çerçeve yapılmıştır, okul ihale duvarının üstüne bir netelik tel çekilerek öğrencilerin buradan çıkmaları önlenmiştir.

4. Sizce risk yönetimi nedir? Risk yönetimi gerçekleştirilme düzeyiniz nedir?

Okulda riskler konusunda planlı çalışmalar yapıp yürüten ekibe risk yönetimi denir. Riskleri yönetebilme düzeyimiz iyi düzeydedir.

5. Okulunuzda risk yönetim sürecinde bütün risk faktörleri dikkate alınmakta mıdır? Açıklar mısınız?

Alınmaktadır. Okulumuzda risk faktörleri belirlenerek öncelik sırasına tehlike durumlarına göre bu faktörlerin ortadan kaldırılmasına dikkat edilmektedir.

6. Okulunuzda yapılan risk yönetimini gerçekleştirilme düzeyi bakımından yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız neden?

Yeterli buluyorum. Bu konuda il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerimizden de destek alarak yürütüyoruz. Çatın yenilenmesi, elektrik tesisatlarının yenilenmesi gibi.

7. Risk faktörlerin belirlenmemesi nedeni ile okulunuzda hiç önemli bir sorun yaşadınız mı?

Yaşanmadı. Gerekli tedbirler önceden alındı. Ancak tüm tedbirler alınsa bile riskler mevcut olmaya devam etmektedir. Sıfır risk sözcüğüne değildi.

8. Konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun okulların risk faktörlerinin giderilmesinde okulları yönde katkı sağlanmıştır. Risk faktörlerinin farkına varılmıştır. İmkânlar dahilinde bu riskleri önlemek için tedbirler alınmasına çalışılmaktadır.

EK B: Kahramanmaraş il MEM İzin Belgesi

T.C.
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 35776031-605.01-E.6204373
Konu : Anket Uygulaması (Zafer ÖZKAN)

03.05.2017

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
ÇANAKKALE

İlgi: a) 21/04/2017 tarihli ve 93130991-044-E.49640 sayılı yazınız.
b) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0-3616 sayılı Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri hakkındaki 2012/13 nolu Genelge.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı 15290801005 numaralı yüksek lisans programa öğrencisi Zafer ÖZKAN'ın **“İlköğretim Okul Müdürlerinin Okulda Karşılaştıkları Risk Durumları ve Risk Yönetim Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri** konulu anket çalışması, İlimiz Onikişubat ve Dulkadiroğlu İlçelerinde ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürleriyle 2016- 2017 eğitim öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu anket çalışması sonucunun, Müdürlüğümüze CD ortamında gönderilmesini rica ederim.

Mehmet Emin AKKURT
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:
1- Araştırma Değerlendirme Formu (1 adet)
2- Tebliğname Tutanağı (2 adet)

Yenişehir Mahallesi Cahit Zarifoğlu Caddesi
46100- KAHRAMANMARAŞ
e-posta: argo46@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ramazan KÖSE (Telefon)
Tel: 0 344 216 46 90 Faks: 0 344 216 47 09
Web Adresi: www.kahramansirgi.meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e181-bcd0-3a00-a879-2171 kodu ile teyit edilebilir.

EK C: Özgeçmiş**OZGEÇMİŞ****Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı: Zafer ÖZKAN

Doğum Yeri: Kahramanmaraş

Doğum Tarihi: 05.01.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/ Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Sınıf Eğitimi

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: Çağırğan Kikiler İlkokulu (2014-2017) ve Bulanık İlkokulu (2017...)

İletişim

e- posta adresi: zfrokan1453@gmail.com